

วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

THE ANALYSIS OF THE THAI GOVERNMENT'S ROLE IN PROMOTING THAI FILM

INDUSTRY

ชลนิภา รุ่งเรืองศรี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2568

วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE ANALYSIS OF THE THAI GOVERNMENT'S ROLE IN PROMOTING THAI FILM
INDUSTRY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
(Public Policy and Management)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2025

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ของ

ชลนิภา รุ่งเรืองศรี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ์ นักพ็อน)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กัลยา แซ่อั้ง)

ชื่อเรื่อง	วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย
ผู้วิจัย	ชลนิภา รุ่งเรืองศรี
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2568
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชญานันท์ นักพ็อน

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน (2) วิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (3) วิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายที่มีอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการดังกล่าว การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร แผนนโยบายที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ พร้อมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ภาครัฐมีบทบาททั้งในเชิงสนับสนุนและกำกับดูแล แต่ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมได้อย่างครบถ้วน บทบาทเชิงสนับสนุนปรากฏในด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยเป็นสถานที่ถ่ายทำ การดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และการพัฒนาบุคลากร ขณะที่บทบาทเชิงกำกับยังคงปรากฏชัด โดยเฉพาะการควบคุมเนื้อหาและข้อจำกัดทางกฎหมาย ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์และลดโอกาสทางการแข่งขัน ข้อค้นพบสำคัญชี้ให้เห็น “ช่องว่างเชิงนโยบาย” ได้แก่ การขาดหน่วยงานกลางที่บูรณาการงานด้านภาพยนตร์ การขาดระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สำหรับการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ และการดำเนินนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง ผลการวิเคราะห์ชี้ว่าการปรับบทบาทภาครัฐมีความจำเป็นเร่งด่วน โดยต้องเปลี่ยนจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” อย่างแท้จริง ข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วย (1) จัดตั้งหน่วยงานกลางเฉพาะด้านภาพยนตร์ที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน (2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและกลไกการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ (3) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์ และ (4) ยกกระดับสมรรถนะบุคลากรในทุกระดับ เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในระดับสากล

Title	THE ANALYSIS OF THE THAI GOVERNMENT'S ROLE IN PROMOTING THAI FILM INDUSTRY
Author	CHOLNIPA RUNGRUEANGSRI
Degree	MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
Academic Year	2025
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Preechaya Nakfon

The research entitled *“The Analysis of the Thai Government’s Role in Promoting the Thai Film Industry”* aims to (1) examine the current role of the government in the Thai film industry, (2) analyze the needs of stakeholders, and (3) identify policy gaps by comparing existing policies with such needs. A qualitative research methodology was employed, including document and policy analysis as well as in-depth interviews with government representatives and industry stakeholders. The data were analyzed using content analysis. The findings reveal that while the government plays both supportive and regulatory roles, its efforts have yet to fully address the needs of the industry. Supportive roles are evident in promoting Thailand as a filming destination, attracting foreign investment, and developing human resources. However, regulatory functions—particularly content control and legal restrictions—remain dominant, posing obstacles to creativity and limiting competitiveness. Key findings highlight significant “policy gaps,” including the absence of a centralized coordinating agency for the film sector, the lack of a big data system for strategic analysis, and the discontinuity of policy implementation. The analysis emphasizes the urgent necessity of transforming the government’s role from a “regulator” to a genuine “facilitator.” Policy recommendations include: (1) establishing a centralized agency dedicated to the film industry with clearly defined authority, (2) developing comprehensive databases and mechanisms for strategic analysis, (3) revising laws and regulations that hinder creativity, and (4) enhancing the competencies of personnel at all levels. These measures aim to create an ecosystem conducive to sustainable growth and to strengthen the international competitiveness of the Thai film industry.

Keyword : Thai film industry government role public policy

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และแรงสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ที่ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณอย่างสุดซึ้งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ์ นักพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่กรุณาให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดด้วยความเอาใจใส่ ความเมตตา และองค์ความรู้ทางวิชาการอันลึกซึ้ง ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยได้อย่างมีทิศทาง เป็นระบบ และมั่นใจในทุกขั้นตอน

ขอขอบคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ที่ให้เกียรติร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ และมุมมองอันมีคุณค่า ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความลุ่มลึกของการวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมงาน และผู้ร่วมเดินทางทางความคิด ที่ร่วมแบ่งปันบทสนทนา เสียงหัวเราะ แรงบันดาลใจ และกำลังใจอันอบอุ่นตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณ คณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่าน ที่ได้กรุณาถ่ายทอดองค์ความรู้ เปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยได้เติบโตทางวิชาการและทัศนคติอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ตัวเอง และขอขอบคุณจากหัวใจต่อศิลปินผู้เป็นแหล่งพลังใจอันมั่นคง ได้แก่ คุณมินซอก, คุณจุนมยอน, คุณแบคฮยอน, คุณคยองซู, คุณชานยอล, คุณเซฮุน, คุณจงอิน, คุณจงแด, คุณอึซึง (EXO) รวมถึง คุณจอนนี่, คุณโดยอง, คุณแจฮยอน, คุณจงอู, คุณยูตะ, คุณแฮชาน, คุณมาร์ค, และคุณแทยง (NCT 127) ที่ส่งแรงบันดาลใจผ่านบทเพลง เวที และการใช้ชีวิตอย่างมุ่งมั่นและอดทน ความรักจากพวกคุณคือพลังเงียบที่หล่อเลี้ยงหัวใจของผู้วิจัยตลอดเส้นทางที่ผ่านมา

ชลนิภา รุ่งเรืองศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2. คำถามการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์.....	6
1.4. ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.....	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎีบทบาท.....	22
2.3 นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และวีดีทัศน์.....	25
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
2.5 กรอบการวิจัย.....	45
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	46
3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	46

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	46
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
บทที่ 4 ผลการศึกษา	49
4.1 บทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย	49
4.2 ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์.....	72
4.3 วิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์.....	81
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	92
5.1 สรุปผลการวิจัย	92
5.1.1 บทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน	92
5.1.3 วิเคราะห์ดำเนินงานของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์.....	97
5.2 อภิปรายผล.....	100
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	103
5.4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย.....	105
5.5 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	107
บรรณานุกรม.....	109
ประวัติผู้เขียน.....	112

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงสัดส่วนภาพยนตร์ไทยกับต่างประเทศ	4
ตาราง 2 ตารางสรุปบทบาทของหน่วยงานหลัก	71

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ภาพองค์ประกอบการวิเคราะห์นโยบายของเขต.....	15
ภาพประกอบ 2 แสดงระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายของดัชนี.....	18
ภาพประกอบ 3 แสดงการจำแนกระบบข้อมูลนโยบายของดัชนี.....	19
ภาพประกอบ 4 แสดงการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลระบบนโยบายของดัชนี.....	20
ภาพประกอบ 5 กรอบการวิจัย.....	45

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ภาพยนตร์ไทยมีการพัฒนาเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยโดยยุคเริ่มต้นของยุคนี้เรียกได้ว่าเป็นช่วงแห่งภาพยนตร์เริ่มมีการแสดงสิ่งมหัศจรรย์ที่เรียกว่าParisian Cinematograph คือรูปที่สามารถกระดิกและทำท่าทางต่าง ๆ ได้ ซึ่งฉายโดยคณะละครเร่ ของนาย เอส.จี.มาคอฟสกี ชาวฝรั่งเศสที่โรงละครห่ม่อมเจ้าอลังการเป็นคณะแรก ในปี พ.ศ. 2448 มีโรงฉายถาวรโรงแรกที่เวียงวัดตึกเป็นของชาวญี่ปุ่น โรงหนังญี่ปุ่นทำให้ภาพยนตร์กลายเป็นมหรสพยามค่ำที่เข้าถึงคนไทยทุกชนชั้นและเชื้อชาติ โดยหลังจากความสำเร็จของโรงหนังญี่ปุ่นภาพยนตร์ก็ไม่ต้องเร่ฉายอีกต่อไป เพราะคนไทยได้เริ่มต้นทำธุรกิจด้านโรงภาพยนตร์ มีโรงภาพยนตร์เกิดขึ้นใหม่หลายโรงทั้งในพระนครและหัวเมืองต่าง ๆ ในช่วง พ.ศ. 2450 – 2459 โดยการสร้างภาพยนตร์ในประเทศไทย เริ่มจากปี พ.ศ. 2465 โดยพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ได้จัดตั้งศูนย์ภาพยนตร์ของกรมรถไฟหลวงเรียกว่า กองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าวเพื่อทำหน้าที่ผลิตภาพยนตร์ข่าวสารและสารคดีเผยแพร่กิจการของกรมรถไฟ รวมไปถึงบริการรับจ้างผลิตภาพยนตร์ให้แก่เอกชนอีกด้วย (วิลาสินี พิพิธกุล และคณะ, 2547, น.89)

การถ่ายทำภาพยนตร์ได้เริ่มกลายเป็นธุรกิจเมื่อเกิดบริษัทถ่ายภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ. 2469 และกรุงเทพภาพยนตร์บริษัทในปี พ.ศ. 2470 ซึ่งสร้างภาพยนตร์เรื่อง โชคสองชั้น โดยภาพยนตร์เรื่องนี้ออกฉายเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 และต่อมาก็ได้มีผู้สร้างรายอื่น ๆ เกิดขึ้นมาเป็นระยะ ๆ โดยภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นในช่วงนี้เป็นภาพยนตร์ขาว-ดำ ระบบ 35 มม. ไม่มีเสียง ซึ่งเป็นปีเดียวกับภาพยนตร์เสียงเรื่องแรกของโลก เรื่อง The Jazz Singer ได้ออกฉาย จึงทำให้เกิดระบบพากย์หนังเกิดขึ้นในเมืองไทย ส่วนภาพยนตร์ไทยก็ยังคงเป็นภาพยนตร์เงียบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2473 สองพี่น้องสกุลสวัสดิ์แห่งกรุงเทพภาพยนตร์บริษัทได้ดัดแปลงเครื่องฉายภาพยนตร์เงียบเป็นเครื่องฉายภาพยนตร์เสียงได้สำเร็จและได้สร้างภาพยนตร์ไทยเสียงในฟิล์มเรื่องแรก คือเรื่อง หลงทาง ขึ้นในปี พ.ศ. 2475 จากเทคโนโลยีเสียง (วิลาสินี พิพิธกุล และคณะ อ้างถึงใน โดม สุขวงศ์, 2525, น.90)

ทั้งนี้ภาพยนตร์เป็นสื่อแขนงหนึ่งที่ได้รับค่านิยมและมีความสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ โดยนอกจากจะมีบทบาทในแง่ของความบันเทิงแล้วยังเป็นสิ่งสะท้อนในแง่ความคิดและความเป็นไปในแต่ละยุคสมัยนั้น ๆ อีกด้วย ภาพยนตร์เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนแขนงอื่นไม่ว่าจะเป็น

หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ตนั้น ภาพยนตร์มีข้อเสียเปรียบไม่ชัดเจนในแง่ของสถานภาพ กล่าวคือ ในยุคที่ภาพยนตร์ถือกำเนิดขึ้นมาใหม่ๆ ภาพยนตร์ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานศิลปะ (Art form) แต่มีรูปแบบที่เหนือชั้นกว่าคือ ในภาพยนตร์เรื่องหนึ่งจะมีศิลปะหลายแขนง เช่น จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี การเต้นรำ ละครและวรรณกรรม จนได้รับการขนานนามว่าเป็นศิลปะแขนงที่ 7 ต่อมาเมื่อรูปแบบชัดเจนขึ้นภาพยนตร์จึงถูกมองว่าเป็นพาณิชย์ศิลป์ (Commercial art) ที่รวมเอาศิลปะและการค้าเข้าด้วยกัน เนื่องจากภาพยนตร์เป็นสินค้าที่มีการซื้อ-ขาย และมีเรื่องกำไร-ขาดทุน เข้ามาเกี่ยวข้อง จุดนี้จึงทำให้สถานภาพของภาพยนตร์เริ่มแตกต่างออกไปจากศิลปะทั่วไปที่เป็นศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for art's sake) แต่ภาพยนตร์ได้กลายเป็นศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการของนายทุนและผู้บริโภค ต่อมาเมื่อมีการผลิตมากขึ้นจนเป็นระบบสถานภาพของภาพยนตร์จึงได้แปรเปลี่ยนมาเป็นอุตสาหกรรมอย่างสมบูรณ์ โดยตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคืออุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นต้นแบบของการผลิตภาพยนตร์ในระบบสตูดิโอ (Studio filmmaking) และภาพยนตร์ก็ได้เพิ่มสถานภาพของการเป็นสินค้าส่งออกอีกอย่างหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะนำรายได้เข้าประเทศ รวมไปถึงอุตสาหกรรมวัฒนธรรมของประเทศเกาหลีใต้ โดยเครื่องมือที่ทำให้สินค้าวัฒนธรรมกระจายไปอย่างรวดเร็วมากที่สุดคือ หนังสือและละคร นับตั้งแต่ละครชุดเรื่องแดจังกึม หรือละครร่วมสมัยที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากเช่น Full House สะดุดรักที่ปักใจ และ Princess Hours เจ้าหญิงวุ่นวายกับเจ้าชายเย็นชา เป็นต้น (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ อ้างถึงใน ปัทมาวดี จารุวร, 2528, น.338)

ภาพยนตร์ถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่เป็นศิลปะที่สามารถถ่ายทอดความบันเทิงและความคิดต่าง ๆ รวมถึงสื่อความความเข้าใจและให้ความรู้สึกร่วมกันกับผู้ชมเพราะภาพยนตร์มีพลังในการปลูกฝัง (media cultivation effect) โดยแทรกซึมผ่านทางเนื้อเรื่องส่งต่อไปยังผู้ชมแบบค่อยเป็นค่อยไป ภาพยนตร์จึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งภาพยนตร์ยังเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากกว่าสื่อประเภทอื่น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เพราะภาพยนตร์สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ง่าย ทุกเพศ ทุกวัย อีกทั้งภาพยนตร์ยังมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจอีกด้วย กล่าวคือ นอกจากภาพยนตร์จะมีอิทธิพลต่อผู้ชมแล้ว ภาพยนตร์ยังสามารถสร้างรายได้และเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมาก อีกทั้งยังเป็นสื่อโฆษณาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึง เทคโนโลยีที่อาจสอดแทรกหรือโฆษณาแฝง (tie in) ไปกับภาพยนตร์ได้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น อาหาร เครื่องดื่ม แพชั่นต่าง ๆ เครื่องสำอาง และอื่น ๆ ที่อาจสอดแทรกไปพร้อมกันกับภาพยนตร์ได้ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเกาหลีใต้ถือได้ว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมากซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีมีปัจจัยมาจากการส่งออกเป็นหลัก โดยรายได้จากการ

ส่งออกของประเทศมีสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 50 ของ GDP ทั้งหมดของประเทศโดยสินค้าหลักในการส่งออกได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า รถยนต์ เครื่องจักรกล เรือ และน้ำมันเชื้อเพลิง เนื่องจากการส่งออกสินค้าประเภทอุตสาหกรรมหนักแล้วในช่วงหลังวิกฤตการเงินเอเชียปี 1997 รัฐบาลเกาหลีใต้ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล จึงได้หันมาให้ความสำคัญกับการส่งออกวัฒนธรรม เพื่อให้เกาหลีใต้เป็นที่รู้จักในระดับสากลและดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวยังประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งหลายปีที่ผ่านมาประเทศเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการส่งออกสินค้าวัฒนธรรมเป็นอย่างมากไม่ว่าจะส่งออก เกม ภาพยนตร์ ละคร เพลง ซึ่งสินค้าทางวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเกาหลีเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นทุกปี (ปาลพิมพ์ลดดา สุสุรเสริมภูมิ, 2563) โดยล่าสุดธนาคารแห่งประเทศไทย (BOK) เปิดเผยข้อมูลว่าปี 2022 ที่ผ่านมาประเทศเกาหลีใต้สามารถส่งออกผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมไปยังต่างประเทศมูลค่าสูงถึง 1.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นถึง 47.9% จากปี 2021 ซึ่งจากความสำเร็จในการผลักดันวัฒนธรรมของประเทศเกาหลีมีหน่วยงาน KOCCA (Korea Creative Content Agency) ทำหน้าที่ในการผลักดันอุตสาหกรรม โดยสมัยประธานาธิบดีคิม แด-จุง หันมาฟื้นฟูอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมแทน โดยการประกาศนโยบาย Korea: Culture Creativity and Content ในปี ค.ศ.1998 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านวัฒนธรรมของประเทศ ด้วยการจัดสรรงบประมาณพัฒนาบุคลากรในวงการภาพยนตร์ ดนตรี การแสดง ฯลฯ ก่อนรัฐบาลสมัยต่อมาจะก่อตั้ง KOCCA หรือ Korea Creative Content Agency ขึ้นอย่างเป็นทางการ ผ่านการรวบรวมหลายองค์กร ในปี ค.ศ.2009 ให้เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว (The Ministry of Culture, Sports and Tourism-MCST) เพื่อวางแผนบริหารจัดการและพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีได้อย่างจริงจังและครบวงจร โดยส่งเสริมให้เนื้อหาสาระความเป็นเกาหลีสอดแทรกลงไปให้อุตสาหกรรมบันเทิง โดยหน้าที่หลักของ KOCCA จึงครอบคลุมตั้งแต่การออกกฎระเบียบที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาเทคโนโลยี สนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงภาคเอกชน โดยเฉพาะรายเล็ก ๆ ให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ ไม่มีการเซ็นเซอร์หรือแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐ รวมทั้งร่วมลงทุน ให้กู้ และมีสตูดิโอให้เช่าในราคาถูก ไปจนถึงสนับสนุนการขยายตลาดไปยังต่างประเทศเพื่อเป็นธุรกิจส่งออก ภายใต้การระดมสมองจากนักสร้างสรรค์ผลงานด้านวัฒนธรรม ใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการผลิต พร้อมกับทุ่มงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีด้านวัฒนธรรม (ศิริพร ดาบเพชร, 2565)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งในแง่ของการให้ความรู้สะท้อนปัญหาสังคม และการให้แรงบันดาลใจ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีตั้งแต่ปี 2473-2564 ประเทศไทยได้มีความพยายามในการผลักดันและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่การควบคุมภาพยนตร์ตาม พ.ร.บ.ภาพยนตร์ ปี พ.ศ. 2473 เมื่อสืบค้นย้อนหลังเกี่ยวกับธุรกิจภาพยนตร์ไทยในอดีต พบว่า ตลอด 120 ปีที่ผ่านมาภาพยนตร์ไทยประสบภาวะยากลำบาก เนื่องจากปัญหาหลายประการ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การที่หนังไทยไม่ได้รับความนิยมในตลาดภายในประเทศ เมื่อเทียบกับสัดส่วนหนังต่างประเทศ (อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล, 2563)

ตาราง 1 แสดงสัดส่วนภาพยนตร์ไทยกับต่างประเทศ

ปี	สัดส่วนภาพยนตร์ไทย			สัดส่วนภาพยนตร์ต่างประเทศ		
	จำนวน	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน	มูลค่า (ล้านบาท)	ร้อยละ
2557	60	1,026	22	135	3,314	78
2558	60	684	18	179	3,675	82
2559	38	565	13	245	4,127	87
รวม 3 ปี	158	2,275	17.2	559	10,936	82.7

ที่มา: ประชาไท, 12 มกราคม 2560

ซึ่งปัจจุบันการส่งออกภาพยนตร์ไทยยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลทำให้การส่งออกภาพยนตร์ไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ในปัจจุบัน กล่าวคือพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎหมายภาพยนตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ได้รับการสนับสนุนทางด้านการประกอบกิจการภาพยนตร์และการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ซึ่งรวมถึงการส่งออกภาพยนตร์ไทยไปต่างประเทศด้วย แต่ปรากฏว่าสาระสำคัญของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์พ.ศ. 2551 ในปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีบัญญัติที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์และการส่งเสริมในเรื่องของเงินทุนสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการส่งออกภาพยนตร์ไทยและทำให้การส่งออกภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (สิริชัย อรุณแสงสุรีย์, 2559) อีกทั้ง เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2566 สภาคณบดี

กำกับภาพยนตร์ไทยได้แถลงการณ์เรื่องผลการพิจารณาจัดเรตภาพยนตร์เรื่อง “หุ่นยนต์” ซึ่งกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้มีคำสั่งให้ภาพยนตร์เรื่องนี้ต้องตัดทอนฉากต่าง ๆ ออกเพื่อให้ได้รับเรต ฉ.20 มิเช่นนั้น ภาพยนตร์จะถูกห้ามฉาย ซึ่งจากคำสั่งที่เกิดขึ้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้สร้างภาพยนตร์ก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อผู้ชมภาพยนตร์ทั่วไปที่ถูกปิดกั้นสิทธิเสรีภาพในการชมภาพยนตร์ ด้วยคำสั่งที่มาจากดุลพินิจของคนเพียงไม่กี่คน เพราะแม้จะมีการจัดเรตตั้งภาพยนตร์แล้วแต่คณะกรรมการก็ยังสามารถตัดทอนเนื้อหาภาพยนตร์และสั่งห้ามฉายภาพยนตร์ได้โดยยึดดุลพินิจของคณะกรรมการเป็นหลัก สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย จึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกฎหมายภาพยนตร์จากการที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์พ.ศ. 2551 ไม่เพียงพอไม่ก่อให้เกิดการสนับสนุนวงการภาพยนตร์ไทยอย่างเป็นทางการยังเป็นรูปธรรมเท่าที่ควรเน้นเพียงแต่ให้ภาพยนตร์ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของระบบราชการจึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎหมายนี้เพื่อคืนสิทธิเสรีภาพในการผลิตและรับชมภาพยนตร์ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจและเพื่อให้กฎหมายฉบับนี้เป็นประโยชน์กับวงการภาพยนตร์และประชาชนอย่างแท้จริง (สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย, 2566)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความพยายามดำเนินงานแก้ไขอุปสรรคและปัญหา และนำเสนอแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยแต่ปัญหาที่พบในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังคงอยู่ เช่น ปัญหาเชิงโครงสร้างที่จำกัดการพัฒนาอุตสาหกรรม การขาดความต่อเนื่องของการให้ความสำคัญสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชน ข้อจำกัดด้านทักษะความสามารถของบุคลากรและแรงงานประเภทและเนื้อหาที่ไม่หลากหลาย รสนิยมของผู้บริโภคและตลาดที่แปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว รวมทั้งคู่แข่งทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งประเด็นที่จะศึกษาบทบาทในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยของภาครัฐ รวมไปถึงการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของภาครัฐในปัจจุบัน ว่ามีการสนับสนุนและผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมากน้อยเพียงใด

1.2. คำถามการวิจัย

1. บทบาทของรัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเป็นอย่างไร
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์มีความต้องการให้รัฐมีบทบาทอย่างไรต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์
3. การดำเนินงานของรัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์หรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์
3. เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

1.4. ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งประเด็นศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ 1. ประเด็นศึกษาบทบาทของภาครัฐโดยศึกษาผ่านการกำหนดบทบาทของภาครัฐในอำนาจหน้าที่ทั้งในส่วนของนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบที่กำหนดตามแผนยุทธศาสตร์นั้น และ 2. ประเด็นศึกษาการดำเนินงานในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ภายใต้บทบาทภาครัฐ เป็นการศึกษาว่าภาครัฐมีการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างไร

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาค้นคว้านี้จะทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) กระทรวงวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเทคโนโลยี สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ได้แก่ สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ตัวแสดงที่เป็นรัฐและตัวแสดงนอกภาครัฐ

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาการดำเนินงานในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของภาครัฐตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ใช้แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 1 จนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลงานวิจัย ระหว่างเดือน ธันวาคม 2566 ถึง มกราคม 2567

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาการวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

อุตสาหกรรมภาพยนตร์ หมายถึง กิจกรรมในการดำเนินงานผลิตภาพยนตร์เพื่อเผยแพร่ ออกสู่ตลาดทั้งในประเทศและนอกประเทศเพื่อให้ผู้ชมได้รับชม ทั้งภาพยนตร์สามารถสอดแทรก เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมของประเทศผู้ผลิตภาพยนตร์ ซึ่งภาพยนตร์เป็นกิจการที่สามารถนำรายได้ เข้าสู่ประเทศและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้เติบโตมากยิ่งขึ้น

บทบาทของรัฐ หมายถึง บทบาทในการเข้าไปควบคุม กำกับ ดูแล อุตสาหกรรม ภาพยนตร์ผ่านการควบคุมการผลิตภาพยนตร์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ นโยบาย และ ยุทธศาสตร์

ช่องว่างของนโยบาย หมายถึง แนวทาง ปัญหา หรือความคาดหวัง ระหว่างภาครัฐผู้ ควบคุม ดูแล กำกับการผลิตและเผยแพร่ภาพยนตร์ และความต้องการ หรือความคาดหวังของ ผู้ประกอบการ บุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ การปรับปรุง หรือ การพัฒนาแนวทางในการดำเนินงาน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง ภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตภาพยนตร์ บุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ รวมถึงประชาชนที่รับชมภาพยนตร์ ที่ได้รับผลประโยชน์หรือ ผลกระทบจากอุตสาหกรรมภาพยนตร์

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีบทบาท

2.3 นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์

2.3.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

2.3.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13

2.3.3 พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

2.3.4 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2.3.4.1 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 1

2.3.4.2 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 2

2.3.4.3 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (2560-2564)

2.3.4.4 (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 4

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทภาครัฐในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์

ไทย

2.5 กรอบการวิจัย

2.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางที่รัฐบาลตั้งใจจะทำการซึ่งต้องเลือกทางเลือกและกำหนดแยกย่อยออกมาเป็นแผนงานและโครงการ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาสาธารณะหรือจัดการกับปัญหาสาธารณะ เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งมีองค์ประกอบคือ เป็นการนำความคิดและความรู้ที่มีเหตุผลและเป็นไปได้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาหรือจัดการกับปัญหาสาธารณะ เป็นการกำหนดเกณฑ์ปทัสสถานและวิธีปฏิบัติเพื่อการตัดสินใจและปฏิบัติการของรัฐบาลเป็นการกำหนดแนวทางในอนาคต โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ไม่แน่นอนและพยายามพยากรณ์ไว้ล่วงหน้า เน้นที่เป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ เงื่อนไขและผลลัพธ์และพยายามที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สาธารณะ (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2550, น.4) ซึ่งขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย

สาธาณณะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การก่อรูปนโยบาย (Policy Formation) เป็นขั้นตอนในการพิจารณารายละเอียดของปัญหาและความต้องการของปัญหาสาธาณณะ เพื่อประเมินประเด็นปัญหาและความต้องการใดควรเป็นประเด็นที่นำสู่การพิจารณาเพื่อตอบสนองเป็นนโยบายสาธาณณะ 2) การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) เป็นขั้นตอนในการค้นหาและพิจารณาความเหมาะสมของทางเลือกแต่ละนโยบาย เพื่อตัดสินใจเลือกนโยบายที่เหมาะสมสำหรับการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการนั้นๆ 3) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) เป็นขั้นตอนการกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อในบรรลุดัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4) การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นขั้นตอนในการติดตามผลการดำเนินงานของนโยบาย เพื่อประเมินความถูกต้องของนโยบายที่นำไปปฏิบัติว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด โดยผลการประเมินจะถูกนำมาเป็นมาตรฐานสำหรับการกำหนดนโยบายในอนาคต ดังนั้น นโยบายสาธาณณะเป็นแนวทางของรัฐที่กำหนดเป็นโครงการ แผนงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสาธาณณะหรือจัดการปัญหาสาธาณณะ โดยพิจารณาความเหมาะสมของทางเลือกแต่ละนโยบาย เพื่อตัดสินใจเลือกนโยบายที่เหมาะสม เมื่อนโยบายเกิดขึ้นแล้วนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ ภาครัฐหรือองค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประเมิน ตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานนโยบายนั้นๆ เพื่อประเมินว่านโยบายที่นำไปปฏิบัตินั้นบรรลุดัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า นโยบายสาธาณณะเป็นแนวทางที่ตั้งใจจะทำ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสาธาณณะ โดยขั้นตอนในการกำหนดนโยบายสาธาณณะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การก่อรูปนโยบาย เป็นขั้นตอนในการพิจารณารายละเอียดของปัญหาและความต้องการของปัญหาสาธาณณะ 2. การกำหนดนโยบาย เป็นขั้นตอนในการค้นหาและพิจารณาความเหมาะสมของทางเลือก 3. การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นการนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุดัตถุประสงค์ 4. การประเมินผลนโยบาย เป็นการติดตามผลการดำเนินงานของนโยบาย

2.1.1. ประเภทของนโยบาย

Theodore Lowi, Randall Ripley ได้จำแนกประเภทนโยบายสาธาณณะเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) นโยบายจัดสรร (Distributive Policies) เป็นนโยบายที่มุ่งจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ประโยชน์บางอย่างแก่กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เช่น นโยบายอุดหนุนเกษตรกร (Farm subsidies) และการจ่ายค่าชดเชยของรัฐบาลกลางให้กับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในชนบท (Local infrastructures) เช่นโครงการสร้างเขื่อน ระบบป้องกันน้ำท่วม สนามบิน ทางหลวง และ

โรงเรียน ผลประโยชน์จากโครงการสาธารณะเหล่านี้โดยปกติจะกระจายไปในกระบวนการของ
 อำนาจบริหารและกระบวนการด้านงบประมาณ นโยบายกระจายนี้ทำให้เกิดการเจรจาต่อรอง
 แบ่งปันผลประโยชน์กันในระหว่างกลุ่มสมาชิกรัฐสภา เพราะจะอ้างถึงประสิทธิภาพในการนำ
 เงินงบประมาณเหล่านี้ไปพัฒนาในท้องถิ่นของตน เพื่อเป็นการรณรงค์หาเสียงสำหรับการเลือกตั้ง
 ครั้งต่อไป อย่างไรก็ตาม Lowi ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับนโยบายนี้ไว้ใน The End of Liberalism
 (1979) ว่าเนื่องจากการดำเนินโครงการรัฐบาลมักจะก่อให้เกิดมีผู้ได้รับผลประโยชน์ เป็น
 ตัวแทนผู้ได้รับผลประโยชน์เสมอ ดังนั้น Lowi จึงเรียกระบบการเมืองอเมริกาแบบนี้ว่าเป็นแบบ “
 เสรีนิยมกลุ่มผลประโยชน์” (interest group liberalism) ซึ่งเป็นระบอบการเมืองที่ทุกกลุ่ม
 ผลประโยชน์เรียกร้องการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งก็
 จะสนใจให้บริการแก่กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะมากกว่าจะให้ผลประโยชน์แก่สาธารณชน

2) นโยบายควบคุม (Regulatory Policies) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บังคับหรือ
 ควบคุมธุรกิจ ซึ่งการควบคุมมีอยู่ 2 ประเภท คือ นโยบายควบคุมแบบแข่งขันหรือ
 Competitive regulatory policy และนโยบายควบคุมแบบป้องกันหรือ Protective regulatory policy

นโยบายควบคุมแบบแข่งขันเกี่ยวข้องกับนโยบายที่มีลักษณะ “ จำกัดการจัดหาสินค้า
 และบริการให้แก่ผู้ค้าส่งให้มีเพียง 2-3 ราย และเป็น 2-3 ราย ที่คัดเลือกมาจากผู้ค้าส่งจำนวนมาก
 ที่แข่งขันกัน” เช่นการจัดคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์ และการออกใบอนุญาตแพนโซลส์ เพื่อให้มีสิทธิ
 ในการใช้คลื่นอีกตัวตัวอย่างก็คือ นโยบายที่ตั้งใจควบคุมการค้าหรือวิชาชีพ เช่นกฎหมาย การ
 รักษาพยาบาล วิศวกรรม ไฟฟ้า ประปาและช่างออกแบบ รัฐบาลจะมีนโยบายเพื่อควบคุมการ
 ประกอบอาชีพอิสระเหล่านี้โดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดอำนาจในการออกใบอนุญาตให้แก่สมาชิกของ
 สมาคมอาชีพ เช่นอาชีพทนายความ หรือใบอนุญาตประกอบเวชกรรมสำหรับอาชีพแพทย์
 นโยบายควบคุมแบบนี้แม้ว่าจะมีข้อเสียตรงที่เป็นการจำกัดการเข้าสู่อาชีพของบางคนและเป็นการ
 จำกัดจำนวนผู้ประกอบการวิชาชีพ แต่ข้อดีก็คือสามารถกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านวิชาชีพนั้นได้
 เพราะในทางปฏิบัติจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เหมาะสมจะได้รับใบอนุญาตเป็นต้น ทั้งนี้
 นโยบายควบคุมแบบแข่งขันนี้ส่วนมากแล้วจะเป็นที่สังเกตของสาธารณะชนมากนัก ดังนั้นใน
 สหรัฐนโยบายนี้จึงมักออกมาในระดับมลรัฐ ในกรณีของไทยเป็นประเทศเล็กจึงออกมาในแบบ
 รวมทั้งประเทศเช่น แพทยสภา วิศวกรรมสถาน และสมาคมทนายความ เป็นต้น

นโยบายควบคุมแบบป้องกันเป็นนโยบายที่ออกมาเพื่อป้องกันสาธารณะชนจากผล
 ด้านลบของกิจกรรมภาคเอกชน (negative effects of private activity) เช่นอาหารเป็นพิษ มลพิษ
 ทางอากาศผลิตภัณฑ์ไม่ปลอดภัย หรือการฉ้อฉลทางธุรกิจกฎหมายที่ออกมาควบคุมธุรกิจเพื่อ

ป้องกันผู้บริโภครหัสหรือสาธารณะชนนี้ย่อมจะไม่พึงพอใจเพราะนอกจากจะถูกตรวจ อย่างเข้มงวด แล้วธุรกิจยังจะต้องเสียต้นทุนเพิ่มขึ้นในการที่จะระมัดระวังคุณภาพหรือปรับปรุงให้คุณภาพดีขึ้น ซึ่งจะมีผลให้กำไรของธุรกิจลดลง ธุรกิจส่วนใหญ่จะต่อต้านกฎหมายแบบนี้เนื่องจากถูกควบคุม เข้มงวดขณะที่หน่วยซึ่งมีหน้าที่ควบคุมจะยื่นหยัดปกป้องผลประโยชน์สาธารณะนโยบายควบคุม แบบปกป้องมีแนวโน้มว่าจะถูกคัดค้านได้แย่งจากธุรกิจและโดยปกติการตัดสินใจออกกฎหมาย จะต้องอาศัยการเจรจา และการประนีประนอมเพราะในกรณีส่วนใหญ่แล้วทั้งธุรกิจและผู้ออก กฎหมายจะไม่มีใครเห็นด้วยทั้งหมดกับการกำหนดนโยบายแบบนี้บ่อยครั้งที่รัฐสภาและสมาชิก สภาถูกจัดไว้ในฐานะนายหน้าหรือคนกลางซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยควบคุมและ ผลประโยชน์ทางธุรกิจ

3) นโยบายจัดสรรใหม่ (Redistributive Policies) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อ ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรใหม่ นโยบายนี้มักจะถูกโต้แย้ง เพราะเกี่ยวข้องกับรัฐบาลรัฐสภา และผู้นำซึ่งซึ่งเรียกว่าสมาคมชั้นสูง (peak association) ในด้านการจัดทำนโยบายโดยทั่วไป นโยบายจัดสรรใหม่มุ่งที่จะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสรรความมั่งคั่ง ที่ดินสิทธิบุคคล และสิทธิ พลเมือง หรือนโยบายที่มีคุณประโยชน์กับชนชั้นสังคมและกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใต้ नियามนี้ตัวอย่างที่ เห็นชัดเจนได้รวมเอาสวัสดิการสิทธิพลเมืองของชนกลุ่มน้อย ความช่วยเหลือแก่เมืองและโรงเรียน ที่ขาดสยากจนเป็นต้น นโยบายแบบนี้ยากที่จะผ่าน รัฐสภาได้เพราะจะต้องทำให้กลุ่มกลุ่มที่มี อำนาจต่ำมีมากกว่ากลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจสูงหรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องชักชวนให้กลุ่มที่มี อำนาจสูงกว่าเห็นว่ามันเป็นสิ่งถูกต้องและยุติธรรมที่จะกระจายทรัพยากรบางส่วนไปให้แก่กลุ่มที่ มีมีอำนาจน้อยกว่าในกรณีของ การออกกฎหมายภาษีมรดก ภาษีทรัพย์สิน รวมทั้งการปฏิรูปที่ดิน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่ากฎหมายดังกล่าวนี้แทบจะไม่มีโอกาสผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาเลย เพราะคนร่ำรวยซึ่งแม้จะเป็นคนส่วนน้อย แต่มีอำนาจสูงกว่าเป็นผู้สูญเสียประโยชน์ก็จะกดดัน ไม่ให้รัฐสภาผ่านกฎหมายนี้ ดังจะเห็นได้ว่าแม้พรรคการเมืองต่างๆจะเสนอนโยบายนี้ในช่วงหา เสียงแต่ก็ไม่เคยมีการผลักดันเข้าสภาเป็นรูปธรรมแม้แต่ครั้งเดียว

2.1.2. การวิเคราะห์นโยบาย

การวิเคราะห์นโยบายเป็นแนวทางที่นักรัฐประศาสนศาสตร์รุ่นใหม่นิยมนำมาใช้ในการ ศึกษา นโยบายสาธารณะเนื่องจากการศึกษา นโยบายสาธารณะแนวทางพรรณานโยบายมุ่ง ศึกษา นโยบายเพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของการกำหนดนโยบายในภาพรวม และพิจารณานโยบายในฐานะที่เป็นปัจจัยหนึ่งในการบริหารและการเมืองส่วนแนวทางการ วิเคราะห์นโยบายจะเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยภายในโครงสร้างของนโยบายในฐานะที่

เป็นระบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งต้องประสานสอดคล้องระหว่างกันโดยนักวิชาการได้ให้ความหมายการวิเคราะห์นโยบายไว้ดังนี้ (ธัญวิวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555)

วิลเลียม ดันน์ (William Dunn) กล่าวว่าการวิเคราะห์นโยบาย เป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ซึ่งใช้ระเบียบวิธีการศึกษาหลายวิธี (multiple methods) ในการแสวงหาความรู้และการอภิปรายเพื่อตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลนโยบาย (policy relevant information) ซึ่งอาจนำไปใช้ในกระบวนการเมืองเพื่อการแก้ไขปัญหา นโยบายสำหรับจุดเน้นของระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบายของด้านคือการแสวงหาคำอธิบาย(explanation) รวมทั้งการพิจารณาทางเลือกที่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหามากกว่า

เฮดเวิร์ด เควด (Edward Quade) กล่าวว่าการวิเคราะห์นโยบายการวิเคราะห์ที่ใช้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงหรือเพิ่มศักยภาพในการใช้ดุลพินิจของผู้ตัดสินใจซึ่งเควดเห็นว่าการวิเคราะห์นโยบายนั้นคำว่า “การวิเคราะห์” ใช้ในความหมายที่มีลักษณะทั่วไปมาก โดยรวมถึงการใช้สามัญสำนึก ดุลพินิจ และครอบคลุมไม่เพียงแต่องค์ประกอบเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการออกแบบ (design) และการสังเคราะห์ทางเลือกใหม่

ซูซาน แฮนเซน (Susan Hansen) กล่าวว่าการวิเคราะห์นโยบายคือการวิเคราะห์นโยบายเฉพาะเรื่องของรัฐบาล และผลของนโยบายที่มีต่อสังคม และเป็นระบบอย่างชัดเจน โดยเน้นถึงความพยายามในการวัดและประเมินผลนโยบาย ทำการเปรียบเทียบนโยบายในเรื่องโครงสร้าง (Structure) ผลกระทบ (Impact) และพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือแบบตอบโต้ระหว่างกระบวนการทางการเมืองและตัวนโยบาย (Policy output) เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของผลกระทบที่เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป คือการวิเคราะห์นโยบายหมายถึงการใช้เทคนิควิธีต่างๆเพื่อให้ข้อแนะนำหรือข้อมูลในการปรับปรุงนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายหรือองค์กรต่างๆ การตัดสินใจแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นโดยในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะต้องอาศัยการประยุกต์องค์ความรู้จากหลายวิชาตลอดจนใช้เทคนิควิธีการต่างๆมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

2.1.2.1. องค์ประกอบของการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ

เควด (Quade, 1982 อ้างถึงใน ธัญวิวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของการวิเคราะห์นโยบายไว้ 5 ประการได้แก่

1. วัตถุประสงค์ (objective) หมายถึงสิ่งที่ผู้ตัดสินใจมีความมุ่งหวังจะให้ประสบผลสำเร็จหรือบรรลุผล การกำหนดวัตถุประสงค์ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการ

วิเคราะห์นโยบายสาธารณะหากการกำหนดวัตถุประสงค์มีความ คลุมเครือหรือไม่ชัดเจนจะทำให้ ผู้วิเคราะห์นโยบายประสบความยุ่งยากเนื่องจากไม่สามารถหาทางเลือกนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติ ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพราะผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดย ยึดถือวัตถุประสงค์ของนโยบายเป็นส่วนสำคัญ

2. ทางเลือก (alternatives) หมายถึงวิธีการต่างๆที่จะช่วยให้วัตถุประสงค์ บรรลุผลสำเร็จ การวิเคราะห์ทางเลือกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการวิเคราะห์นโยบาย สาธารณะ ซึ่งปัจจัยและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพิจารณาทางเลือกได้แก่สาระสำคัญของ ทางเลือก (description) ประสิทธิภาพของทางเลือก (effectiveness) ต้นทุนของแต่ละทางเลือก (cost) ผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหมาย (spillovers) การจัดลำดับทางเลือก (comment on ranking) รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ (other considerations)

3. ผลกระทบ (impact) หมายถึง ผลที่จะเกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆ ซึ่งจะรวมถึงผลกระทบที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้น (intended impact) และ ผลกระทบที่ไม่ได้ตั้งใจจะให้เกิด (unintended impact)

4. เกณฑ์การวัด (criteria) หมายถึง กฎหรือมาตรฐานที่ใช้ในการจัดลำดับ ทางเลือกโดยเกณฑ์การวัดความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของทางเลือกและผลกระทบโดยจัดลำดับ ทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำที่สุดไว้ก่อน เกณฑ์การวัดที่นำมาประเมินทางเลือกนั้นจะต้องใช้หลักการ เดียวกันเพื่อให้สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

5. ตัวแบบ (model) หมายถึง กรอบการวิเคราะห์อย่างง่ายที่สร้างขึ้นมาเพื่อ ช่วยให้เห็นภาพส่วนที่สำคัญของโลกความเป็นจริงได้ง่ายและเป็นระบบ

ควอด ได้แบ่งกระบวนการหรือขั้นตอนที่สำคัญของการวิเคราะห์นโยบายว่าประกอบด้วย 10 ขั้นตอนหลักได้แก่

1) การระบุปัญหา (clarifying the problem) โดยผู้วิเคราะห์นโยบายจะต้อง ระบุปัญหาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาอะไร เกิดจากสาเหตุใด เกิดขึ้นกับใคร มี ผลกระทบต่อสังคมอย่างไรบ้าง มีความเร่งด่วนแค่ไหน มีความรุนแรงระดับใด ประชาชนต้องการ ให้รัฐบาลแก้ไขปัญหายังไง การระบุปัญหานี้หากทำได้ชัดเจนมากเท่าไรก็ย่อมทำให้ การ ดำเนินงานในขั้นขั้นตอนต่อไปทำได้ละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้น

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (determining objectives) เมื่อทราบลักษณะของ ปัญหา (problem) สาธารณะที่ชัดเจนแล้ว ผู้วิเคราะห์นโยบายจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ (objectives) ปลายทาง (goals) ของการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ขึ้นมาจะต้องสอดคล้องกับปัญหา และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและมีความสมเหตุสมผล โดยเมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วต้องสามารถวัดระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ได้

3) การแสวงหาทางเลือก (searching and designing alternatives) โดยจะต้องพยายามค้นหาทางเลือกหลาย ๆ ทางที่เป็นไปได้ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง

4) การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (collecting data and information) เมื่อรวบรวมทางเลือกแล้วขั้นตอนต่อมาคือ การรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนสำหรับทางเลือก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะต้องมีความแม่นยำและเชื่อถือได้ เพื่อที่จะนำมาใช้ยืนยันทางเลือกแต่ละทางเลือกว่ามีจุดเด่น จุดด้อยและข้อจำกัดอะไรบ้าง สามารถนำไปใช้จริงมากน้อยเพียงใด โดยการวิเคราะห์จำเป็นจะต้องวิเคราะห์ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้การเปรียบเทียบทางเลือกมีความชัดเจนมากที่สุด

5) การสร้างและใช้ตัวแบบ (building and testing models) เมื่อเปรียบเทียบทางเลือกแล้วก็นำทางเลือกแต่ละทางมาทำเป็นตัวแบบจำลอง (model) เพื่อทดสอบเบื้องต้นว่าทางเลือกมีความเป็นไปได้ และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการมากน้อยเพียงใด

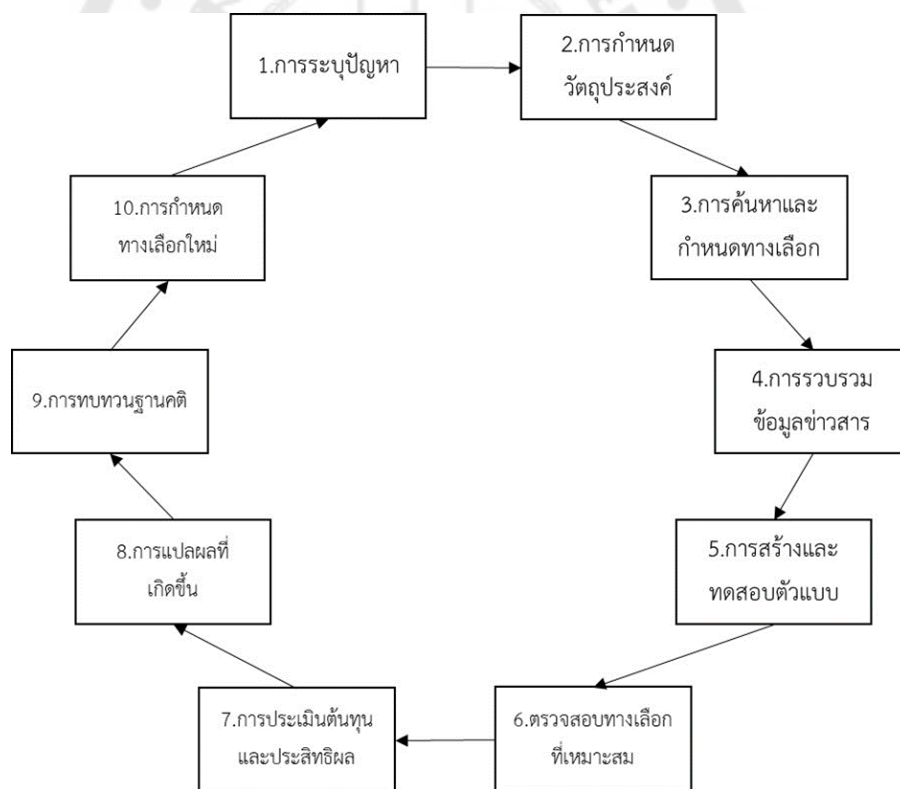
6) การทดสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ (examining alternatives for feasibility) เป็นการทดสอบดูว่าทางเลือกใดบ้างที่มีแนวโน้มจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติโดยนำมาจัดลำดับความสำคัญ

7) การประเมินต้นทุนและประสิทธิผล (evaluating cost and effectiveness) เมื่อได้ทางเลือกที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิเคราะห์นโยบายจะต้องทำการประเมินต้นทุนที่จะต้องจ่ายไปสำหรับการนำทางเลือกแต่ละทางไปปฏิบัติ รวมทั้งประเมินถึงประสิทธิผลหรือผลการบรรลุนโยบายของแต่ละทางเลือกให้ชัดเจน โดยการประเมินต้นทุน ประสิทธิภาพ ของทางเลือกนั้นจะต้องประเมินทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วยโดยเฉพาะต้นทุนทางสังคมซึ่งอาจมองไม่เห็นแต่มีความสำคัญต่อนโยบายมากเช่น วัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

8) การแปลความหมาย (interpreting results) เมื่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งแล้ว นโยบายจะถูกนำไปสู่การปฏิบัติซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิเคราะห์นโยบายสาธารณะจะต้องทำการประเมินผลที่เกิดขึ้นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่และมีปัญหา หรืออุปสรรคประการใดบ้าง

9) การทบทวนฐานคติ (questioning assumptions) เมื่อผู้วิเคราะห์นโยบายได้ทำการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วจะต้องนำผลดังกล่าวมาทบทวนฐานคติให้ชัดเจนว่า ในกรณีที่ผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เกิดขึ้นจากสาเหตุประการใดบ้าง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการมีฐานคติในการกำหนดทางเลือกนโยบายที่ไม่ถูกต้อง หรือเป็นปัญหาการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจนหรือปัญหาเกี่ยวกับผู้ปฏิบัติ เป็นต้น

10) การกำหนดทางเลือกใหม่ (opening new alternatives) ในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วเกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ อาจกำหนดให้ทางเลือกดังกล่าวปฏิบัติต่อไปได้แต่อาจให้มีการปรับปรุงทางเลือกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น หากในกรณีที่การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิเคราะห์นโยบายจะต้องค้นหาถึงสาเหตุที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความล้มเหลวเกิดขึ้นจากสาเหตุอะไรบ้าง และผู้วิเคราะห์นโยบายต้องแสวงหาทางเลือกใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับนโยบาย

ภาพประกอบ 1 ภาพองค์ประกอบกระบวนการวิเคราะห์นโยบายของเควด

ที่มา: สมบัติ อัจฉริยวงศ์.2540. นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ

ในขณะที่ ดันน์ สามารถจำแนกแนวทางการวิเคราะห์นโยบายได้เป็น 3 แนวทาง คือ

1. แนวทางเชิงประจักษ์ (Empirical approach) เป็นแนวทางที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริง (facts) เพื่ออธิบายว่าอะไรคือปัญหา นโยบายที่ปรากฏอยู่โดยพิจารณาจากสาเหตุ (causes) และ ผล (consequences) ของนโยบายที่ผ่านมา

2. แนวทางเชิงประเมิน (Evaluation approach) เป็นแนวทางที่มุ่งอธิบายถึงคุณค่า (worth) หรือค่านิยม (value) ของสังคมที่มีต่อปัญหา นโยบาย

3. แนวทางปทัสถาน (Normative approach) เป็นแนวทางที่มุ่งจะเสนอทางเลือก เพื่อการแก้ไขปัญหา นโยบายโดยเน้นว่า “ ควรจะทำอะไร”

โดย ดันน์ ได้เสนอระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะจำแนกสาระสำคัญของ การวิเคราะห์นโยบายออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบาย (policy analytic method) และระบบข้อมูลนโยบาย (policy relevant information)

ระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบาย (policy analytic method) แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดโครงสร้างปัญหา (problem structuring) เป็นการวิเคราะห์ปัญหา ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นจริงหรือไม่ และปัญหานั้นเป็นปัญหาส่วนตัวส่วนตัว (private problem) หรือ ปัญหาสาธารณะ (public problems) หากเป็นปัญหาสาธารณะต้องดำเนินการวิเคราะห์ต่อไปว่า เป็นปัญหาเชิงบริหาร หรือปัญหาเชิงนโยบาย โดยในขั้นตอนนี้ นักวิเคราะห์นโยบายจะต้องรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อให้การจำแนกและระบุปัญหา มีความชัดเจน รวมทั้ง หลังจากที่ได้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติและปรากฏผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่งออกมาแล้วควร ย้อนกลับมาทบทวนสภาพปัญหาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบว่ามีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง ทั้ง สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงทัศนคติของผู้มีอำนาจตัดสินใจในการกำหนด นโยบายสาธารณะ ซึ่งการทบทวนสภาพปัญหาใหม่จะทำให้การพิจารณาปัญหาสอดคล้องกับ สภาพความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงไป โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ทางเลือกสำหรับการแก้ปัญหาใหม่อีกครั้ง

2. การติดตามนโยบาย (monitoring) เป็นการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและผล ของนโยบายที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุง การกำกับกรนำนโยบายไปปฏิบัติให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นในขั้นขั้นตอนการติดตามนโยบายจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างการนำนโยบายการปฏิบัติและผลลัพธ์ของนโยบาย หากสมรรถนะของการ ติดตามนโยบายมีสูงโอกาสที่การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ก็จะมีสูงตามไปด้วย การติดตามนโยบายควรมีหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ติดตามนโยบายว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติ นั้น

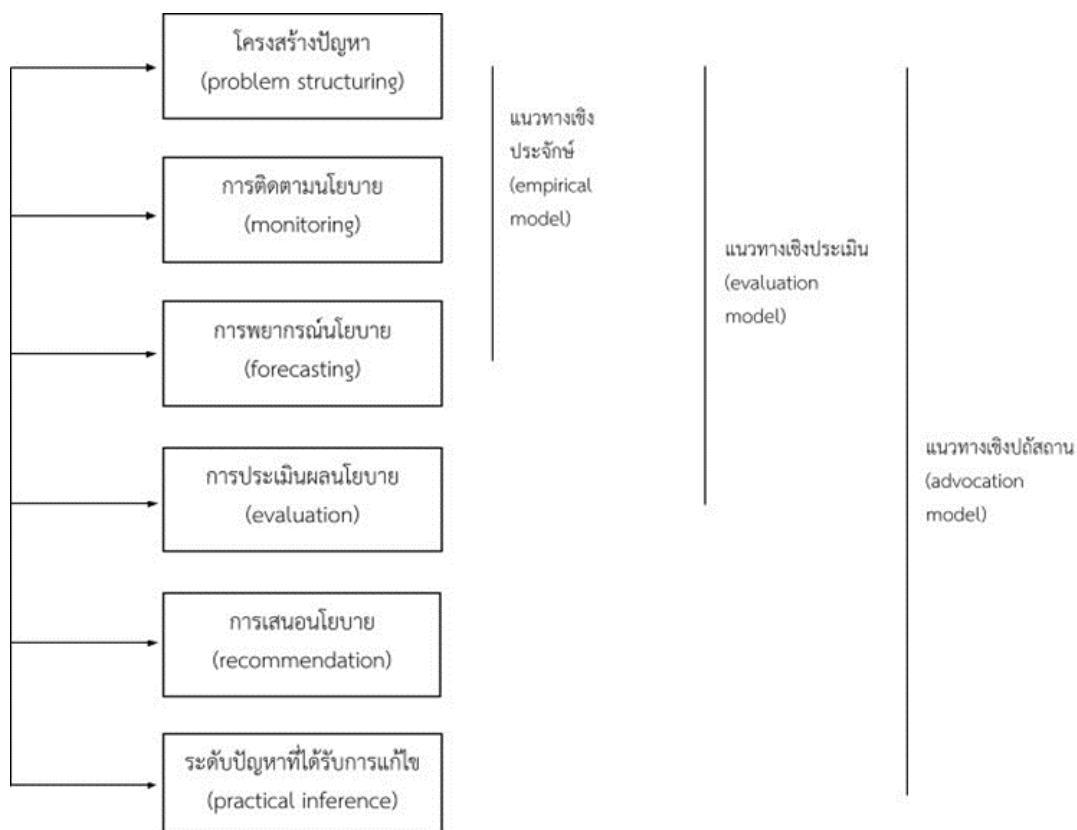
มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร ทฤษฎีการที่จัดสรรให้เพียงพอหรือไม่ เพื่อที่จะจะได้เสนอให้ผู้มีอำนาจทำการแก้ไขต่อไป

3. การพยากรณ์ (forecasting) เป็นการทำนายสภาพแวดล้อมและผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตสำหรับทางเลือกแต่ละทางเลือกที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยจะนำทางเลือกต่างๆมาพิจารณาว่าทางเลือกมีผลดี ผลเสียอย่างไร โดยผู้กำหนดนโยบายต้องเลือกทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด

4. การประเมินผล (evaluation) เป็นขั้นตอนที่ใช้สำหรับตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของแนวทางปฏิบัติของนโยบายที่เกิดขึ้นในอดีตหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การประเมินผลนี้สามารถทำได้ทั้งก่อนกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และภายหลังจากการนำนโยบายและปฏิบัติแล้ว เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าทางเลือกที่ได้มีการตัดสินใจเลือกไปแล้วมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด โดยการประเมินผลสามารถทำได้โดยการเปรียบเทียบผลดีผลเสียที่คาดการณ์ไว้ในทางเลือกแต่ละทางกับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจริงภายหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. การเสนอแนะ (recommendation) เป็นการวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับทางเลือกต่างๆ โดยวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องของสภาพแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และค่านิยมของผู้ตัดสินใจเพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ

6. ระดับปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (practical inference) การหาข้อสรุปเกี่ยวกับระดับของปัญหาที่ได้รับการแก้ไข และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับความสำเร็จของนโยบายว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีปัญหาใดที่ได้รับการแก้ไขไปแล้วและมีปัญหาใดที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข โดยปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขจะถูกนำไปสู่วงจรของการพิจารณาปัญหาใหม่และจะมีการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ภาพประกอบ 2 แสดงระเบียบวิธีการวิเคราะห์นโยบายของดันน์

ที่มา: Dunn, W. N. 1981. อ้างถึงใน ถันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555

ดันน์ ได้จำแนกระบบข้อมูลนโยบายออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ปัญหา นโยบาย (policy problems) หมายถึง สิ่งที่เป็นความต้องการ คุณค่าหรือโอกาสในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งจะทำให้สำเร็จเมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหา นโยบาย สาธารณะมักจะเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและผลผลสะท้อนจากปรากฏอยู่ทั่วไป โดยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายในการแก้ไขปัญหาจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้มีการระบุปัญหาชัดเจนแล้ว ว่าอะไรคือปัญหาและจะต้องแก้ไขอย่างไร จะทำให้รู้ว่าอะไรคืออุปสรรคที่ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

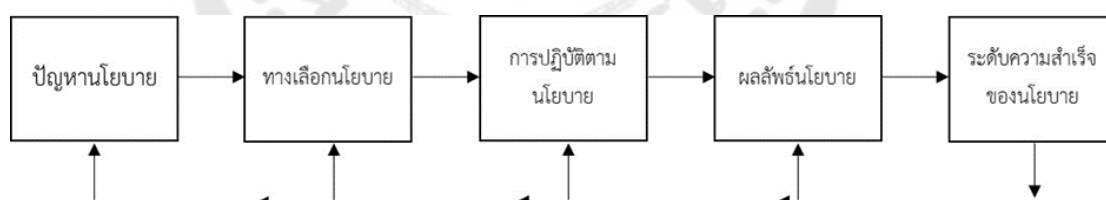
2. ทางเลือกนโยบาย (policy alternative) หมายถึง แนวทางปฏิบัติที่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขของปัญหาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากสำหรับการจำแนกแนวทางที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาแต่ระบบข้อมูลดังกล่าวมักจะมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้วิเคราะห์นโยบายต้องเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วมักจะเกิดขึ้นซ้ำอีก

โดยตัวมันเอง และค่านิยมมักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกที่ไม่ได้มีอยู่ในสถานการณ์ขณะนั้นด้วย

3. การปฏิบัติตามนโยบาย (policy action) เป็นการติดตามนโยบายหลังจากที่นำนโยบายไปปฏิบัติที่กำหนดโดยทางเลือกของนโยบาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยมีความจำเป็นมากที่จะต้องทราบถึงผลดี ผลเสียของทางเลือกแต่ละทางที่ได้นำไปปฏิบัติ รวมทั้งทราบถึงข้อมูลทางการเมืองและสถานการณ์เศรษฐกิจที่เป็นข้อจำกัดของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

4. ผลลัพธ์ของนโยบาย (policy outcome) หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งผลลัพธ์นี้หมายถึงผลลัพธ์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของการนำนโยบายไปปฏิบัติและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรก ซึ่งจะทราบผลลัพธ์ของนโยบายก็ต่อเมื่อมีการประเมินนโยบายว่านโยบายที่นำไปปฏิบัติบรรลุผลตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

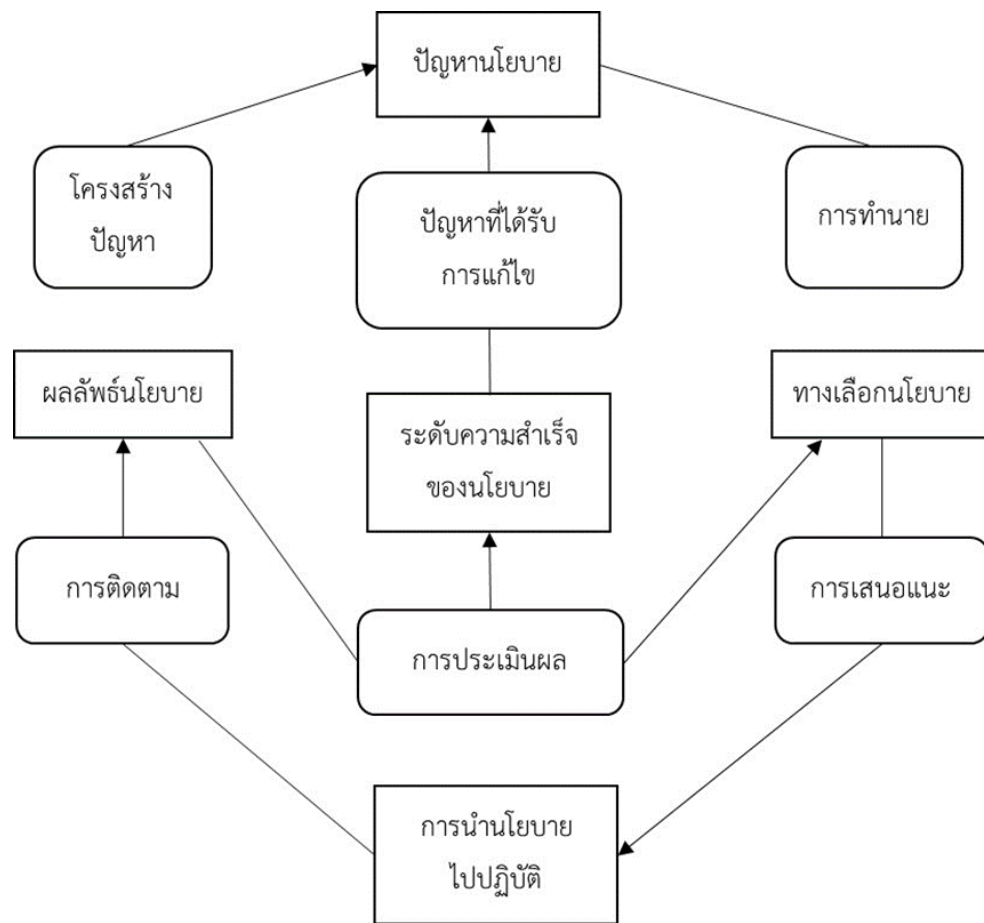
5. ระดับความสำเร็จของนโยบาย (policy performance) หมายถึง ระดับความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายของนโยบายที่ตั้งไว้ในความเป็นจริงปัญหาอาจจะไม่ได้ถูกแก้ไขดังนั้นจึงต้องหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาใหม่หรือยุติการแก้ไขปัญหา ระดับความสำเร็จนี้ไม่เพียงแต่จะทราบผลลัพธ์ของนโยบายเท่านั้นแต่จำเป็นต้องทราบว่าผลลัพธ์ของนโยบายเกิดขึ้นในระดับใด ซึ่งระดับความสำเร็จของนโยบายจะถูกนำมาใช้ในการพัฒนานโยบายใหม่อีกครั้ง

ภาพประกอบ 3 แสดงการจำแนกระบบข้อมูลนโยบายของดันน์

ที่มา: Dunn, W. N. 1981. อ้างถึงใน ถันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555

จากองค์ประกอบของระบบข้อมูลนโยบายทั้ง 5 ประเภท ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบต่อเนื่องกัน ในการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลชนิดหนึ่งไปสู่อีกชนิดหนึ่งดังนั้น ดันน์ จึงกล่าวได้ว่าสามารถกระทำได้โดยใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์นโยบาย (policy-analysis methods) ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลระบบนโยบายของดันน์

ที่มา: Dunn, W. N. 1981. อ้างถึงใน ถิ่นยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555.

จากภาพประกอบจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลจากปัญหานโยบาย (policy problem) ไปสู่ทางเลือกนโยบาย (policy alternative) นั้นใช้การทำนาย (forecasting) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์ กล่าวคือการทำนายจะบอกถึงความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทางในการแก้ไขปัญหา นโยบาย สำหรับการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลจากทางเลือกนโยบายไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy action) นั้นใช้การเสนอแนะเป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์ โดยการเสนอแนะจะจัดลำดับทางเลือกไว้ว่าทางเลือกแต่ละทางเลือกมีผลดีผลเสียอย่างไร เพื่อให้ผู้ตัดสินใจนโยบายสามารถเลือกตัดสินใจแต่ละทางเลือกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติสู่ผลลัพธ์นโยบาย (policy outcomes) นั้นใช้การกำกับนโยบาย (monitoring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์ เพื่อให้รู้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นไปตามขั้นตอนขั้นตอน และ

เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างแท้จริงเพียงใด และการเปลี่ยนแปลงระบบข้อมูลจากผลลัพธ์นโยบายไปสู่ปัญหาโยบายนั้นใช้การกำหนดโครงสร้างปัญหา (problem structuring) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่าผลลัพธ์นโยบายนั้นได้แก้ไขปัญหาใดบ้าง มีปัญหาใดที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขซึ่งจะได้ประมวลเป็นปัญหาโยบายที่ต้องแก้ไขต่อไป ในการพิจารณาระดับความสำเร็จ (policy performance) ของนโยบายนั้นใช้การประเมิน (evaluation) เป็นระเบียบวิธีวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์นโยบายกับเป้าหมายที่คาดหวังไว้ในทางเลือกนโยบายและความแตกต่างระหว่างระดับความสำเร็จของนโยบายกับปัญหา นโยบายสามารถอธิบายได้ด้วยระดับปัญหาที่ได้รับการแก้ไข (practical inference) เพื่อจะได้อธิบายปัญหาใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและจะต้องนำไปสู่การพิจารณาปัญหาโยบายใหม่เพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น นโยบายสาธารณะหมายถึง เป็นสิ่งที่รัฐบาลกระทำเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นและตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อรูปนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการนำกระบวนการนโยบายในทุกขั้นตอนมาประกอบการวิเคราะห์นโยบาย แผนงาน โครงการยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน การสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ผ่านทฤษฎี แนวคิด และนำมาวิเคราะห์สรุปผล

2.1.3 เครื่องมือทางนโยบาย

เครื่องมือทางนโยบาย มาจากคำว่า policy instruments, policy tools หรือ governing instruments หมายถึง วิธีการที่รัฐบาลใช้เพื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ และวิธีการที่เป็นทางเลือกก็มีความหลากหลายและต้องการแข่งขันกันเองเช่นเดียวกับตัวนโยบาย และเครื่องมือนโยบายเป็นอีกมุมมองหนึ่งของการศึกษานโยบายสาธารณะ

บาร์แดช (Bardach, 1980 อ้างถึงใน Howlett และ Ramesh, 2003: 90) แบ่งเครื่องมือทางนโยบายออกเป็น 3 เครื่องมือ คือ การบังคับ (enforcement) การใช้สิ่งจูงใจ (inducement) และการบริจาค (benefaction) กับ 4 ทฤษฎีการภาครัฐ คือ เงิน (money) การสนับสนุนทางการเมือง (political support) สมรรถนะทางการบริหาร (administrative competency) และภาวะผู้นำที่มีความคิดริเริ่ม (creative leadership)

รอนดีเนลลี (Rondinelli, 1983: 125 อ้างถึงใน Howlett และ Ramesh, 2003: 90) แบ่งเครื่องมือทางนโยบายออกเป็น 3 ประเภท คือ การชักชวน (persuasion) การแลกเปลี่ยน (exchange) และการใช้อำนาจสั่งการ (authority)

2.2 แนวคิดและทฤษฎีบทบาท

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ (2550) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผนของความ ต้องการเป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทักษะคติ คุณค่าและการกระทำที่สมาชิกในสังคมคาดหวัง

เบอร์โล (Berlo. 1996 อ้างถึงใน สุริวุฒิ เสนาคำ. 2549) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ดังนี้ 1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือบทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง 2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ 3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือบทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

สุพัตรา สุภาพ (2530, หน้า 30) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพหรือตำแหน่ง ซึ่งคนแต่ละคนจะมีหลายบทบาท และแต่ละบทบาทจะมีความสมบูรณ์หรือสมดุลกันพอควร นอกจากนี้ยังได้กล่าวไว้ว่า บทบาทจะกำหนดความรับผิดชอบของงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่ จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2532) ได้แบ่งประเภทของบทบาทไว้ 4 ประเภทคือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามคาดหวังของ

บุคคลทั่วไปในสังคมเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

2. บทบาทตามที่คุณคนเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยมหรือบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละคน

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual/Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย หรือสถานการณ์ต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาท อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม

4. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected Role) ความคาดหวังในบทบาทว่า ไม่ได้กล่าวเฉพาะการกระทำอย่างเดียวยแต่รวมไปถึงแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมอีกด้วย

สุชา จันทรโสมและสุรางค์ จันทรโสม (2520) ได้ให้ความหมายว่า บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึงกระทำ คือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้นจะต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า บทบาทคือภาระกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่ ทั้งบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นหรือ สถานภาพนั้นจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเรื่องหน้าที่ของรัฐไว้ในหมวด 5 ซึ่งเป็นหมวดที่เพิ่มขึ้นใหม่ในรัฐธรรมนูญที่ยังไม่เคยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมาก่อน โดยหลักการสำคัญในการบัญญัติหมวดนี้ขึ้นมาเพื่อกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนเนื่องจากบางเรื่องเป็นมาตรการพื้นฐานที่รัฐควรจะทำให้กับประชาชน จึงต้องบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วย หน้าที่พื้นฐานของรัฐ และหน้าที่ของรัฐในการทำให้สิทธิของประชาชนเป็นสิ่งที่ “จับต้องได้” โดยสรุปได้ดังนี้

1. หน้าที่พื้นฐานของรัฐ ได้แก่ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และรัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

2. หน้าที่ของรัฐในการทำให้สิทธิของประชาชนเป็นสิ่งที่จับต้องได้ ได้แก่ 1) รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยเวลาต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆรวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล 2) รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง 3) รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตาม

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) รัฐต้องอนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่ สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย 5) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน 6) ในการ ดำเนินการใดของรัฐที่รัฐอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการ ถ้าหากหากมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นๆ ของประชาชนหรือชุมชนหรือ สิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง และต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพของประชาชนหรือชุมชนและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาต ตามที่กฎหมายบัญญัติ 7) รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของ หน่วยงานของรัฐที่ไม่ใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่ กฎหมายบัญญัติและต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก 8) รัฐ ต้องดูแลรักษาคลื่นความถี่และสิทธิ ในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ ประเทศชาติและประชาชน โดยรัฐต้องจัดให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบและกำกับดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของ ประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ 9) รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มี ประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้บริโภค 10) รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐ มีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และ จัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม 11) รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัด ให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่าง เข้มงวด

จากบทบัญญัติหน้าที่ของรัฐ สรุปได้ว่า ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยพุทธศักราช 2560 หน้าที่ของรัฐมีสภาพบังคับที่กำหนดให้รัฐต้องทำตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญโดยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญซึ่งจะทำให้สิทธิสิทธิของประชาชนที่จะได้รับประโยชน์

จากรัฐเกิดขึ้นอย่างแท้จริง และเป็นกำหนัดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่างๆให้กับประชาชน ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ความหมายของบทบาท และ หน้าที่รัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะเป็นกรอบทิศทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยและแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

2.3 นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2.3.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐ ได้มีแนวทางปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ภายใต้กรอบ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลในทุกมิติรวม 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือเทคโนโลยีเทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศไทยในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราทราบดีทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีเทคโนโลยีและวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางส่วนอนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม

และบริการในอนาคต (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” โดยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่รวมถึงปรับปรุงแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับ ยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบันพร้อมทั้งการส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในโลกควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของ คนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดย คนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาพภาวะที่ดีในทุก ช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น เป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มี ทักษะที่จำเป็นในทศวรรษที่ 21

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการ พัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อนโดยสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อ ส่วนรวม การกระจายอำนาจและรับผิดชอบต่อผู้ถือสิทธิการบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การ เตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็น ประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยรัฐให้ หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้ง ภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อ ประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะ บทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการ แข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และ

ผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา

2.3.2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มาจากการรวบรวมประมวลผลการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งยังคงมีหลายประเด็นที่ต้องได้รับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการประเมินผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ในการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ให้สามารถก้าวข้ามความท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ จึงจำเป็นต้องเร่งแก้ไขจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่มีอยู่เดิม รวมถึงเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับความเสี่ยงสำคัญที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททั้งจากภายนอกและภายใน ตลอดจนการเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทัน่วงที โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยกำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนา 5 ประการ ประกอบด้วย

1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม มุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญ ทิศทางการผลักดันส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคมยุคใหม่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาระบบนิเวศที่ส่งเสริมการค้าการลงทุนและนวัตกรรม

2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม และเร่งรัดการเตรียมความพร้อมให้คนไทยมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้ต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น

3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในเชิงรายได้ พื้นที่ ความมั่งคั่ง และการแข่งขันของภาคธุรกิจ ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสให้โอกาสในการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในทุกพื้นที่

4) การเปลี่ยนการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืน มุ่งลดการก่อมลพิษควบคู่ไปกับการผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ ตลอดจนลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน ภายในปี 2593 และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ภายในปี 2608

5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ มุ่งสร้างความพร้อมในการรับมือและแสวงหาโอกาสจากการเป็นสังคมสูงวัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทั้งสถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงาน ของภาครัฐให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างทันเวลา มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

กรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมระดับนานาชาติ มีภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ที่ดีและได้รับการยอมรับในเวทีทางวัฒนธรรมระดับสากล ผลักดันสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เอื้ออาทร มีความปรองดองสมานฉันท์ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศไทยมีรายได้และความมั่งคั่งจากอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และบริการทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น เป้าหมายของกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ฯ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้คือ การส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมได้รับมอบหมายเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 (นวลวรรณ ดาระสวัสดิ์, 2564)

2.3.3.พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ประกอบด้วย

นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 11 คน เป็นกรรมการ และให้ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมเป็นกรรมการและเลขาธิการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาพยนตร์วีดิทัศน์โทรทัศน์ หรือการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เว้นแต่อาจารย์ในสถาบันการศึกษาของรัฐด้านละหนึ่งคน และผู้แทนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการภาพยนตร์ หรือวีดิทัศน์จำนวน 7 คน

2.3.3.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ

โดยพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไว้ 7 ประการ ได้แก่

- 1) เสนออนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่อคณะรัฐมนตรี
- 2) กำหนดมาตรการในการส่งเสริมให้มีการสร้างภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลักษณะสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ หรือมีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบที่คนทุกกลุ่มรวมทั้งคนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้
- 3) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์และวีดิทัศน์
- 4) เสนอคำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

5) ออกประกาศกำหนดสัดส่วนระหว่างภาพยนตร์ไทยและภาพยนตร์ต่างประเทศที่จะนำออกฉายในโรงภาพยนตร์

6) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนและคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

7) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมายเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ให้กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ และมาตรการที่คณะกรรมการเสนอ

2.3.4 ยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2.3.4.1 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2552-2554)

ยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2554-2554) ถือเป็นอีกนโยบายที่สำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติและกระทรวงวัฒนธรรมเป็นฝ่ายเลขานุการฯ โดยยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทยให้มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีกลไกการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของเอเชียและเป็นแหล่งอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่สำคัญในตลาดโลก ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 1 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 8 ยุทธศาสตร์ดังนี้ (อมร ถุงสุวรรณ และ ชยุต ภวภานันท์กุล, 2560)

ยุทธศาสตร์ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ส่งเสริมงานวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายวิชาชีพด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) ส่งเสริมการจัดตั้งเมืองภาพยนตร์/Movie Town) และโครงสร้างพื้นฐานในการผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ 2 การปรับโครงสร้างบริหารจัดการอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ทุกภาคส่วน โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) การปรับปรุงโครงสร้างและกลไกการ

ทำงานของหน่วยงานด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2) จัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 3 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้เป็นผู้มืออาชีพ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในสถาบันการศึกษา 2) การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) เสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการและการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 4) การสนับสนุนทุนการศึกษาและการประกอบอาชีพด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 5) ส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวงการภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 4 พัฒนาดตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์เชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) พัฒนาศักยภาพด้านการตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ 2) การจัดเทศกาลภาพยนตร์และตลาดภาพยนตร์นานาชาติ

ยุทธศาสตร์ 5 เสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นเขตปลอดสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) การบังคับใช้และแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันการละเมิดสินค้าลิขสิทธิ์ 2) สร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริโภคในการสนับสนุนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้อง

ยุทธศาสตร์ 6 การเสริมสร้างค่านิยมในการบริโภคภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ส่งเสริมให้คนไทยรักภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย 2) ส่งเสริมการใช้ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน 3) ส่งเสริมองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการเผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความสุขแก่ชุมชน

ยุทธศาสตร์ 7 ส่งเสริมธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ 2) สนับสนุนมาตรการจูงใจในการลงทุนดำเนินธุรกิจและการใช้สิทธิประโยชน์ 3) พัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ 8 ส่งเสริมความร่วมมือด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์กับต่างประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดแผนความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ 2) ส่งเสริมการร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์กับต่างประเทศ (Co-Production)

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทยให้มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมี 8 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การปรับโครงสร้างบริหารจัดการอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ทุกภาคส่วน การส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้เป็นมืออาชีพ พัฒนาลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์เชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ เสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นเขตปลอดสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การเสริมสร้างค่านิยมในการบริโภคภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย การส่งเสริมธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์กับต่างประเทศ

2.3.4.2 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559)

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) มีจุดมุ่งหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ คือ การทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งเอเชีย (Thailand : The Asian Hub of Movie and Digital Content) โดยใจความสำคัญของยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 2 คือ ยุทธศาสตร์และแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำและเป็นศูนย์กลางของภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งเอเชีย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 2 ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 8 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 2 การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 3 ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 4 พัฒนาลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ 5 เสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นเขตปลอดสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ในงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 6 เสริมสร้างค่านิยมที่เหมาะสมในการบริโภคภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ 7 ส่งเสริมธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ 8 ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์กับต่างประเทศ

2.3.4.3 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (2560-2564)

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) มีจุดมุ่งหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ คือ ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของอาเซียน โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ และพัฒนา สนับสนุนปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทย ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

ยุทธศาสตร์ 1 การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยให้ เป็นมืออาชีพโดยมีแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาบุคลากรสาขาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 2) เสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการและการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) ส่งเสริม ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวงการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 4) พัฒนา เครื่องมือ ซอฟต์แวร์เพื่อสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 5) พัฒนาผู้ชมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Audience Development)

ยุทธศาสตร์ 2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. การพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้คนไทยรักภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย โดยกิจกรรมขึ้นทะเบียนมรดกภาพยนตร์ของชาติ 2) ส่งเสริมการจัดหาพื้นที่ฉายและเผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย โดยการส่งเสริมการจัดหาพื้นที่ฉายและ เผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยมี 2 โครงการได้แก่ โครงการจัด เทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ 5 เทศกาล คือ เทศกาลภาพยนตร์อาเซียนแห่งกรุงเทพมหานคร เทศกาลภาพยนตร์โลกแห่งกรุงเทพมหานคร เทศกาลภาพยนตร์สั้น เทศกาลภาพยนตร์สารคดี ศาลายา และเทศกาลภาพยนตร์เจียบ โครงการจัดเทศกาลอุตสาหกรรมสาร์ทดิเจ (Digital Content) คือการจัดงาน Bangkok International Digital Content (BIDG) และนิทรรศประวัติแอนิเมชัน และ Digital Content ไทย โดยมีกิจกรรมสร้างไทยเป็น Asean Entertainment Hub และสร้างเวที ธุรกิจในประเทศไทย ในงาน Bangkok International Digital Content (BIDG) และ กิจกรรมจับคู่ทางธุรกิจด้าน Digital Content (Business Matching) 3) ส่งเสริมการใช้ภาพยนตร์

และวีดิทัศน์เพื่อเป็น สื่อในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น และ 4) ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความสุขแก่ชุมชน ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์โรงหนัง กิจกรรมจัดฉายภาพยนตร์ และ ภาพยนตร์สั้น

2. ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การจัดทำฉายในระบบการเจรจาระดับธุรกิจกับธุรกิจ (B to B) ในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ และงานแสดงสินค้านานาชาติ และการจัดทำฉายและเผยแพร่ในระบบที่เชื่อมต่อทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งในระดับระหว่างธุรกิจต่อธุรกิจ (B to B) และ ระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค (B to C)

ยุทธศาสตร์ 3 ส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมายและแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การสร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริโภคในการสนับสนุนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย และจัดทำมาตรการและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้มีการจัดเก็บลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมและถูกต้อง

ยุทธศาสตร์ 4 ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศรวมธุรกิจถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย คือ การส่งเสริมการลงทุนสร้าง ผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระหว่างประเทศและส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ 5 พัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ มีอยู่ 4 ประเด็น คือ 1) การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ 2) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3) การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ และ 4) การส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันได้กับต่างประเทศ

โดยยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) มีหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ 6 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ คือ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานภาคเอกชน คือ สมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ

สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 มีจุดมุ่งหมาย คือ ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของอาเซียน ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ไทยให้เป็นมืออาชีพ ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศรวมถึงธุรกิจถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย และการพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2.3.4.4 (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 4

(ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีจุดมุ่งหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ คือ มุ่งร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในอาเซียน พัฒนาให้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์สังคม ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย และมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทยได้รับการยอมรับในระดับแนวหน้า เป็นหุ้นส่วนธุรกิจระดับโลก (Global partner) และเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสาขาอื่นของไทยให้ส่งออกสู่สากลภายในระยะเวลา 5 ปี ด้วยการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชน ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 4 ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (กรมประชาสัมพันธ์, 2565)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคอนเทนต์เพื่อการแข่งขันในระดับเอเชียและการเป็นหุ้นส่วนธุรกิจระดับโลก พัฒนาคอนเทนต์ของไทยลดบริโศคคอนเทนต์จากต่างชาติ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายผู้พัฒนาคอนเทนต์ที่มีความสามารถ สนับสนุนให้คนไทยสร้างทรัพย์สินทางปัญญาหรือลิขสิทธิ์มากขึ้น ตลอดจนปรับปรุงกฎหมายด้านภาพยนตร์ให้ทันสมัยปัจจุบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อการแข่งขันในระดับเอเชียและการเป็นหุ้นส่วนธุรกิจระดับโลก พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ ส่งเสริมให้มีศูนย์บ่มเพาะธุรกิจวิชาชีพด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ รวมถึงส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวงการภาพยนตร์และวีดิทัศน์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทย พัฒนาฐานข้อมูลคอนเทนต์ไทย ส่งเสริมการจัดหาพื้นที่ฉายและเผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สนับสนุนจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ เทศกาลภาพยนตร์ มหกรรมเกม เวทีเจรจา ตลาดซื้อขายคอนเทนต์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การใช้ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความเป็นไทยสู่สากล ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และสังคมไทย สร้างกลไกการผลิตและเผยแพร่คอนเทนต์ที่

แสดงความเป็นไทยสอดแทรกผลิตภัณฑ์ไทยและ Soft Power ของไทยสู่สากลผ่านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ใช้กลไกโรงเรียนส่งเสริมเยาวชนจัดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงผลงาน รวมถึงยกย่องเชิดชูเกียรติให้กับผลงานที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผลงานทางภาพยนตร์และวีดิทัศน์ รมว.ศ.ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่กลุ่มผู้ผลิตสร้างสรรค์ผลงานโดยไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ร่างแผนฯ ฉบับนี้เกิดความสำเร็จตามที่กำหนดในพรบ.ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

สรุปได้ว่า (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 4 มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ มุ่งร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในอาเซียน โดยมี 5 ยุทธศาสตร์ได้แก่ การพัฒนาคอนเทนต์เพื่อการแข่งขันในระดับเอเชียและการเป็นหุ้นส่วนธุรกิจระดับโลก การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อการแข่งขันในระดับเอเชียและการเป็นหุ้นส่วนธุรกิจระดับโลก การส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของไทยพัฒนาฐานข้อมูลคอนเทนต์ไทย การใช้ภาพยนตร์และวีดิทัศน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความเป็นไทยสู่สากล และการส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผลงานทางภาพยนตร์และวีดิทัศน์

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ที่เกี่ยวข้องกับ การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ได้แก่ ด้านที่ 4 การศึกษาและการเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยรัฐบาลจะนำการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรมควบคู่กัน นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการผลิตสื่อคุณภาพเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชนและประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

ข้อสั่งการคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี (1) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563 มีข้อสั่งการให้กระทรวงวัฒนธรรมนำเสนอวัฒนธรรมของประเทศในลักษณะ ชับพาวเวอร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ รวมถึงการสร้าง ความภาคภูมิใจ ความรักความสามัคคีของประชาชนภายในประเทศ (2) ข้อสั่งการ นายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2558 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับผู้ประกอบการ กำหนดแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัฒนธรรม

ไทย และผลักดันเพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรม เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ชุด ไปยังตลาดต่างประเทศให้มากขึ้นโดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีของสาธารณรัฐเกาหลีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในตลาดนานาชาติ และ เมื่อ 22 กันยายน 2563 มอบหมายกระทรวงวัฒนธรรม บูรณาการประสานกับผู้ประกอบการภาคเอกชน เพื่อรวมกลุ่มจัดจัดหาแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับกฎหมายและงบประมาณที่มีกำหนดคอนเทนต์ที่ต้องการนำเสนอและจัดทำเป็น แผนการดำเนินงาน เสนอเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนต่อไป รวมทั้งควรมีการจัดหมวดหมู่เนื้อหาให้ น่าสนใจเหมือนในต่างประเทศ ทำให้เข้าถึงง่ายครอบคลุมตลาดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย เน้นการ ผลิตคอนเทนต์ที่มีประโยชน์สร้างสรรค์ รมัดระวังการผลิตคอนเทนต์ในเชิงลบหรือสร้างความ ขัดแย้ง รวมทั้งส่งเสริมการผลิตในรูปแบบที่หลากหลายและออกแบบช่องทางการนำเสนอทั้ง ช่องทางออนไลน์และออฟไลน์อย่างเหมาะสม (นวลวรรณ ดาระสวัสดิ์, 2564)

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการดำเนินงานในการ สนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยจะนำกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 พระราชบัญญัติภาพยนตร์ และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ รวมถึงแผนงาน โครงการ หรือข้อ สั่งการ ในการวิเคราะห์การดำเนินงานการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งจะทำให้ทราบว่า ภาครัฐมีทิศทางในการวิเคราะห์การดำเนินงานการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไปมากน้อย เพียงใด ทั้งการดำเนินงานแผนงาน โครงการ ของหน่วยงานหลัก และยังทำให้ทราบว่า การ ดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนมีปัญหา หรืออุปสรรคอะไรที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ซึ่งจะนำไปสู่การ พัฒนา ปรับปรุง และเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานสนับสนุนอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ในระยะต่อไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภเจตน์ จันทร์สาส์น และคณะ (2558) ศึกษาการยกระดับความได้เปรียบในการแข่งขัน ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยภายใต้การค้าเสรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่ทำ ให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันต่ำกว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เกาหลีใต้คือกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องโดยพบว่ากฎหมายของประเทศไทยส่วนใหญ่เน้นที่ การควบคุมมากกว่าการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งได้จัดตั้ง KOFIC ขึ้นเพื่อ ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยตรงทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่าง ต่อเนื่องโดยประธานและคณะกรรมการของ KOFIC จะมาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาพยนตร์ทำ ให้การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีใต้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและตรงความต้องการของอุตสาหกรรม สำหรับด้านนโยบายภาครัฐของไทยจะพบว่า

ประเทศไทยขาดนโยบายภาครัฐที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างแท้จริงอีกทั้งยังดำเนินงานโดยหน่วยงานที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยตรง ในขณะที่นโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศเกาหลีใต้โดยมี KOFIC เป็นแกนหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่ครบวงจรและมีความต่อเนื่องทางด้านการผลิตและการจัดจำหน่ายทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ในขณะที่นโยบายของประเทศไทยขาดความต่อเนื่องและไม่ครบวงจร รวมถึงแตกต่างทางด้านกฎหมายและนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในด้านต่างๆ ได้แก่ การแข่งขันและกลยุทธ์ทางธุรกิจ ปัจจัยการผลิตอุปสงค์และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและอุตสาหกรรมสนับสนุน ซึ่งอาจสรุปได้ว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังมีความได้เปรียบในการแข่งขันค่อนข้างต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอุปสงค์ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการ สมาคมวิชาชีพ สถาบันการศึกษา และภาครัฐ จำเป็นต้องทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการรวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานไปในทิศทางที่เหมาะสมตามแผนที่ยุทธศาสตร์การพัฒนากำหนดเพื่อยกระดับความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

ผุสดี วัฒนสาคร และ ธีรศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ (2558) ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) พบว่าจุดแข็ง (Strength) ได้แก่ บุคลากรมีความเชี่ยวชาญและมีผลงานได้รับการยอมรับระดับโลก การพัฒนาบุคลากรมุ่งเน้นการปฏิบัติจริง มีการแบ่งงานตามหน้าที่ชัดเจน การนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวก การบริหารจัดการทั้งแบบครบวงจรและแบบ Outsource การผลิตและฉายมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลมากขึ้น มีการใส่ใจกระแสความต้องการของผู้บริโภค ภาครัฐและภาคเอกชนเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่สร้างสรรค์ผลงาน และมีการรวมตัวกันในรูปแบบสมาคม จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอกับความต้องการ ขาดการยกย่องบุคลากรอาวุโสด้านภาพยนตร์ มุ่งเน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวและระบบอุปถัมภ์ โครงสร้างของอุตสาหกรรมมีลักษณะกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด บทภาพยนตร์ไทยไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ขาดการวางแผนกลยุทธ์แบบองค์รวม นายทุนสร้างภาพยนตร์ไทยตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างจริงจัง และขาดการส่งเสริมการลงทุนจากภาคเอกชน โอกาส (Opportunities) ได้แก่ แรงงานฝีมือในประเทศไทยมีค่าจ้างต่ำ ภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์ช่วยฟื้นฟูความสามัคคีของคนในชาติ และเพิ่มโอกาสส่งออกวัฒนธรรมไทย ธุรกิจให้เข้าวัสดุอุปกรณ์การผลิตภาพยนตร์โอกาสขยายตัวมากขึ้น วิทยุรุ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักมีพฤติกรรมการตอบรับความแปลกใหม่อย่างรวดเร็ว การ

สื่อสารของตลาดภาพยนตร์ไทยเป็นแบบครบวงจร การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ช่วยขยายความร่วมมือทางด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์ และภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาเพิ่มปริมาณการส่งออกภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์ อุปสรรค (Threats) ได้แก่ การหลั่งไหลของแรงงานฝีมือข้ามชาติ ต้นทุนการผลิตภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าปกติ ผู้บริโภคขาดความเข้าใจเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์ ภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาทำให้ผู้บริโภคต้องระมัดระวังในการใช้จ่ายใช้สอย การไหลบ่าทางวัฒนธรรม อาจเข้ามาแย่งชิงรายได้จากภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์ ปัญหาความเร็วของอินเทอร์เน็ต ความไม่แน่นอนทางการเมืองภายในประเทศ และปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ยังคงอยู่ และผลการวิจัยพบว่า มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่การส่งเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้ 1) ภาครัฐควรลงทุนในภาพยนตร์ไทยเชิงสร้างสรรค์เต็มตัว 2) ควรสร้างหลักสูตรทางด้านภาพยนตร์สร้างสรรค์อย่างชัดเจน 3) ควรสร้างค่ายภาพยนตร์แห่งชาติส่งเสริมความเป็นไทย 4) ควรเชื่อมโยงให้เป็นอุตสาหกรรมบันเทิง 5) ควรสร้างค่านิยมและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย 6) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารยังพบว่าประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วยกันนานโยบายเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาใช้พัฒนาประเทศ โดยอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับจากระบบฟิล์มมาสู่ดิจิทัลทำให้มีศักยภาพมากพอที่จะสร้างรายได้และการจ้างงานให้เกิดขึ้นภายในประเทศ อีกทั้งยังช่วยส่งออกวัฒนธรรมไทยไปขายในตลาดโลก

ระดม อร่ามวิทย์ และ มนฤดี ธาดาอำนวยชัย (2558) ได้ศึกษาทิศทางและแนวโน้มของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ผลการวิจัยพบว่า วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย คือ รัฐบาลจะต้องเข้ามาดูแลและกำหนดเกณฑ์ในการช่วยเหลืออุตสาหกรรมของไทย ตัวอย่างเช่น ประเทศเกาหลีใต้ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าหากรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจัง นอกจากจะช่วยทำให้อุตสาหกรรมเติบโตแล้วยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศให้แก่ชาวต่างชาติได้อีกด้วยโดยถือได้ว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเป็นสินค้าโอท็อปที่มีมูลค่าต่อ 1 ผลิตภัณฑ์สูงมาก เพราะ การจะทำภาพยนตร์เรื่องหนึ่งนั้นจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่รัฐบาลต้องมองภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเพราะเนื้อหาในภาพยนตร์สามารถสอดแทรกความเป็นไทยรวมถึงวัฒนธรรมของไทยไม่ว่าจะเป็น อาหาร การแต่งกาย การใช้ชีวิตในสังคมไทย และยังส่งผลให้สินค้าของไทยได้เผยแพร่ไปยังต่างประเทศอีกด้วย

นัยนา แยมสาขา (2540) ได้ศึกษานโยบายการส่งเสริมภาพยนตร์ของรัฐบาลไทย ผลการวิจัยพบว่าภาพยนตร์ซึ่งเป็นประติษฐกรรมเชิงพาณิชย์ศิลป์ของสังคมตะวันตก มีฐานะเป็นงานสื่อสารมวลชนที่มีคุณค่าและมีอิทธิพลต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมรวมทั้งมีบทบาทเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นสำคัญที่บันทึกวิถีชีวิตเหตุการณ์สำคัญ และสภาพแวดล้อมของชาติผู้ผลิต โดยภาพยนตร์เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 และมีวิวัฒนาการแพร่กระจายจากเมืองหลวงออกไปตามชุมชนในชนบททั่วประเทศในระบบการค้าแบบเสรี รัฐบาลได้ใช้ภาพยนตร์ทั้งในแง่บันทึกเหตุการณ์ โฆษณาเผยแพร่ อุดมการณ์ นโยบาย กิจกรรมของรัฐบาลและประชาสัมพันธ์ผลงานของหน่วยงานของรัฐ แต่เพราะการผลิตภาพยนตร์มีข้อจำกัดมากทั้งที่ต้องใช้งบประมาณมาก ใช้เวลาในการผลิตค่อนข้างนาน รวมถึงต้องใช้โรงฉายภาพยนตร์ของภาคเอกชนมีสื่ออื่นที่ผลิตได้สะดวกและใช้งบประมาณน้อยกว่า รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐจึงหันไปใช้สื่ออื่น ๆ มากกว่า แต่ยังคงควบคุมการผลิตภาพยนตร์ที่กลายเป็นธุรกิจ在手มือเอกชนผ่านกรอบที่กฎหมายบัญญัติไว้ และทิ้งให้ผู้ประกอบการภาพยนตร์อยู่กับปัญหาต่างๆที่สะสมเพิ่มขึ้นโดยลำพังตามระบบกลไกการค้าเสรี จนเมื่อรัฐบาลเห็นลู่ทางว่ากิจการภาพยนตร์อาจพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เข้าประเทศได้จึงได้มีการศึกษาวางนโยบาย และมาตรการกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมผ่านคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์มาเป็นเวลานานพอสมควร แต่ก็ยังไม่ได้ส่งเสริมผลักดันให้กิจการภาพยนตร์ไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มั่นคง ด้วยทั้งมีข้อจำกัดของตัวผู้ประกอบการที่ติดอยู่กับธุรกิจและผลประโยชน์ส่วนตนไม่ได้พัฒนาคุณภาพของผลงานได้ไม่เต็มที่ และไม่ได้เกื้อหนุนซึ่งกันและกันเท่าที่ควรทั้งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดศักยภาพ ขาดแคลนทั้งบุคลากร งบประมาณ หน่วยงานดำเนินการที่เหมาะสม และรัฐบาลที่ขาดความต่อเนื่องและไม่มีความยืดหยุ่นในการสืบทอดนโยบายและมาตรการกิจกรรมที่ตีรวมทั้งคุณภาพผู้ชมที่ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้สร้างที่สร้างสรรค์เท่าที่ควรทำให้การส่งเสริมภาพยนตร์ของรัฐบาลไทยไม่ประสบผลสำเร็จ ยังคงวนเวียนอยู่กับปัญหาเดิม ๆ และต้องมุ่งมั่นพัฒนาส่งเสริมต่อไป ซึ่งในการที่จะต้องสานต่อสืบทอดเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติไม่อาจปรับปรุงให้มีศักยภาพภารกิจนี้ไม่ว่าจะเป็นด้านจำนวนบุคลากร งบประมาณ หรืออำนาจตัดสินใจ รัฐบาลก็ควรปล่อยกิจการภาพยนตร์ให้เป็นอุตสาหกรรมที่แข่งขันกันโดยกลไกตลาดการค้าเสรีเช่นอุตสาหกรรมอื่นๆโดยไม่ต้องควบคุมและเปิดโอกาสให้เอกชนพัฒนากิจการได้เต็มศักยภาพโดยคำนึงถึงคุณภาพและการบริการที่คุ้มค่าเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคเป็นหลักแทนการที่จะจะต้องตอบแทนผลประโยชน์ให้กับรัฐ

สิริชัย อรุณแสงสุรีย์ (2559) ศึกษาเรื่อง ปัญหาในการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทย ผลการศึกษาพบว่าภาพยนตร์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่เป็นศิลปะสามารถ

ถ่ายทอดความบันเทิงและความคิดต่าง ๆ รวมถึงสื่อความเข้าใจและให้ความรู้ความรู้สึกร่วมกันกับ ผู้ชมได้เป็นอย่างดี โดยผ่านทางเนื้อเรื่องที่น่าสนใจออกไปต่อผู้ชมและเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อสังคมเป็น อย่างมาก และภาพยนตร์ยังสามารถสร้างรายได้และเพิ่ม มูลค่าให้เศรษฐกิจของประเทศได้อย่าง มากมาย อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นสื่อโฆษณาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีที่อาจ สอดแทรกหรือโฆษณาแฝงไปกับภาพยนตร์ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการส่งออก ภาพยนตร์ไทยยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลให้การส่งออกภาพยนตร์ไทยยังไม่ประสบ ความสำเร็จเท่าที่ควรกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกภาพยนตร์ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 นั้น ไม่มีบทบัญญัติอันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุน อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ยังขาดมิติด้านการส่งเสริมโดยเฉพาะในเรื่องเงินทุนสนับสนุนอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ รวมทั้งมาตรการช่วยเหลือทางภาษีขาออกแก่ผู้ส่งออกภาพยนตร์ไทย โดยเหตุที่ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ไม่มีบทบัญญัติอันเป็นการส่งเสริมและ สนับสนุนในเรื่องเงินทุนอยู่แล้ว ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเงินทุนอยู่สามประการได้แก่ 1) ปัจจุบันเงินทุนในการสร้างภาพยนตร์นั้นไปอยู่กับผู้สร้างภาพยนตร์ใหญ่อยู่เพียงไม่กี่รายซึ่งมี จำนวนไม่มาก ผู้สร้างภาพยนตร์อื่น ๆ ที่เป็นผู้สร้างรายย่อยหรือผู้สร้างภาพยนตร์อิสระซึ่งมีจำนวน มากกว่าในอุตสาหกรรมภาพยนตร์นั้นไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ 2) ด้วยเหตุที่ผู้สร้าง ภาพยนตร์รายใหญ่ใหญ่ที่มีอยู่เพียงไม่กี่รายทำให้ความหลากหลายของภาพภาพยนตร์ไทยที่ผลิต ออกมาไม่มีความหลากหลายและวนเวียนอยู่แต่กับภาพยนตร์แนวเดิม ๆ และผู้สร้างภาพยนตร์ รายใหญ่เหล่านั้นต้องสร้างภาพยนตร์ไทยออกมาโดยคำนึงถึงรายได้และผลกำไรขาดทุนจากการ ทำธุรกิจก่อนเป็นอันดับแรกจึงทำให้ผลงานภาพยนตร์ที่สร้างออกมามีคุณภาพต่ำ ขาดความ หลากหลาย ขาดความน่าสนใจ ขาดความแปลกใหม่ ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดการส่งเสริม วัฒนธรรมไทยร่วมสมัย ขาดขาดแรงบันดาลใจ ขาดโฆษณาในเชิงพาณิชย์ ขาดเอกลักษณ์ความ เป็นไทย และยังขาดภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของภาพยนตร์ไทย ทำให้ยังขาดความน่าสนใจไป 3) จัดส่งผลกระทบต่อ การส่งออกภาพยนตร์ไทยเวลาที่ต้องนำภาพยนตร์ไทยออกไปจัดจำหน่ายที่ ต่างประเทศ กล่าวคือ ภาพยนตร์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะลักษณะของการจำหน่ายเป็นการ เฉพาะตัวและแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ภาพยนตร์จะมีธรรมชาติของการจัดจำหน่าย โดยเฉพาะ ในการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ต่างประเทศนั้นผู้ซื้อภาพยนตร์ต่างประเทศมักจะซื้อขาย ภาพยนตร์กันตามงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ หรือตามตลาดภาพยนตร์ทั่วโลก จึงทำให้ผู้ ส่งออกภาพยนตร์ไทยต้องมีต้นทุนในการออกไปจำหน่ายภาพยนตร์ไทยที่ต่างประเทศ ผู้สร้าง ภาพยนตร์รายย่อย ผู้สร้างภาพยนตร์อิสระที่ไม่มีเงินทุนที่จะใช้เป็นต้นทุนในการส่งออกภาพยนตร์

ก็ไม่มีโอกาสและไม่สามารถที่จะส่งออกภาพยนตร์ไทยออกไปจำหน่ายที่ต่างประเทศได้ และนอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อด้านภาษีต่อการส่งออกภาพยนตร์ไทยโดยเหตุที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์พ.ศ. 2551 ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องการสนับสนุนด้านภาษีขาออกในการส่งออกภาพยนตร์ไทยไปต่างประเทศนั้นจึงทำให้ในขณะนี้เมื่อผู้สร้างภาพยนตร์ไทยส่งออกภาพยนตร์ไทยไปต่างประเทศนั้นต้องรับภาระทางภาษีอากรขาออกเต็มจำนวนทำให้ไม่เกิดการกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยอยากจะส่งออกภาพยนตร์ไทยออกไปต่างประเทศ

ณัฐกฤต เกิดกุลกิตติ (2566) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนการผลิตละครไทยในอุตสาหกรรมการบันเทิง ผลการวิจัยพบว่า จากสภาพแวดล้อมในเชิงปัญหาอุปสรรคและจุดแข็งในการดำเนินธุรกิจการผลิตละครไทย คือ เรื่องของการขาดทุนของงบประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐทำให้การทำงานอาจมีผลงานออกมาได้อย่างไม่สมบูรณ์แบบเท่าที่ต้องการเพราะฉะนั้นทางผู้จัดผู้สร้างมีความประสงค์อยากให้ทางหน่วยงานภาครัฐหรือรัฐบาลเองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนร่วมสร้างร่วมลงทุนไปด้วยกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงานการผลิตละครไทยออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์แบบที่สุดในระดับโลกสู่ตลาดเอเชียเพื่อเป็นประเทศชั้นนำอันดับต้นต้นของเอเชียในการผลิตละครไทยที่สร้างสรรค์และรากฐานการผลิตเข้มแข็งและดีที่สุด และจากการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนกิจการการผลิตละครไทยในทัศนคติของบุคลากรในอุตสาหกรรมการบันเทิงพบว่า กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาสนับสนุนเครื่องมือต่างๆให้เป็นการถ่ายทำละครและภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศด้วย เช่น โคราช ขอนแก่น ชลบุรี พัทยา เป็นเมืองไมล์ให้คนได้ทำกิจกรรมบันเทิง ในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรมก็จะมีกองทุนสื่อสร้างสรรค์ให้คนที่ทำงานเข้ามาชิงทุนกันทำหนังทำโปรเจกมาชิงทุนการผลิตรวมถึงกระทรวงวัฒนธรรมเองมีการสนับสนุน โฆษณาประชาสัมพันธ์เรื่องของ Soft power รัฐบาลมีการจะช่วยสายละครด้วยการผลักดันต่างๆทุกรูปแบบ ทั้งกระทรวงพาณิชย์พยายามผลักดันให้อุตสาหกรรมและละครภาพยนตร์ไทยให้เป็น Soft power ซึ่งมีหลายหน่วยงานตอนนี้ที่ทางรัฐบาลเล็งเห็นและอยากทำงานมากๆแต่เมื่องานหลักๆคือกระทรวงวัฒนธรรม แต่สุดท้ายก็ไม่มีเป็นขึ้นเป็นอันทำเป็นเป็นจริงเป็นจังหมายถึงไม่บงกก่อนอย่างเช่นกองทุนสื่อปลอดภัยสร้างสรรค์ในการชิงทุน โดยจะต้องมีกฎกติกาอยู่ในขอบเขตสื่อปลอดภัยสร้างสรรค์

ปาลพิมพ์ลดา สุสุรเสริมภูม (2563) ศึกษาเรื่อง บทบาทภาครัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาการส่งเสริม อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีผลการศึกษาพบว่า รัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีมีแนวโน้มนโยบายในการส่งเสริม อุตสาหกรรมภาพยนตร์

เกาหลีคือ “จัดหา ส่งเสริม แต่ไม่ก้าวก่าย” โดยเห็นได้ชัดจากการยกเลิกระบบควบคุมเนื้อหา ภาพยนตร์การอุดหนุนงบประมาณในกระบวนการผลิต และการสนับสนุนในเรื่องการจัดจำหน่าย โดยกลไกสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลีคือ การจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยเฉพาะ นั่นคือ Korean Film Council (KOFIC) โดย KOFIC ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในหลาย ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์เกาหลีการสนับสนุนธุรกิจในต่างประเทศ และการวิจัยและการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้บทบาทของภาครัฐที่ทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ เกาหลีเติบโตแล้ว ยังมีปัจจัยบริบทแวดล้อมอื่น ๆ คือ ภาคเอกชนและลักษณะนิสัยของคนเกาหลี จากการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาลเกาหลีส่งผลให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลี เติบโตขึ้นอย่างมาก

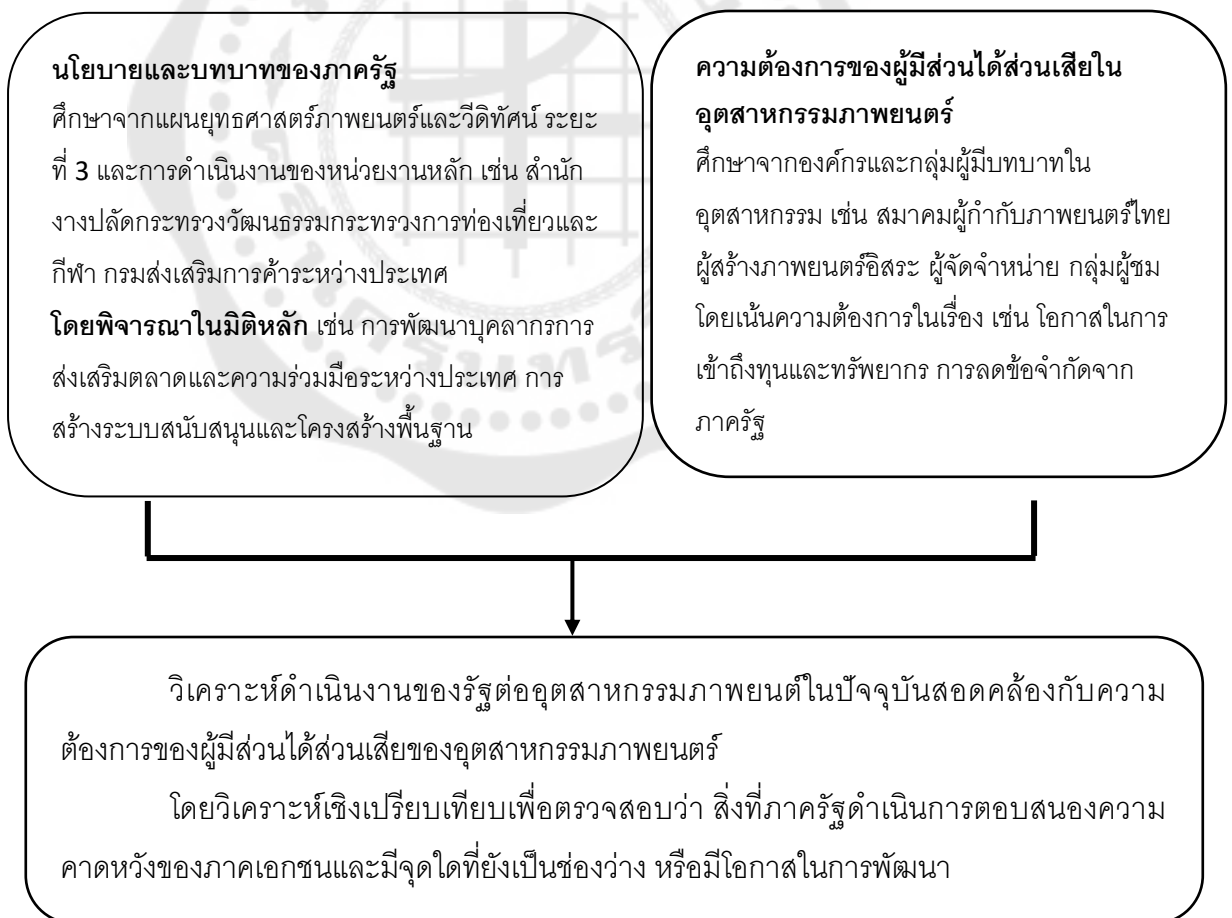
John Hill (2016) ศึกษาเรื่อง นโยบายภาพยนตร์อังกฤษกับการนิยาม ‘ความเป็นชาติ’ ในยุคฮอลลีวูดครองโลก การศึกษาพบว่า แม้ภาพยนตร์จะเป็นอุตสาหกรรมที่ข้ามพรมแดนมาก ขึ้น แต่รัฐยังคงใช้กลไกทางนโยบายเพื่อ “นิยามความเป็นชาติ” ทั้งในมิติทางวัฒนธรรม กฎหมาย และเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถจัดสรรงบประมาณและสิทธิประโยชน์ได้โดยไม่ขัดต่อกฎของสหภาพ ยุโรป หนึ่งในเครื่องมือสำคัญคือการนำ “แบบทดสอบทางวัฒนธรรม” (Cultural Test) มาใช้ตั้งแต่ ปี 2007 แบบทดสอบทางวัฒนธรรมนี้แบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ 1.เนื้อหาทางวัฒนธรรม (Cultural Content) เช่น สถานที่ ตัวละคร ภาษา 2.การสะท้อนวัฒนธรรมอังกฤษ (Cultural Contribution): เช่น ความหลากหลายมรดกทางวัฒนธรรม 3.โครงสร้างการผลิต (Cultural Hubs): เช่น ถ่ายทำในอังกฤษ ใช้บริการโพสต์โปรดักชันในอังกฤษ 4.ผู้ผลิต/ทีมงาน (Cultural Practitioners): เช่น ผู้กำกับ นักแสดง ทีมงานหลัก เพื่อพิจารณาว่าภาพยนตร์ใดควรได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษี โดยแบบทดสอบนี้แม้จะยึดโยงกับเนื้อหาทางวัฒนธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับ เปิดทางให้กับภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีการถ่ายทำหรือใช้แรงงานในอังกฤษสามารถผ่านเกณฑ์ได้ ซึ่ง สะท้อนถึง การประนีประนอมระหว่างเป้าหมายด้านวัฒนธรรมและเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัย ยังเสนอว่า รัฐบาลอังกฤษมีแนวทางที่ผสมผสานระหว่างการสนับสนุน “ภาพยนตร์อังกฤษแท้” กับ “ฮอลลีวูดในอังกฤษ” มาโดยตลอด ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์อังกฤษในระยะ ยาว กล่าวคือ ภาพยนตร์ฮอลลีวูดได้รับประโยชน์จากสิทธิภาษีจำนวนมาก ขณะที่ผู้ผลิตอิสระ ภายในประเทศกลับเข้าถึงทรัพยากรได้น้อยลง นำไปสู่ คำถามด้านความเท่าเทียม ความ หลากหลาย และความยั่งยืนของภาพยนตร์ระดับชาติ

Randall Halle (2016) ศึกษาเรื่อง นโยบายภาพยนตร์ของประเทศเยอรมนี โดยการวิเคราะห์พัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์และโครงสร้างเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในระดับชาติและข้ามชาติแสดงให้เห็นถึงความท้าทายของนโยบายภาพยนตร์เยอรมันในยุคหลังสงครามโลก การเปลี่ยนผ่านจากระบบควบคุมแบบรัฐนิยมในเยอรมนีตะวันออกสู่ระบบตลาดเสรีในเยอรมนีตะวันตก และต่อเนื่องถึงการปรับตัวเข้าสู่บริบทโลกาภิวัตน์และยุคดิจิทัลหลังการรวมประเทศ โดยเน้นวิเคราะห์ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. การเปิดหรือปิดตลาดต่อการแข่งขัน 2. การผลิตภาพยนตร์ที่ดึงดูดผู้ชม และ 3. การออกแบบนโยบายที่เชื่อมโยงกับตลาดยุโรป ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการเปลี่ยนจาก “นโยบายภาพยนตร์ระดับชาติ” สู่ “นโยบายภาพยนตร์ข้ามชาติ” โดยเฉพาะภายใต้กรอบของสหภาพยุโรปและโครงการ MEDIA ที่มุ่งสนับสนุนความร่วมมือด้านการผลิตระหว่างประเทศในยุโรป ซึ่งจุดเด่นของนโยบายเยอรมันคือการสร้างสมดุลระหว่างกลไกระดับชาติและระดับภูมิภาคผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น FFA (กองทุนภาพยนตร์ระดับชาติ) และ Filmboard Berlin Brandenburg (องค์กรระดับรัฐ) ซึ่งร่วมกันพัฒนาแบบจำลองที่ผสมผสานเงินทุนจากรัฐและเอกชน ส่งเสริมความยืดหยุ่นในการร่วมผลิต และยึดแนวทางการผลิตแบบไฮบริด โดยมุ่งตอบสนองทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

Yecies (2016) ได้ศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศจีนและเกาหลีใต้ผ่านข้อตกลงร่วมผลิตภาพยนตร์ โดยวิเคราะห์ว่า ความร่วมมือดังกล่าวไม่เพียงเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรในเชิงธุรกิจเท่านั้น หากแต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมและการทูตระดับภูมิภาคของทั้งสองประเทศ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการร่วมผลิตภาพยนตร์เป็น “การพบกันเชิงสร้างสรรค์” ที่นำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมภาพยนตร์จีน ทั้งในเชิงเทคโนโลยี การจัดจำหน่าย และภาพลักษณ์ของชาติ ข้อตกลงนี้ช่วยให้ภาพยนตร์จีน-เกาหลีใต้ที่ผลิตร่วมกันสามารถเลี่ยงข้อจำกัดด้านโควตาการนำเข้าของจีน และเข้าฉายในฐานะ “ภาพยนตร์ภายในประเทศ” ได้ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านเทคนิค เช่น CGI, post-production และการตลาดข้ามชาติ ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลจีนยังใช้กลไกความร่วมมือนี้เป็นเครื่องมือสร้าง “พลังอ่อน” (soft power) เพื่อผลักดันอิทธิพลทางวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออก โดยยังแสดงให้เห็นการร่วมผลิตภาพยนตร์ไม่จำเป็นต้องเกิดจากนโยบายรัฐเพียงอย่างเดียว แต่สามารถขับเคลื่อนด้วยเครือข่ายความสัมพันธ์ในระดับผู้ประกอบการที่มีเป้าหมายร่วมกันในการเจาะตลาดใหม่ สร้างคอนเทนต์ร่วมและขยายผลทางเศรษฐกิจ บทความนี้จึงเสนอให้มอง “การร่วมผลิตภาพยนตร์” เป็นเครื่องมือในการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในระดับภูมิภาค ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาฮอลลีวูด และสามารถยืนได้ด้วยกรงเท้ากันระหว่างประเทศในเอเชีย

จากงานวิจัยข้างต้นจะสังเกตได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาถึงภาพรวม และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) เพียงเท่านั้น รวมทั้งศึกษาถึงบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมในต่างประเทศ เช่น เกาหลีใต้ หรือจีน ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะศึกษาในมิติของการแข่งขันและการได้เปรียบ ปัญหาการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ทิศทางและแนวโน้มของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เป็นต้น แต่ยังมีขาดมิติทางด้านการวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์การสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ผ่านกระบวนการวิเคราะห์นโยบายในทุกขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ ทั้งการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แผน โครงการ ของหน่วยงานหลักซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ประกอบกับข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์

2.5 กรอบการวิจัย

ภาพประกอบ 5 กรอบการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัย กำหนดแนวทางการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บ ข้อมูลจะใช้การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล หลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะจากบุคคลที่มี ข้อมูลเฉพาะเรื่องที่จะศึกษาได้อย่างชัดเจน ครบถ้วนมากที่สุด ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ ประชากรที่จะ ศึกษาจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม รวม 11 ท่าน ได้แก่

1. ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 4 ท่าน
2. ผู้แทนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ 7 ท่าน

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์บทบาท ภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

3.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แนวคำถามปลายเปิด โดยอาจมี การเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ และบริบทอื่น ๆ ระหว่างการเก็บข้อมูล

3.2.2 การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) เป็นการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย บทความทางวิชาการ ประกาศ กฎหมาย ระเบียบ แผนการปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงาน หรือข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงข่าวจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

ภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลประกอบและสนับสนุนข้อมูลในส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ผลการศึกษานั้นมีความสมบูรณ์มากขึ้น

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide) และข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จะศึกษาและเก็บข้อมูลในประเด็น ดังนี้

- 1) แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์
- 2) เป้าหมาย/จุดมุ่งหมายของแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์
- 3) แผนงาน/โครงการ ของหน่วยงานหลักซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ จะแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่

1) สำหรับผู้แทนจากหน่วยงานที่ดำเนินงานระดับนโยบายในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) กระทรวงวัฒนธรรม สำนักปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพาณิชย์ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ) รับผิดชอบภารกิจด้านการส่งเสริมการตลาด การจำหน่ายการเจรจาการค้า และปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในผลงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์

2) ผู้แทนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ได้แก่ สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย ประเด็นการสัมภาษณ์ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551 ได้แก่ การควบคุมภาพยนตร์โดยภาครัฐ

(2) ยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ได้แก่ การสนับสนุนของภาครัฐในการดำเนินงานสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์

(3) แผนงาน/โครงการ โครงการในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (2560 -2564) จนถึงปัจจุบัน

(4) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินการผลิตภาพยนตร์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งจะใช้กระบวนการวิเคราะห์และตีความข้อมูลแบบการ

วิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้วิเคราะห์และสรุปผล รวมถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะจากวิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เพื่อนำข้อมูลมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของรัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร จากฐานข้อมูลออนไลน์และเว็บไซต์ของหน่วยงาน เช่น แผนพัฒนา รายการผลการดำเนินงานประจำปี เอกสารที่เผยแพร่และจากบทความออนไลน์ต่าง ๆ สำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย ซึ่งผลการศึกษาจะแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

4.1 บทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

4.1.1 บทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

- **สถานะและภารกิจ** สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมภายใน กระทรวงวัฒนธรรมเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการบริหารงานด้านวัฒนธรรม ทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการทำงาน รวมทั้งงานบริการของหน่วยงานในสังกัด ซึ่งมีภารกิจในการกำหนด นโยบาย แผน และมาตรการด้านศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนา ระบบการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในด้านศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากร ระบบงบประมาณ ระบบ สารสนเทศ กฎหมาย ให้ มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาสัมพันธ์และ เผยแพร่งานด้าน ศิลปะ ศาสนา และ วัฒนธรรมรวมถึงการพัฒนาความร่วมมือและความสัมพันธ์กับต่างประเทศด้วยมิติทางวัฒนธรรม

- **บทบาทในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3** สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบด้านการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้เป็นผู้มืออาชีพซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ภายใต้หัวข้อ (1) **การพัฒนาบุคลากรสาขาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระดับมืออาชีพ** โดยจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ทั้งมีการอบรมการออกแบบคาแรคเตอร์สำหรับสินค้าลิขสิทธิ์ (Character for Licensing) และอบรมการเขียนบทภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ การผลิตรายการโทรทัศน์และอบรมการสร้างสรรค์เทคนิคพิเศษหรืออบรมอื่นๆ เช่น การสร้างดนตรีประกอบ และการสนับสนุนทุนการศึกษาในทุกระดับการศึกษา ได้แก่กิจกรรมสนับสนุน

ศิลปินเข้าร่วมอบรมในต่างประเทศ (ภายใต้กิจกรรมสนับสนุนศิลปินเข้าร่วมงานเทศกาลอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในต่างประเทศ) (2) ส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวงการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ได้แก่งานประกาศรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ รางวัล "สุพรรณหงส์" งานประกาศรางวัลภาพยนตร์ของสมาคมวิจารณ์บันเทิงและงานประกาศรางวัลด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์อื่นๆ และยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทย มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดหาพื้นที่ฉายและเผยแพร่ ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทย โดยมีโครงการจัดเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ เทศกาลภาพยนตร์อาเซียนแห่งกรุงเทพมหานคร เทศกาลภาพยนตร์โลกแห่งกรุงเทพมหานคร โครงการจัดเทศกาลอุตสาหกรรมสาร์ตอัพ (Digital Content) นิทรรศประวัติแอนิเมชัน และ Digital Content ไทย และบทบาทหน้าที่ตามยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาผลิตภาพยนตร์และวิดิทัศน์ในประเทศไทย ภายใต้หัวข้อการส่งเสริมการลงทุน สร้างผลิตภาพยนตร์และวิดิทัศน์ระหว่างประเทศ ได้แก่การส่งเสริมการจัดทำแผนความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ และส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ รวมถึงบทบาทตามยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบ (1) การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ การปรับปรุงโครงสร้างกลไกการทำงานของหน่วยงานด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์และจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และ (2) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์และวิดิทัศน์ในการจัดเก็บฐานข้อมูลผู้ประกอบการจำแนกตามประเภทของการประกอบธุรกิจในแต่ละอุตสาหกรรมด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านภาพยนตร์ (3) ส่งเสริมการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ได้แก่โครงการศึกษาแนวโน้มตลาดภาพยนตร์ในต่างประเทศ โครงการรสนิยมและผู้บริโภคด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์ในต่างประเทศ (4) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน กิจกรรมนำเสนอโครงการสร้างภาพยนตร์/วิดิทัศน์เพื่อการลงทุน (5) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์ (6) ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตภาพยนตร์และวิดิทัศน์ที่มีคุณภาพและหลากหลาย จัดให้มีโครงการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมด้านภาพยนตร์และวิดิทัศน์ และส่งเสริมสนับสนุนการนำผลงานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์และวิดิทัศน์มาต่อยอดสู่การใช้ประโยชน์ได้จริงในภาคธุรกิจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและคำให้สัมภาษณ์ของผู้แทนกองภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม พบว่า หน่วยงานนี้มีบทบาทหลักในการกำหนด ยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศในหลายมิติ โดยมุ่งหมายให้เกิดทั้งการพัฒนาเชิงศิลปวัฒนธรรมและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ผ่านนโยบายซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power)

ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า

“บทบาทของภาครัฐในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของประเทศไทยในฐานะศูนย์กลางการผลิต (Production Hub) และการขับเคลื่อนนโยบายซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) โดยเฉพาะกระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ผ่านโครงการต่างๆ เช่น การสนับสนุนการเข้าร่วมเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ การพัฒนาบุคลากร โครงการสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Content Thailand Academy) การสนับสนุนการผลิต โดยการจัดสรรงบประมาณผ่านโครงการสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์เพื่อส่งเสริมซอฟต์พาวเวอร์ไทย นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือที่เพิ่มขึ้นระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมภาพยนตร์และสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลผ่านหน่วยงานที่กำลังจัดตั้งขึ้น คือ Thailand Creative Content Agency (THACCA)”---(ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม)

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า บทบาทของสำนักงานปลัดฯ ครอบคลุมทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ผลิตไทยได้เข้าร่วมงานระดับนานาชาติ เช่น เทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ โตเกียว หรือปูซาน การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการผลิต การเขียนบท การใช้เทคนิคพิเศษ ไปจนถึงการส่งเสริมการตลาดและการกระจายผลงานในระดับสากล

นอกจากนี้ หน่วยงานยังดำเนินบทบาทด้าน การเชิดชูเกียรติและสร้างแรงจูงใจ เช่น การจัดงานประกาศรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ “สุพรรณหงส์” รางวัลจากสมาคมวิจารณ์บันเทิง และการสนับสนุนบุคลากรให้เข้าร่วมอบรมในต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมาตรฐาน และคุณภาพในวิชาชีพภาพยนตร์ ในมิติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ สำนักงานปลัดฯ ยังได้ขับเคลื่อนการจัดตั้ง ระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์และวีดิทัศน์ เพื่อเก็บข้อมูล

ผู้ประกอบการและผลงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงสนับสนุนการวิจัยตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ชี้ว่า การมีข้อมูลเชิงลึกและเป็นปัจจุบันจะช่วยให้ภาครัฐและเอกชนสามารถวางแผนเชิงกลยุทธ์ได้แม่นยำยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบทบาทครอบคลุมและชัดเจน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพ ผู้แทนจากสำนักงานปลัดฯ กล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า

“ข้อจำกัดด้านงบประมาณ งบประมาณที่กระทรวงวัฒนธรรมได้รับมีจำกัด ขาดความต่อเนื่อง ทำให้การสนับสนุนไม่เพียงพอ และในการผลิตภาพยนตร์ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่ได้รับ ระยะเวลาการสนับสนุนงบประมาณเป็นไปตามปีงบประมาณ แต่กระบวนการผลิตภาพยนตร์และละครที่มีศักยภาพ จะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่า 1 ปี จึงอาจจะไม่ครอบคลุมตามความต้องการของภาคเอกชน”---(ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม)

ความเห็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบงบประมาณภาครัฐ ซึ่งมักกำหนดกรอบเวลาและวงเงินในลักษณะปีต่อปี จึงไม่สอดคล้องกับลักษณะงานสร้างภาพยนตร์ที่ต้องใช้ระยะเวลาเกินหนึ่งปี การแก้ไขควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณแบบหลายปี (multi-year budgeting) หรือจัดตั้งกองทุนอิสระเพื่อให้การสนับสนุนมีความต่อเนื่องและยืดหยุ่นมากขึ้น ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้โครงการสนับสนุนจำนวนหนึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้ผลิตได้ทันเวลา อีกทั้งยังมีประเด็นด้านความต่อเนื่องของนโยบาย ที่มักเปลี่ยนแปลงตามรัฐบาลชุดต่าง ๆ ส่งผลให้การขับเคลื่อนระยะยาวมีความเสี่ยงต่อการสะดุดหรือหยุดชะงัก

จากข้อมูลที่วิเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่าการเสริมความแข็งแกร่งของบทบาทสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมควรดำเนินการใน 4 ด้านสำคัญ คือ

1. เพิ่มความยืดหยุ่นทางงบประมาณและระยะเวลา ให้สอดคล้องกับกระบวนการผลิตภาพยนตร์ที่มักเกิน 1 ปี
2. ปรับปรุงกฎหมายและกลไกสนับสนุน เพื่อให้เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับเทคโนโลยีใหม่
3. สร้างฐานข้อมูลและงานวิจัยเชิงลึก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ตลาดและวางแผนเชิงกลยุทธ์แบบ real-time

4. รักษาความต่อเนื่องของนโยบาย ผ่านกลไกกลางที่ไม่ขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ในภาพรวม สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมถือเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพสูงและมีบทบาทสำคัญในการยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่สากล แต่เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน จำเป็นต้องเสริมความคล่องตัวและความต่อเนื่องของกลไกสนับสนุนให้มากขึ้น พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือเชิงรุกกับทุกภาคส่วนในระบบนิเวศของอุตสาหกรรม

ทั้งนี้พบว่าบทบาทและการดำเนินงานของหน่วยงานมีความสอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 ในหลายมิติอย่างชัดเจน

1. สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้เป็นผู้มีอาชีพผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงการดำเนินโครงการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น โครงการสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Content Thailand Academy) การสนับสนุนทุนให้บุคลากรไทยเข้าร่วมงานหรืออบรมในต่างประเทศ และการพัฒนาทักษะที่หลากหลายตั้งแต่การเขียนบท การออกแบบคาแรกเตอร์ไปจนถึงเทคนิคพิเศษด้านการถ่ายทำ ซึ่งสะท้อนตรงกับแนวทางของยุทธศาสตร์ที่มุ่งสร้างบุคลากรคุณภาพและเสริมขีดความสามารถให้แข่งขันได้ในระดับสากล

2. สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2: การส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย คำสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมตลาดและการเผยแพร่ผลงาน เช่น การสนับสนุนให้เข้าร่วมเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ เทศกาลภาพยนตร์อาเซียน การจัดเทศกาลอุตสาหกรรมสาร์ตอะ (Digital Content) รวมถึงความร่วมมือกับภาคเอกชนในการผลักดันผลงานสู่ตลาดต่างประเทศ ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นขยายฐานผู้ชมและเปิดโอกาสให้ภาพยนตร์ไทยเข้าสู่ตลาดโลก

3. สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 4: การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เน้นย้ำถึงบทบาทของกระทรวงวัฒนธรรมในการผลักดันประเทศไทยให้เป็น ศูนย์กลางการผลิต (Production Hub) และการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศผ่านการร่วมลงทุนในโครงการภาพยนตร์ ซึ่งตรงกับแนวทางในยุทธศาสตร์ที่มุ่งดึงดูดการลงทุนและอำนวยความสะดวกให้ต่างชาติเข้ามาถ่ายทำในประเทศไทย

4. สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 5: การพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ประเด็นเรื่องการพัฒนากระบวนการข้อมูล การวิจัยตลาด และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านกฎหมายและกลไกสนับสนุน เป็นสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงชัดเจน โดย

เสนอให้มีฐานข้อมูลภาพยนตร์ไทยที่เป็นปัจจุบันและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ในการสร้างเครื่องมือสนับสนุนการตัดสินใจและการวางแผนเชิงนโยบาย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้เป็นเพียงมุมมองเชิงปฏิบัติ แต่ยัง สะท้อนถึงการทำงานที่เดินคู่ไปกับกรอบยุทธศาสตร์ของประเทศอย่างเป็นระบบ และยังชี้ให้เห็น ช่องว่างสำคัญที่ต้องเสริม เช่น การเพิ่มความต่อเนื่องของนโยบาย การขยายระยะเวลาการ สนับสนุนโครงการ และการแก้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ สามารถบรรลุผลในระยะยาว

จากข้อมูลเชิงนโยบายและคำให้สัมภาษณ์ พบว่าสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมมี บทบาทครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมตลาดและความร่วมมือระหว่างประเทศ และการปรับ โครงสร้างพื้นฐาน ความสอดคล้องระหว่างแผนยุทธศาสตร์และการปฏิบัติจริงสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่ที่การวางแผนเชิงนโยบายเท่านั้น แต่ ยังมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งหากรักษาความต่อเนื่องและเพิ่มประสิทธิภาพได้ จะช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในอนาคต

กล่าวโดยสรุป สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงาน หลักดำเนินนโยบายวัฒนธรรมของประเทศ ทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ รวมถึงทำหน้าที่เป็นตัวกลาง สำคัญในการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศผ่านมิติทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้าง ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลก ในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ สำนักงานปลัดฯ ได้ดำเนิน โครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะให้กับบุคลากรในวงการภาพยนตร์ เช่น การเขียนบท การผลิต รายการ การออกแบบตัวละคร และการใช้เทคนิคพิเศษ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนทุนการศึกษา ในหลายระดับ และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าร่วมอบรมในต่างประเทศ เพื่อยกระดับศักยภาพให้ สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

นอกจากการพัฒนาทุนมนุษย์แล้ว หน่วยงานยังมีบทบาทในการยกย่องเชิดชูเกียรติ บุคลากรในวงการภาพยนตร์ ผ่านการจัดงานประกาศรางวัลสุพรรณหงส์ และรางวัลจากสมาคม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริมตลาดและขยายพื้นที่การเผยแพร่ผลงานภาพยนตร์ไทยสู่ ผู้ชมในวงกว้าง ผ่านการจัดเทศกาลภาพยนตร์ทั้งในและต่างประเทศ เช่น เทศกาลภาพยนตร์ นานาชาติ เทศกาลภาพยนตร์อาเซียน และโครงการเผยแพร่คอนเทนต์สร้างสรรค์ในรูปแบบดิจิทัล เพื่อขยายฐานผู้ชมและยกระดับภาพยนตร์ไทยให้เข้าถึงตลาดโลก

ในส่วนของการร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานปลัดฯ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการร่วมลงทุนในการผลิตภาพยนตร์ การอำนวยความสะดวกด้านการถ่ายทำในประเทศไทย และการจัดทำแผนความร่วมมือกับพันธมิตรเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เช่น การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้ประกอบการ การส่งเสริมงานวิจัยตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้ผลิตเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่ายขึ้น และการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งร่วมกัน พร้อมผลักดันให้งานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องถูกนำไปใช้ประโยชน์ในภาคธุรกิจได้จริง

จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้แทนกองภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สำนักงานปลัดฯ ยังสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับหลายยุทธศาสตร์ของแผนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาบุคลากร (ยุทธศาสตร์ที่ 1) การส่งเสริมตลาดและการเผยแพร่สู่เวทีนานาชาติ (ยุทธศาสตร์ที่ 2) การผลักดันประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการผลิต (ยุทธศาสตร์ที่ 4) และการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา (ยุทธศาสตร์ที่ 5) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมไม่ได้หยุดอยู่แค่การวางแผนเชิงนโยบาย แต่มีการขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ซึ่งหากสามารถรักษาความต่อเนื่องของนโยบายและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนให้แก่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในระยะยาว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

-สถานะและภารกิจ การท่องเที่ยวและกีฬาเป็นกระทรวงสำคัญในการ

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนโดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาสินค้าและบริการ องค์กร ธุรกิจ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวไทยให้ได้มาตรฐาน การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว อย่างมีคุณภาพทั้งจากภายในและต่างประเทศ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และกระจายรายได้สู่ชุมชน การพัฒนาและขับเคลื่อนระบบนิเวศ ด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร องค์กร องค์ความรู้ โครงสร้างพื้นฐาน สำหรับการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ทั้งในระดับพื้นฐานมวลชน และสู่ความเป็นเลิศ และส่งเสริมและพัฒนากิจการกรรรม และการแข่งขันด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ในทุกระดับ พัฒนาและขับเคลื่อนระบบนิเวศด้านการกีฬาเพื่อ

สร้างการเติบโต อย่างยั่งยืนให้กับการกีฬาของประเทศ รวมถึงจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวและกีฬาเสนอต่อรัฐบาล และบูรณาการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และกีฬา

- **บทบาทในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3** กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบด้านส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ร่วมกับต่างประเทศ ส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในประเทศไทยซึ่งอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ภายใต้หัวข้อการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ประเทศไทยเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ เช่น โครงการ Road show และจัดนิทรรศการร่วมในเทศกาลภาพยนตร์ในต่างประเทศ และโครงการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยในการเป็นแหล่งถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศผ่านสื่อโฆษณาในต่างประเทศ จัดทำมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือกฎหมายที่สนับสนุนการเข้ามาลงทุนถ่ายทำภาพยนตร์ และยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ได้แก่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ในการจัดเก็บฐานข้อมูลผู้ประกอบการ จำแนกตามประเภทของการประกอบธุรกิจในแต่ละอุตสาหกรรม ทั้งในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลผู้ประกอบการด้านการบริหารการผลิตภาพยนตร์ และการจัดเก็บข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมให้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ต่างประเทศ เช่นการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและผู้ประกอบการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์กับผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าบทบาทหลักของหน่วยงานนี้ต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีทั้งด้านการสนับสนุน ส่งเสริม และกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในมิติที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวอย่างชัดเจนว่า

“กรมการท่องเที่ยวจะมีบทบาทในแง่การเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลเรื่องกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยจะ ไม่ว่าจะเป็นการอนุญาต การอำนวยความสะดวก หรือการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น ซึ่งเป้าหมายคือทำให้ประเทศไทย

เป็นจุดหมายที่น่าสนใจสำหรับกองถ่ายทำภาพยนตร์ระดับนานาชาติ รวมทั้งช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไปพร้อมกัน” --- (ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว)

ผู้ให้สัมภาษณ์จากกรมการท่องเที่ยวได้สะท้อนว่า หน่วยงานมีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวกให้กับกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยเฉพาะผ่านระบบ One Stop Service เพื่อช่วยให้การขออนุญาตถ่ายทำเป็นไปอย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนที่ซับซ้อน โดยกล่าวว่า

“หน้าที่หลักของเราคือดูแลเรื่องการทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยค่ะ เรามีกระบวนการ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวก ไม่ให้ผู้สร้างเสียเวลาไปกับขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินไป และยังมีมาตรการจูงใจ เช่น การคืนภาษีหรือการให้ Incentive เพื่อดึงดูดกองถ่ายต่างชาติให้เข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นสถานที่ถ่ายทำ” --- (ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว)

ในด้านบทบาทเชิงนโยบายกรมการท่องเที่ยวทำหน้าที่กำหนดแนวทางและกฎเกณฑ์เพื่อรองรับการถ่ายทำภาพยนตร์ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อดึงดูดการลงทุน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและมาตรการ cash rebate ผู้ให้สัมภาษณ์ได้อธิบายว่า

“ที่ผ่านมาเรามีนโยบายเรื่อง cash rebate ที่ให้สิทธิประโยชน์แก่กองถ่ายต่างประเทศที่เข้ามาถ่ายทำในไทย ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญค่ะ เพราะนอกจากจะสร้างรายได้ให้กับประเทศโดยตรงแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยผ่านสื่อภาพยนตร์อีกทางหนึ่งด้วย” --- (ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว)

สำหรับด้านการสนับสนุนกรมการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับหลายหน่วยงาน เพื่อช่วยเหลือผู้สร้างภาพยนตร์ไทยและต่างชาติ ตั้งแต่การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ถ่ายทำ ไปจนถึงการประสานการทำงานกับท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการถ่ายทำราบรื่น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“เวลาที่มีการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ เราจะช่วยอำนวยความสะดวกเรื่องการขออนุญาตใช้สถานที่ หรือการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่ะ เช่น หากต้องถ่ายทำใน

พื้นที่โบราณสถานหรือพื้นที่ที่มีความอ่อนไหว ก็จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งกรมฯ จะเข้าไปช่วยประสานให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันและทำงานร่วมกันได้” --- (ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว)

นอกจากการอำนวยความสะดวกและจูงใจแล้ว กรมการท่องเที่ยวยังมีความพยายามในการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“เราเคยจัดอบรมให้กับบุคลากรที่ทำงานเป็นฟิสิกเซอร์ (fixer) ทีมงานภาคสนาม รวมถึงผู้ประสานงานในพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจมาตรฐานสากลในการถ่ายทำคะ เพราะเวลาที่กองถ่ายต่างประเทศเข้ามา เขาต้องการคนที่สามารถสื่อสารได้ เข้าใจขั้นตอนการทำงาน และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมืออาชีพ ในการไปกำกับดูแลการถ่ายทำภาพยนตร์ที่เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยนะ รวมถึงได้มีการจัดเวิร์คช็อปของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรามีคณะกรรมการหลายคณะในปีนี้เราก็จะมีการจัด อบรม มีอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือเวิร์คช็อป” --- (ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว)

จากการสะท้อนของผู้ให้สัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังคงเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องการการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงแต่การจัดอบรมระยะสั้นเพื่อสร้างทักษะเบื้องต้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการบูรณาการกับสถาบันการศึกษาในการออกแบบหลักสูตรระยะยาว การสร้างเครือข่ายบุคลากรในภูมิภาคเพื่อกระจายโอกาสและเพิ่มศักยภาพในการรองรับกองถ่าย รวมทั้งการพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานวิชาชีพที่ชัดเจน เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือในสายตาของต่างประเทศ ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าหากรัฐสามารถผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ก็จะช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้แก่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยทั้งในระดับภายในประเทศและในเวทีนานาชาติ

กล่าวโดยสรุป กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทย ผ่านการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ โดยภารกิจหลักของกระทรวงฯ ครอบคลุมทั้งการพัฒนาสินค้า บริการ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานของประเทศ และสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชาติและระดับชุมชนท้องถิ่น ในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 กระทรวงฯ ยังได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หลักในการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยเฉพาะการผลักดันให้ประเทศไทยก้าวขึ้นมา

เป็นจุดหมายสำคัญของการถ่ายทำระดับนานาชาติ ทั้งนี้ได้ดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม Road Show การออกบูธนิทรรศการในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ ตลอดจนการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยในฐานะโลเคชันถ่ายทำที่มีศักยภาพผ่านสื่อโซเชียลระดับโลก

นอกจากนี้ กระทรวงฯ ยังมีบทบาทในการจัดทำนโยบายและมาตรการสนับสนุน เช่น การเสนอปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทำภาพยนตร์ การอำนวยความสะดวกต่อการลงทุนของผู้สร้างภาพยนตร์ต่างชาติ และการพัฒนาฐานข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งผู้ประกอบการด้านโปรดักชันและข้อมูลสถานที่ถ่ายทำที่เหมาะสมทั่วประเทศ ควบคู่ไปกับการมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสายงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการกองถ่าย ทีมโปรดักชัน หรือผู้ประกอบการบริการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ความพยายามเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาไม่ได้เพียงทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงนโยบาย การลงทุน และการพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและเสริมบทบาทของประเทศไทยในฐานะศูนย์กลางการถ่ายทำภาพยนตร์ระดับนานาชาติในอนาคต

กระทรวงพาณิชย์

กรมทรัพย์สินทางปัญญา

- **สถานะและภารกิจ** กรมทรัพย์สินทางปัญญามีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดย

- **บทบาทในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3** กรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหน่วยงานหลักภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 ดำเนินการด้านการส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (1) การบังคับใช้กฎหมายและแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในระบบการจัดจำหน่ายแผ่นวีดิทัศน์และสินค้าอื่นๆ โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการ ป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาองค์ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเอกชนและระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนในการป้องปรามและให้ข้อมูลการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (2) สร้าง

จิตสำนึกแก่ผู้บริโภคในการสนับสนุนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย (3) จัดทำมาตรการและระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้มีการจัดเก็บลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมและถูกต้อง ได้แก่จัดทำแผนการแก้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่อง "การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์"

กรมทรัพย์สินทางปัญญามีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวสอดคล้องโดยตรงกับ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 ซึ่งมุ่งเน้น "การปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์" อันเป็นรากฐานที่จำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของอุตสาหกรรม

ในเชิงภารกิจหลัก กรมฯ มีหน้าที่บังคับใช้และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์และสิทธิที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ รวมถึงดำเนินมาตรการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายแผ่นภาพยนตร์เถื่อน การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งโดยไม่ได้รับอนุญาต ตลอดจนการทำซ้ำในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อผู้สร้างสรรค์และเศรษฐกิจโดยรวม กรมฯ จึงมุ่งสร้างกลไกที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการระงับการละเมิด พร้อมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ภาคเอกชน และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP)

ผู้แทนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ให้ข้อมูลว่า

"กรมทรัพย์สินทางปัญญามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเข้มแข็งและคุ้มครองผลงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์... ทั้งนี้ ในการส่งเสริมให้เกิดการคุ้มครองที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น กรมดำเนินการโดยการให้ความรู้แก่ผู้สร้างสรรค์และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อให้เข้าใจว่าลิขสิทธิ์คืออะไร มีการคุ้มครองอย่างไร และสามารถใช้สิทธิของตนได้อย่างถูกต้อง"---(ผู้แทนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา)

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า กรมฯ ไม่เพียงทำหน้าที่ "ผู้บังคับใช้กฎหมาย" เท่านั้น แต่ยังเป็น "ผู้สร้างความรู้และความตระหนัก" ให้กับทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิและการใช้สิทธิตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ในมิติของการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค

นอกจากนี้ กรมฯ ยังจัดกิจกรรมเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และศักยภาพของบุคลากรในอุตสาหกรรม เช่น การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ การอบรมการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อปกป้องผลงาน การพัฒนาองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ในด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริโภค กรมฯ ให้ความสำคัญกับการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้อง พร้อมทั้งจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และแคมเปญออนไลน์เพื่อสร้างค่านิยม “ดูของแท้ ใช้ของจริง” ให้เกิดขึ้นในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างวัฒนธรรมการบริโภคที่รับผิดชอบ (responsible consumption)

ในเชิงการพัฒนาเชิงนโยบาย กรมฯ ยังมีบทบาทในการจัดทำและปรับปรุงมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้เหมาะสมและเป็นธรรมต่อทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ใช้ประโยชน์ เช่น การแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์เพื่อเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่อง “การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์” ให้ครอบคลุมการเผยแพร่ในสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้ชมในยุคปัจจุบัน

ผู้แทนกรมฯ ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของความร่วมมือว่า

“การแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง ต้องมีความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชน ผู้สร้างสรรค์ และผู้บริโภค ถ้าทุกคนตระหนักและร่วมมือกัน โอกาสที่ผลงานจะถูกละเมิดก็จะลดลง และจะทำให้ผู้สร้างมีกำลังใจในการผลิตผลงานที่มีคุณภาพต่อไป”
---(ผู้แทนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา)

คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นความเข้าใจของกรมฯ ต่อธรรมชาติของปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ ไม่ใช่การทำงานแบบแยกส่วน

อีกหนึ่งบทบาทที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์คือ การส่งเสริมการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์จากลิขสิทธิ์ กรมฯ สนับสนุนให้ผู้สร้างสรรค์นำผลงานไปต่อยอดในเชิงธุรกิจ เช่น การขายสิทธิเผยแพร่ในต่างประเทศ การผลิตสินค้าและของที่ระลึก การสร้างภาคต่อ หรือการพัฒนาเป็น

ซีรีส์ ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าและขยายโอกาสทางการตลาด ทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ กรมฯ ยังผลักดันการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อบริหารจัดการสิทธิอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กับแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 จะพบความสอดคล้องในหลายด้าน ได้แก่

1. การคุ้มครองสิทธิและปราบปรามการละเมิด สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของยุทธศาสตร์ที่ 3 ในการสร้างระบบคุ้มครองที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
2. การสร้างจิตสำนึกผู้บริโภค ตรงกับแนวทางการสร้างค่านิยมการใช้ผลงานที่ถูกลิขสิทธิ์ เพื่อรักษามูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรม
3. การพัฒนาองค์ความรู้บุคลากร สอดคล้องกับการสร้างความเข้มแข็งให้บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ
4. การปรับปรุงกฎหมายและมาตรการ สอดรับกับการปรับตัวต่อเทคโนโลยีและตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
5. การส่งเสริมการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ สนับสนุนการสร้างรายได้และการขยายตลาดของผลงานภาพยนตร์ไทยในเวทีโลก

กล่าวโดยสรุป บทบาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญาในบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเป็นมากกว่าการทำหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงครอบคลุมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการผลิตและเผยแพร่ผลงานที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยการดำเนินงานของกรมฯ สอดคล้องอย่างชัดเจนกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 ซึ่งมุ่งปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของการปราบปรามการละเมิด การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย และการสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภคให้ใช้ผลงานที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ กรมฯ ยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้สร้างสรรค์ เพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีประสิทธิภาพมากขึ้น และลดปัญหาการละเมิดในระยะยาว ความร่วมมือดังกล่าวยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนต่อการลงทุนและการพัฒนาเชิงพาณิชย์ของผลงานภาพยนตร์ไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในตลาดโลก

ในด้านการสร้างจิตสำนึกแก่สังคม กรมฯ ได้ใช้กลยุทธ์เชิงรุก ทั้งการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเผยแพร่ข้อมูลความรู้ด้านลิขสิทธิ์ และการรณรงค์สาธารณะ เพื่อสร้างค่านิยม “ดูของแท้ ใช้ของจริง” อันเป็นพื้นฐานของการบริโภคที่มีความรับผิดชอบและสนับสนุนผู้สร้างสรรค์

อย่างแท้จริง การทำงานเชิงป้องกันควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นจุดแข็งที่ช่วยให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีความมั่นคงทั้งในเชิงคุณภาพและสิทธิประโยชน์ รวมถึงในด้านการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและช่องทางเผยแพร่ยุคใหม่ เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถควบคุมและใช้ประโยชน์จากผลงานของตนได้เต็มที่ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เกิดการนำผลงานไปต่อยอดทางธุรกิจ ทั้งในรูปแบบการขายสิทธิเผยแพร่ การทำสินค้าลิขสิทธิ์ หรือการพัฒนาเนื้อหาใหม่จากต้นฉบับเดิม

ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบนิเวศที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างยั่งยืน หากสามารถคงความต่อเนื่องและยกระดับการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จะช่วยผลักดันให้ภาพยนตร์ไทยไม่เพียงแต่ได้รับการยอมรับในประเทศเท่านั้น แต่ยังสามารถแข่งขันและสร้างอิทธิพลเชิงวัฒนธรรมในเวทีนานาชาติได้อย่างมั่นคง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

- สถานะและภารกิจ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศมีภารกิจด้านการพัฒนา

ศักยภาพและส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าและบริการไทยขยายช่องทางตลาดแก่สินค้าและบริการไทยยกระดับคุณภาพการให้บริการสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมการส่งออก ขยายตลาด สินค้า และธุรกิจ บริการของไทย พัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและธุรกิจบริการส่งออก ให้บริการข้อมูลการค้าและ เพิ่มศักยภาพ การแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดโลก เพื่อเพิ่มมูลค่าและปริมาณการส่งออกของประเทศไทย

- บทบาทในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย (1) ด้านการพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในประเทศ กิจกรรมจับคู่ทางธุรกิจ ด้าน Digital Content (Business Matching) (2) ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยในต่างประเทศ กิจกรรมเข้าร่วมงานเทศกาลภาพยนตร์และตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์นานาชาติ (Film - Digital Content Market/Trade Fair) ประเทศเป้าหมาย ๒ ประเทศ กิจกรรมจับคู่ทางธุรกิจ (Business Matching) ด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ประเทศเป้าหมาย 5 ประเทศ กิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ศักยภาพอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ภายใต้แนวคิด Think Thailand (Advertorial,

Brochure, Poster, Directory, Showreel) เป้าหมาย ๑๕ ประเทศ รวมถึงโครงการเผยแพร่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไทยในต่างประเทศ การจัดเทศกาลภาพยนตร์ไทยในต่างประเทศ ประเทศเป้าหมาย CLMV จำนวนภาพยนตร์ที่เผยแพร่ 20 เรื่อง และการจัดเทศกาลภาพยนตร์ไทยในต่างประเทศประเทศเป้าหมายไต้หวัน/จีน/เอเชีย จำนวนภาพยนตร์ที่เผยแพร่ 18 เรื่อง

กล่าวโดยสรุป กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันสินค้าและบริการของไทยให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ โดยมีภารกิจหลักในการส่งเสริมผู้ประกอบการไทยให้สามารถเข้าสู่ตลาดต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งขยายช่องทางการตลาด ยกกระดับคุณภาพสินค้าและบริการ และสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคธุรกิจเพื่อผลักดันการส่งออกของประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืนในบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ กรมฯ รับผิดชอบหลักในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในประเทศ กรมฯ ได้จัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจ (Business Matching) สำหรับผู้ประกอบการด้านดิจิทัลคอนเทนต์ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนภายในอุตสาหกรรม สำหรับด้านตลาดต่างประเทศ กรมฯ ได้ดำเนินโครงการสำคัญหลายด้าน เช่น การนำผู้ประกอบการเข้าร่วมงานเทศกาลและตลาดภาพยนตร์ระดับนานาชาติ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในต่างประเทศภายใต้แนวคิด “Think Thailand” ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น โฆษณา บูธประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ โปสเตอร์ ไปจนถึงวิดีโอ Showreel เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการเผยแพร่ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไทยในประเทศเป้าหมาย เช่น กลุ่ม CLMV ไต้หวัน จีน และประเทศในเอเชีย โดยจัดเทศกาลภาพยนตร์ไทยเพื่อสร้างการรับรู้ถึงศักยภาพของอุตสาหกรรมไทยในตลาดสากล ดังนั้นบทบาทของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขยายตลาดภาพยนตร์ไทย และเชื่อมโยงผู้ผลิตไทยกับโอกาสใหม่ ๆ ในระดับนานาชาติ ผ่านการค้าระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)

-**สถานะและภารกิจ** เป็นองค์กรนำในการใช้ภาพยนตร์ไปสู่การสร้างปัญญาในสังคมไทย ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ได้แก่ถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ ทั้งการก่อตั้งสิทธิ หรือทำนิติกรรมทุกประเภทผูกพันทรัพย์สิน ตลอดจนทำนิติกรรมอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของหอภาพยนตร์ จัดให้มีหรือให้ทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาและการดำเนินงานเกี่ยวกับหอภาพยนตร์ ทำความตกลงและร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชนทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของ หอภาพยนตร์ เข้าร่วมทุนกับนิติบุคคลอื่นในกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหอภาพยนตร์ กู้ยืม เงินเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของหอภาพยนตร์ เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่า บำรุง ค่าตอบแทน หรือค่าบริการในการดำเนินกิจการทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่ คณะกรรมการกำหนด ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหอ ภาพยนตร์

- บทบาทในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ระยะที่ 3 หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนา บุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ให้พร้อมอาชีพ ด้านการพัฒนาผู้ชมภาพยนตร์ และวิดิทัศน์ (Audience Development) จัดกิจกรรมเทศกาลภาพยนตร์ พิพิธภัณฑสถานภาพยนตร์ไทย และนิทรรศการด้านภาพยนตร์ กิจกรรมโรงหนังในโรงเรียน และงานประชุมวิชาการและการเสวนา วิชาการด้านภาพยนตร์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทย ด้าน การพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวิดิทัศน์ในประเทศ (1) ส่งเสริมการจัดหาพื้นที่ฉายและเผยแพร่ ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทย ได้แก่ เทศกาลภาพยนตร์สั้น เทศกาลภาพยนตร์สารคดีสาขาสายา เทศกาลภาพยนตร์เจียบ (2) ส่งเสริมการใช้ภาพยนตร์และวิดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนา คุณภาพ การศึกษาของ เยาวชนในชุมชนท้องถิ่น (3) ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการ เผยแพร่ภาพยนตร์และวิดิทัศน์เพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความสุขแก่ชุมชน เช่น โรงหนัง กิจกรรมจัดฉายภาพยนตร์และภาพยนตร์สั้น

หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีสถานะทางกฎหมายในรูปแบบ องค์การมหาชน ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ภาพยนตร์ เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างปัญญาและพัฒนาสังคมไทยอย่างรอบด้าน โดยมีอำนาจและภารกิจที่ ครอบคลุมตั้งแต่การถือครองกรรมสิทธิ์ การทำนิติกรรม การให้ทุน การร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอก ไปจนถึงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษาในวงการภาพยนตร์ ซึ่งบทบาทเชิง โครงสร้างดังกล่าวเปิดโอกาสให้องค์กรมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการและสามารถดำเนิน โครงการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริงของสังคมไทย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กับผู้แทนของหอภาพยนตร์ พบว่าองค์กรไม่ได้เน้นเพียงการ อนุรักษ์ภาพยนตร์ในแง่มรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการทำงานฐานราก โดยเฉพาะ “การพัฒนาผู้ชม” ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หลักในแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ระยะที่ 3 ตัวอย่างของการดำเนินงานที่สะท้อนบทบาทดังกล่าว ได้แก่ โครงการ “โรงหนังในโรงเรียน” ที่นำ

ภาพยนตร์เข้าไปฉายในโรงเรียน พร้อมจัดกิจกรรมพูดคุยและแลกเปลี่ยนกับนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การเข้าใจสื่อ และการซาบซึ้งในศิลปะภาพยนตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหอภาพยนตร์มองภาพยนตร์ไม่ใช่แค่ความบันเทิง แต่เป็นสื่อกลางทางปัญญา ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าหอภาพยนตร์ทำงานเสมือน “ครูอนุบาลของวงการภาพยนตร์” ที่ปลูกฝังทักษะพื้นฐานให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ชนบท ผ่านกิจกรรมฉายภาพยนตร์แบบเคลื่อนที่ เช่น “รถโรงหนัง” ซึ่งไม่เพียงทำให้คนที่ไม่เคยมีโอกาสเข้าถึงโรงหนังสามารถรับชมภาพยนตร์ได้ แต่ยังเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การสนทนา และการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านศิลปะภาพยนตร์อย่างแท้จริง

“เวลาคนถามว่าหอภาพยนตร์สนับสนุนอะไรอุตสาหกรรม เราคิดว่าเราทำงานฐานรากมากๆ เราเหมือนพวกครูอนุบาล แต่คิดว่าเราอยากจะทำให้ดีกว่าเขา แล้วก็จะเน้นเรื่องการเปิดโอกาส หนึ่งที่เราฉายบางทีคนก็ถามว่าแล้วหอภาพยนตร์ไม่ได้ฉายแต่หนังไทยหรือ เราก็บอกว่ามันก็ต้องดูหนังหลายๆ แบบไป เราจะได้รู้ว่าโลกเขาเป็นยังไง ใช่มั้ย ถ้าเราอยากจะไปแข่งกับคนในโลก เราก็ต้องรู้ว่าได้ว่าโลกเป็นยังไง” –(ผู้แทนจากหอภาพยนตร์)

ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม หอภาพยนตร์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) เนื่องจากมีโครงการโรงหนังโรงเรียน ผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น Script Lab สำหรับนักเรียนบทรุ่นใหม่ การให้คำปรึกษา และการสนับสนุนทุนผลิตสื่อ ซึ่งหอภาพยนตร์พยายามที่จะทำ Script Lab ภาพยนตร์สำหรับเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่าการพัฒนาศักยภาพบุคลากรควรมาพร้อมกับกระบวนการเรียนรู้และการดูแลอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงการอัดฉีดงบประมาณ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวไว้ว่า

“เราก็ไม่ได้ให้แต่เงิน เราก็จะมีกระบวนการที่จะพัฒนาตรงนี้หมายถึงว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการที่จะพัฒนาบทให้เสร็จก่อนแล้วค่อยออกไปสู่โปรดักชั่น หรือมีกระบวนการตลอดทางเพื่อให้ได้งานที่ออกมาดี” –(ผู้แทนจากหอภาพยนตร์)

ซึ่งคำกล่าวนี้สะท้อนแนวทางการทำงานที่เน้นคุณภาพและการเติบโตอย่างยั่งยืนของวงการภาพยนตร์ไทย

กล่าวโดยสรุป หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างปัญญาและพัฒนาสังคมไทย โดย

นอกจากจะมีอำนาจในการครอบครองและจัดการทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์แล้ว ยังสามารถดำเนินความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ด้านองค์ความรู้ การศึกษา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวงการภาพยนตร์อย่างต่อเนื่อง ในแผน ยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 หอภาพยนตร์ได้รับบทบาทสำคัญในยุทธศาสตร์ที่ 1 คือการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โดยเน้นด้านการพัฒนาผู้ชม (Audience Development) ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดเทศกาลภาพยนตร์ พิพิธภัณฑ ภาพยนตร์ไทย นิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ กิจกรรมโรงหนังในโรงเรียน รวมถึง การจัดประชุมและเสวนาทางวิชาการ เพื่อกระตุ้นความเข้าใจในศิลปะและบทบาทของภาพยนตร์ ในสังคม นอกจากนี้ ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ซึ่งเน้นการพัฒนาลาดภาพยนตร์ไทยในประเทศ หอ ภาพยนตร์ยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมพื้นที่การฉายและเผยแพร่ผลงานของคนไทย เช่น เทศกาล ภาพยนตร์สั้น เทศกาลภาพยนตร์สารคดีศาสนา และเทศกาลภาพยนตร์เจียบ เพื่อเปิดโอกาสให้ ผู้ชมได้เข้าถึงงานภาพยนตร์ที่หลากหลายและมีคุณภาพ ทั้งนี้หอภาพยนตร์ยังใช้ภาพยนตร์เป็น เครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น “รถโรงหนัง” ที่นำ ภาพยนตร์ไปฉายในพื้นที่ห่างไกล พร้อมกิจกรรมพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อสร้างความสุขและ การเรียนรู้อย่างทั่วถึง ดังนั้นบทบาทของหอภาพยนตร์จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังขยายไปสู่การพัฒนาสังคมในระดับรากฐาน ด้วยการใช้อนุรักษ์เป็น สื่อกลางระหว่างความรู้ ศิลปะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

อย่างไรก็ตามหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เป็นกลไกสำคัญของภาครัฐที่ทำหน้าที่ เชื่อมโยงภาพยนตร์เข้ากับการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาสังคมใน ภาพรวม บทบาทขององค์กรจึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่การอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม หากแต่เป็นการทำงาน เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างรากฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนผ่าน การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ

ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ระยะที่ 3 รัฐบาลมีเป้าหมายใน การยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สะท้อนอัต ลักษณะของชาติ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล แผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ หลัก โดยมีผลการดำเนินงานในช่วงครึ่งระยะเวลาดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การส่งเสริมการผลิตภาพยนตร์และวีดิทัศน์ จากการติดตามและ ประเมินผลการดำเนินงานในช่วงครึ่งแรกของแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ระยะที่ 3 พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ผ่านกลไกการบูรณาการเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ผลการดำเนินงานเชิงรูปธรรม ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมผ่านการอบรมเชิงลึกในประเด็นด้านการเขียนบท ออกแบบตัวละคร การจัดจำหน่าย การเจรจาร่วมทุน และการนำเสนอโครงการแก่แหล่งทุนระหว่างประเทศ ทั้งนี้ยังมีการสนับสนุนให้ผู้ผลิตภาพยนตร์ที่มีศักยภาพเดินทางไปศึกษาหรือเสนอผลงานในเวทีนานาชาติอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการเชิดชูเกียรติ ภาครัฐและองค์กรวิชาชีพได้จัดกิจกรรมประกาศรางวัลภาพยนตร์เป็นประจำทุกปี อาทิ รางวัลสุพรรณหงส์ รางวัลโทรทัศน์ทองคำ และรางวัลคมชัดลึกอวอร์ด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ นอกจากนี้ ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ชม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ผ่านโครงการ “รถโรงหนัง” และ “รถโรงเรียน” ที่จัดโดยหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) รวมถึงการจัดเทศกาลภาพยนตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทศกาลภาพยนตร์อาเซียน เทศกาลภาพยนตร์เจียบ และเทศกาลภาพยนตร์สั้น เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงสื่อสร้างสรรค์และเปิดพื้นที่การเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกัน

ทั้งนี้จากรายงานผลการดำเนินงานระบุว่า ตลอดระยะเวลา 2 ปีแรกของแผน มีการจัดอบรมองค์ความรู้ใหม่ ๆ ไม่น้อยกว่า 20 หัวข้อ/ปี ส่งผลให้มีบุคลากรในอุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 400 คน/ปี นำไปสู่การสร้างสรรคับทภาพยนตร์และบทละครโทรทัศน์ที่สามารถต่อยอดสู่การผลิตจริงได้ไม่น้อยกว่า 20 เรื่อง/ปี และการออกแบบคาแรกเตอร์ที่สามารถจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาได้มากกว่า 50 ผลงาน/ปี รวมทั้งมีโครงการภาพยนตร์ที่พร้อมพัฒนาไปสู่การหาทุนสร้างไม่น้อยกว่า 10 เรื่อง/ปี

ในด้านเครือข่ายความร่วมมือ มีการสร้างพันธมิตรกับนักวิชาการและศิลปินทั้งในและต่างประเทศไม่น้อยกว่า 100 ราย อีกทั้งยังมีประชาชนกว่า 1,000,000 คนที่เข้าถึงกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการถ่ายทอดสดรายการประกาศรางวัลทางโทรทัศน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจและการมีส่วนร่วมในประเด็นทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญ ภาพยนตร์ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เช่น *กระเบนราหู* และ *มะลิลา* ยังสามารถคว้ารางวัลระดับนานาชาติได้อย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงศักยภาพของระบบสนับสนุนภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้สามารถยืนหยัดในเวทีโลกได้อย่างมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในระดับสากล จากการรายงานผลการดำเนินงานในช่วงครึ่งแรกของการดำเนินแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ระยะที่ 3 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ร่วมกันบูรณาการ

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ของประเทศไทยในมิติด้านการตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งหวังให้ผลงานไทยสามารถแข่งขันได้ในเวทีสากลและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมเทศกาลและตลาดภาพยนตร์ระดับนานาชาติ เช่น เมืองคานส์ โตเกียว ปูซาน และเซี่ยงไฮ้ รวมถึงการจัดกิจกรรมเจรจาธุรกิจ (Business Matching) และสัมมนาในประเทศไทยเพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการไทยกับพันธมิตรต่างประเทศ โดยเชิญผู้ประกอบการจากต่างประเทศที่มีศักยภาพเข้ามาเจรจากับผู้ผลิตไทย เพื่อเป็นการเปิดตลาดใหม่และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนร่วม เช่น การจัดเทศกาลภาพยนตร์ไทยในต่างประเทศ เช่น จีน อินเดีย และประเทศในกลุ่มอาเซียน พร้อมทั้งส่งเสริมการตลาดภายในประเทศผ่านกิจกรรม Thailand Game Show, นิทรรศการความคิดสร้างสรรค์แห่งประเทศไทย และเทศกาลดิจิทัลคอนเทนต์นานาชาติ ส่งผลให้เกิดการประชาสัมพันธ์อุตสาหกรรมไทยในวงกว้างโดยจากการประมาณการรายได้จากการส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยเข้าร่วมเจรจาธุรกิจในช่วงครึ่งแรกของแผนยุทธศาสตร์ มีมูลค่าสูงไม่น้อยกว่า 13,000 ล้านบาท

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ จากการติดตามรายงานผลการดำเนินงานช่วงครึ่งแรกของการดำเนินงานกระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ร่วมกับภาคประชาสังคม ได้ขับเคลื่อนมาตรการส่งเสริมและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง ผ่านกลไกความร่วมมือภาครัฐและเอกชน มีการดำเนินโครงการส่งเสริมสิทธิในสื่อดิจิทัล พัฒนาระบบตรวจสอบการละเมิดลิขสิทธิ์ (IMangmoom) และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการบริหารจัดการสิทธิผ่านแพลตฟอร์ม “WHAM”

นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้ อบรมเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย จัดเวทีระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ และส่งเสริมการประกวดผลงานสร้างสรรค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และยกระดับการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการติดตามผลการดำเนินงานครึ่งแรกกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับกระทรวงวัฒนธรรม ได้ขับเคลื่อนการส่งเสริมความร่วมมือด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระหว่างประเทศผ่านการจัดกิจกรรม Roadshow และการร่วมจัดนิทรรศการในเทศกาลภาพยนตร์ระดับนานาชาติ เช่น เมืองคานส์ โตเกียว ปูซาน ลอนดอน เซี่ยงไฮ้ และฮ่องกง เพื่อประชาสัมพันธ์ศักยภาพของประเทศไทยในฐานะสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ระดับโลก ภายใต้มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ

(Incentive Measures) ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีภาพยนตร์ต่างประเทศจำนวน 19 เรื่องเข้าร่วมใช้มาตรการดังกล่าว และก่อให้เกิดรายได้ภายในประเทศรวมกว่า 3,000 ล้านบาท พร้อมทั้งมีการอบรมผู้ประกอบการกองถ่ายในประเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรในระบบสนับสนุน

ด้านการร่วมลงทุนในการผลิตภาพยนตร์ กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดโครงการ Thai Film Pitching Project เพื่อเปิดเวทีให้ผู้ประกอบการไทยนำเสนอโครงการแก่พันธมิตรจากต่างประเทศ และอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) และข้อตกลงความร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศเป้าหมายที่มีศักยภาพสูง เช่น จีน เกาหลีใต้ และอินเดีย เพื่อส่งเสริมการลงทุนร่วมในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยในระดับทวิภาคี

กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI), สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และภาคเอกชน ได้ดำเนินการยกระดับศักยภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ในหลากหลายมิติ ทั้งด้านกฎหมาย เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการปรับปรุงพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และการจัดทำหลักเกณฑ์กำกับดูแลที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 5: การพัฒนากฎหมายและกลไกนโยบาย จากการติดตามรายงานผลการดำเนินงานครั้งแรก มีการส่งเสริมผู้ผลิตภาพยนตร์ไทยผ่านมาตรการของ BOI และโครงการ Fast Track Digital Economy เพื่อสนับสนุนกลุ่มธุรกิจ OTT (Over the Top) โดยภาครัฐได้หารือร่วมกับภาคเอกชนในการกำหนดแนวทางธรรมาภิบาล (Best Practice) สำหรับผู้ให้บริการคอนเทนต์ออนไลน์ ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงโครงสร้าง มีการจัดตั้งเครือข่าย SME ในกลุ่มดิจิทัลคอนเทนต์ เช่น แอนิเมชัน คาแร็กเตอร์ และบริการ CG ภายใต้การพัฒนา Cluster จำนวน 3 แผน มีผู้ประกอบการเข้าร่วมมากกว่า 400 ราย พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลผู้ประกอบการและมูลค่าอุตสาหกรรมเป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการอนุญาตเผยแพร่ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แบบออนไลน์ตาม พ.ร.บ.ภาพยนตร์ฯ และสนับสนุนการผลิตผลงานภาพยนตร์คุณภาพไม่น้อยกว่า 50 เรื่องต่อปี เพื่อส่งเสริมให้ผลงานเหล่านี้สามารถเข้าสู่ตลาดได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุปจากการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ระยะที่ 3 ในช่วงครึ่งระยะเวลา พบว่าภาครัฐมีความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นระบบ โดยสามารถดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบต่อ

โครงสร้างและการพัฒนาศักยภาพได้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การจัดอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไม่น้อยกว่า 400 คนต่อปี การสนับสนุนผู้ผลิตในการนำเสนอผลงานในเวทีนานาชาติ การส่งเสริมคุณภาพผู้ชมในชุมชนผ่านโครงการ “รถโรงหนัง” ตลอดจนการขยายตลาดภาพยนตร์ไทยผ่านกิจกรรมเจรจาธุรกิจและเทศกาลระดับนานาชาติ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและการลงทุนรวมหลายพันล้านบาท นอกจากนี้กระทรวงวัฒนธรรมยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนในการยกระดับศักยภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในหลากหลายมิติ ทั้งด้านกฎหมาย เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการปรับปรุงพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 และการจัดทำหลักเกณฑ์การกำกับดูแลที่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการปรับตัวเชิงโครงสร้างเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากลอย่างยั่งยืน

ตาราง 2 ตารางสรุปบทบาทของหน่วยงานหลัก

หน่วยงาน	สถานะและภารกิจ	บทบาทตามแผนฯ
สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	หน่วยงานภายใต้กระทรวงวัฒนธรรม มีภารกิจด้านการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาบุคลากร และการสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	ส่งเสริมการพัฒนาตลาดภาพยนตร์ไทย ยกกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรม และสนับสนุนการสร้างสรรคงานภาพยนตร์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	หน่วยงานหลักด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และเสริมสร้างภาพลักษณ์ประเทศ	บูรณาการการใช้ภาพยนตร์เป็นกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านสื่อภาพยนตร์

หน่วยงาน	สถานะและภารกิจ	บทบาทตามแผนฯ
กระทรวงพาณิชย์ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ)	มีภารกิจหลักในการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ พัฒนาตลาดต่างประเทศ และคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา	สนับสนุนการส่งออกภาพยนตร์ไทยไปยังตลาดต่างประเทศ ส่งเสริมการเจรจาการค้าในระดับนานาชาติ และปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของผลงานภาพยนตร์
หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน)	องค์การมหาชนที่มีหน้าที่เก็บรักษา ฟื้นฟู และเผยแพร่ภาพยนตร์ รวมถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้านภาพยนตร์	อนุรักษ์และฟื้นฟูภาพยนตร์ที่มีคุณค่า จัดเก็บ และเผยแพร่ผลงานเพื่อการสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการผลิตภาพยนตร์ไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4.2 ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้กำกับภาพยนตร์ โปรดิวเซอร์ นักแสดง ผู้แทนจากสมาคมวิชาชีพ หน่วยงานรัฐ รวมทั้งผู้ชมที่มีบทบาทในสังคมออนไลน์ พบว่า “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีมุมมองและความต้องการต่อบทบาทของรัฐที่ชัดเจน โดยเฉพาะการปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” อันจะช่วยสร้างระบบนิเวศที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน การสะท้อนจากกลุ่มต่าง ๆ ชี้ให้เห็นความท้าทายและข้อจำกัดในปัจจุบัน พร้อมทั้งข้อเรียกร้องที่หลากหลาย ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การสนับสนุนทุนและความต่อเนื่องเชิงนโยบาย (2) การพัฒนาบุคลากร มาตรฐานแรงงาน และสภาพแวดล้อมการสร้างสรรค์ และ (3) การส่งเสริมตลาด การเข้าถึง และการพัฒนาระบบข้อมูลทั้งสามด้านนี้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และสะท้อนถึงความจำเป็นที่รัฐต้องเข้ามามีบทบาทเชิงรุกและต่อเนื่อง

4.2.1 บทบาทด้านการสนับสนุนทุนและความต่อเนื่องเชิงนโยบาย

หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกล่าวถึงมากที่สุดคือ “ทุนสนับสนุน” เนื่องจากการผลิตภาพยนตร์ต้องใช้ต้นทุนสูงและกระบวนการซับซ้อนตั้งแต่การพัฒนาโครงการการผลิต การทำ post-production ไปจนถึงการจัดจำหน่าย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผู้สร้างภาพยนตร์ไทยจำนวนมากยังคงต้องพึ่งพาทุนส่วนบุคคลหรือการสนับสนุนจากเอกชน ทำให้โอกาสในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดโลกมีข้อจำกัดผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์สะท้อนว่า รัฐควรมีการสนับสนุนที่ครอบคลุม “ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ” ไม่ใช่เพียงบางช่วงของกระบวนการผลิต ตัวอย่างเช่น ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งระบุว่า

“ในมุมมองของผู้กำกับเนี่ย แน่นนอนผมคิดว่าสิ่งที่สำคัญเนี่ย คือทุนสนับสนุน ซึ่งก็ถ้าอยากจะได้ การสนับสนุนก็คงเป็นเรื่องของของทุนละครับ ที่อยากให้มันมีความครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ก็คือตั้งแต่ กระบวนการพัฒนาเรื่อง กระบวนการผลิต แล้วก็ post-production ใช้นะครับ แล้วก็จริงๆ อีกส่วนหนึ่งก็คือ อยากจะให้มันมีทุนสนับสนุนเรื่องการจัดจำหน่ายด้วย ทั้งในและต่างประเทศ” (ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า ความต้องการไม่ได้จำกัดเพียง “ทุนสร้าง” ในเชิงการผลิต แต่ยังรวมไปถึงทุนสำหรับ “การจัดจำหน่าย” และ “การประชาสัมพันธ์” ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญต่อการเข้าถึงผู้ชมและการสร้างรายได้ หากรัฐสามารถจัดตั้งกองทุนภาพยนตร์แห่งชาติที่ครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่การพัฒนาโครงการไปจนถึงการเผยแพร่ผลงานในตลาดโลก จะช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมโดยรวม

นอกจากปัญหาด้านทุนแล้ว ผู้ให้ข้อมูลยังสะท้อนถึงความ “ไม่ต่อเนื่องเชิงนโยบาย” โดยระบุว่าปัญหาหลักของวงการคือการไม่มีศูนย์กลางหรือกลไกที่บูรณาการนโยบายระหว่างกระทรวงสำคัญ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งกล่าวว่า

“ตอนนี้เราหาเซ็นเตอร์กลางยังไม่ได้ว่า...ในโลกของภาคบันเทิงของประเทศกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และเอกชนที่ผลิตภาพยนตร์ในทุกๆ ราย ถ้ารัฐบาลเขียนกรอบแล้วก็มีนโยบายชัดเจนว่าจะสนับสนุนภาพยนตร์แบบไหน ยังไง...ชัดเจนในที่นี้หมายถึงว่า กระทรวงการท่องเที่ยว กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวัฒนธรรม ทั้งสามกระทรวงเนี่ยผมมองว่าเนี่ยเป็นหัวใจหลัก

สำคัญที่จะผลักดันให้ภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรมส่งออกได้แต่ทั้งหมดทั้งหลายทั้งมวล ทุกวันนี้ ... เราก็เห็นกระทรวงวัฒนธรรมเค้าก็ทำอยู่นะว่ามีงบประมาณจากซอฟต์แวร์เพื่อจะทำเรื่องซอฟต์แวร์ พาวเวอร์ เพื่อจะทำเรื่องสื่อสร้างสรรค์” (ผู้กำกับภาพยนตร์)

ประเด็นนี้สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้กำกับและผู้ผลิตอีกหลายราย ที่ย้ำว่าปัญหาใหญ่ที่สุดคือการที่นโยบายด้านภาพยนตร์ “เปลี่ยนไปตามรัฐบาล” ทำให้ขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ประกอบการได้

“ผมอยากได้ความชัดเจนและต่อเนื่อง คือปัญหาหนึ่งสำหรับวงการภาพยนตร์หรือคอนเทนต์ทั้งหลายเหล่านี้คือ นโยบายในการสนับสนุนเนี่ยมันขึ้นอยู่กับใครเป็นรัฐบาลเหมือนกันคือ มันจะไม่มีอย่างต่อเนื่องเพราะว่าพอหมดจากรัฐบาลนี้ อาจจะได้ไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างการสนับสนุนของรัฐบาลนี้อาจจะให้ความสำคัญกับซอฟต์แวร์ไอทีใหม่ มันก็เลยทำให้ภาพยนตร์ก็ได้รับผลพวงไปด้วยแต่เราไม่รู้ว่ถ้าหลังจากนี้แล้วเนี่ย มันจะเกิดอะไรขึ้นอะไรอย่างเงี้ย เกิดรัฐบาลใหม่อาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญแล้วเนี่ยไอ้สิ่งที่ดำเนินมามันจะทำต่อไหมอะไรอย่างเงี้ย หนึ่งก็เลยมองว่าหนึ่งคืออยากได้ความต่อเนื่องของนโยบาย” ----(ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

นอกจากนี้ ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมยังระบุว่า ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จัดสรรตามปีงบประมาณ ทำให้ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการผลิตภาพยนตร์ที่โดยปกติต้องใช้เวลาเกินกว่าหนึ่งปี

“ข้อจำกัดด้านงบประมาณ งบประมาณที่กระทรวงวัฒนธรรมได้รับมีจำกัด ขาดความต่อเนื่อง ทำให้การสนับสนุนไม่เพียงพอ และในการผลิตภาพยนตร์ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาที่ได้รับ ระยะเวลาการสนับสนุนงบประมาณเป็นไปตามปีงบประมาณ แต่กระบวนการผลิตภาพยนตร์ และละครที่มีศักยภาพ ที่มีศักยภาพจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่า 1 ปี จึงอาจจะไม่ครอบคลุม ตามความต้องการของภาคเอกชน” ----(ผู้แทนจากสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม)

ประเด็นนี้ทำให้เห็นว่า ปัญหาที่แท้จริงไม่ใช่เพียงการ “ขาดงบประมาณ” แต่ยังรวมถึงการออกแบบระบบการจัดสรรงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของการผลิตภาพยนตร์ ซึ่งมักใช้เวลายาวนานและมีขั้นตอนซับซ้อนมากกว่ารอบปีงบประมาณ

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาในเชิงกลไกการกำกับดูแล โดยเฉพาะการทำงานของ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ซึ่งตามกฎหมายควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนด ทิศทาง แต่ในทางปฏิบัติกลับขาดความต่อเนื่องและไม่มีอำนาจในการสนับสนุนที่แท้จริง

“เนื่องจากคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติเนี่ยมีการประชุมกันน้อย มันอยู่ที่ นโยบายของของของรัฐบาลในยุคนั้นๆ บางยุคบางสมัยก็ประชุมทุกเดือนนะ ความต่อเนื่องของ คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์อะ มันไม่ต่อเนื่องบางรัฐบาลประชุมปีละครั้ง อย่างรัฐบาล เนี่ย ประชุม 2 หรือ 3 ครั้ง ยังไม่มีการติดตามผล” --- (ผู้แทนจากกรรมการพิจารณาภาพยนตร์)

อีกทั้งยังสะท้อนปัญหาว่า คณะกรรมการฯ ไม่มีงบประมาณและอำนาจเชิงปฏิบัติ ทำให้ ไม่สามารถทำหน้าที่สนับสนุนได้จริง

“ระยะเก่าก็มันก็ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์เนี่ยไม่มีเงิน คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติเนี่ย เป็นแค่การกำกับดูแลเฉยๆ ตาม พ.ร.บ. ภาพยนตร์ แต่ว่าไม่ได้มีอำนาจ ไม่ได้มีเงินเข้ามาสนับสนุนจริงๆ” --- (ผู้แทนจากกรรมการ พิจารณาภาพยนตร์)

ข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนว่า ปัญหาของทุนและนโยบายไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่การขาด งบประมาณ แต่ยังรวมถึงการออกแบบกลไกการบริหารจัดการที่ไม่ต่อเนื่องและขาดศูนย์กลางที่ บูรณาการ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้ก้าวไปสู่ระดับ นานาชาติ

กล่าวโดยสรุป ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านทุนและความต่อเนื่องเชิง นโยบายชี้ให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย คือการขาด กลไกสนับสนุนที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทั้งการพัฒนา การผลิต และการจัดจำหน่าย อีกทั้งยังประสบกับข้อจำกัดของงบประมาณที่ผูกติดกับปีงบประมาณซึ่งไม่สอดคล้องกับรอบการ ผลิตภาพยนตร์ที่ใช้เวลายาวนาน นอกจากนี้ นโยบายด้านภาพยนตร์ยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและ เปลี่ยนแปลงตามรัฐบาล ทำให้ผู้ประกอบการขาดความมั่นใจในการวางแผนระยะยาว ข้อจำกัด ของคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติที่ขาดทั้งอำนาจและงบประมาณ ยิ่งสะท้อนถึง ความเปราะบางของกลไกกำกับดูแล ด้วยเหตุนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเรียกร้องให้รัฐจัดตั้งกองทุน

ภาพยนตร์แห่งชาติที่โปร่งใสและเข้าถึงได้จริง พร้อมกับกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อสร้างเสถียรภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน

4.2.2 บทบาทด้านการพัฒนาบุคลากร มาตรฐานแรงงาน และสภาพแวดล้อม การสร้างสรรค์

อีกหนึ่งประเด็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนอย่างชัดเจนคือ ความต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาบุคลากร ยกกระดับมาตรฐานแรงงาน และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล ปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยแม้จะเต็มไปด้วยบุคลากรที่มีความสามารถ แต่ระบบสนับสนุนด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะยังไม่แข็งแรงเพียงพอ ขณะที่มาตรฐานแรงงานและสวัสดิการก็ยังคงตามหลังประเทศคู่แข่ง

นักแสดงที่มีประสบการณ์ยาวนานกว่า 28 ปีได้สะท้อนถึงความแตกต่างอย่างมาก ระหว่างการทำงานในกองถ่ายไทยกับกองถ่ายต่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก

“ฝีมือคนไทยเก่งมาก ทั้งในเรื่องการปรับตัว การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพราะฉะนั้นเนี่ยคนไทยเก่งมาก เงินแค่ไม่ถึงเท่านั้นเอง แต่ของฝรั่งเค้ามี facility มีมอเตอร์โฮมให้ มีอาหารให้กินตลอดเวลาคือสวัสดิการเค้าดีกว่า แต่ว่าในเรื่องของของความเก่ง ... นักแสดงคนไทยไม่แพ้ใครเลยครับ จงภูมิใจในฝีมือของคนไทย แต่แค่เงินเราสู้เค้าไม่ได้ ของเราเอามาสปอยล์เล่นไม่ได้”--- (นักแสดง)

คำกล่าวนี้สะท้อนว่าศักยภาพของบุคลากรไทยไม่ด้อยไปกว่าต่างประเทศ แต่กลับเผชิญข้อจำกัดจากสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงคาดหวังให้รัฐเข้ามากำหนดมาตรฐานการทำงานและยกระดับสวัสดิการในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เพื่อสร้างความเป็นธรรมและทำให้บุคลากรสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

ในอีกมุมหนึ่ง ผู้ชมและผู้วิจารณ์ภาพยนตร์สะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการควบคุมภาพยนตร์ที่เข้มงวดเกินไป โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับเพศ ศาสนา และศีลธรรม ซึ่งทำให้หนังหลายเรื่องไม่สามารถฉายได้แม้มีคุณค่าทางศิลปะและสังคม

“หนังสือแต่ละเรื่องเพศ เรื่องความเชื่อ หรือศีลธรรม มันมักถูกตัด หรือไม่ผ่านเซ็นเซอร์ ทั้ง ๆ ที่หนังสือมันไม่ได้ทำร้ายใครเลย มันแค่เสนอความจริงอีกด้านที่สังคมไม่อยากจะเห็น รัฐควรให้พื้นที่กับหนังสือพวกนี้ เพราะมันคือศิลปะ ไม่ใช่ภัยต่อชาติ” – (ผู้แทนจากเพจรีวิวภาพยนตร์ A)

ข้อสังเกตนี้แสดงให้เห็นว่าภาครัฐยังใช้มาตรการควบคุมมากกว่าการสนับสนุน ซึ่งไม่เพียงจำกัดศักยภาพของผู้สร้าง แต่ยังลดทอนโอกาสของผู้ชมในการเข้าถึงมุมมองที่หลากหลาย

ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้รัฐจัดตั้งสถาบันหรือหลักสูตรเฉพาะทางด้านภาพยนตร์ (Film School) สนับสนุนการฝึกอบรมทักษะอย่างต่อเนื่อง และยกระดับมาตรฐานแรงงานและสวัสดิการในกองถ่าย เช่น เวลาทำงานที่เหมาะสม การจัดสรรอาหารและที่พัก ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิแรงงาน นอกจากนี้รัฐควรลดการควบคุมที่เข้มงวดเกินไป เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้กำกับและศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนความจริงและความหลากหลายของสังคมได้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ความต้องการในด้านบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางการทำงานสะท้อนว่า แมื่บุคลากรไทยจะมีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันกับต่างชาติได้ แต่ข้อจำกัดด้านสวัสดิการ แรงงาน และระบบการศึกษาที่ไม่เป็นระบบ ทำให้ศักยภาพเหล่านี้ไม่ถูกใช้ได้เต็มที่ ขณะเดียวกัน เสียงสะท้อนจากผู้ชมยังชี้ให้เห็นว่ามาตรการควบคุมและการเซ็นเซอร์ที่เข้มงวดเกินไป เป็นอุปสรรคต่อความหลากหลายทางความคิดและการแสดงออกของศิลปิน ภาพรวมจึงสะท้อนว่าภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาบุคลากร ผ่านการจัดตั้งสถาบันหรือหลักสูตรเฉพาะทางด้านภาพยนตร์ การสนับสนุนการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการยกระดับมาตรฐานแรงงานให้ใกล้เคียงสากล ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างทางความคิด เพื่อต่อยอดศักยภาพของบุคลากรไทยให้สามารถก้าวสู่เวทีโลกได้อย่างแท้จริง

4.2.3 บทบาทด้านการส่งเสริมตลาด การเข้าถึง และการพัฒนาระบบข้อมูล

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังชี้ว่า การสนับสนุนตลาดและการเข้าถึงของผู้ชมเป็นอีกด้านหนึ่งที่รัฐยังไม่ทำอย่างเป็นระบบ ความไม่หลากหลายของระบบจัดจำหน่ายและการขาดกลไกสนับสนุนในระดับนโยบาย ส่งผลให้ภาพยนตร์ไทยไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเต็มที่

หนึ่งในปัญหาที่ผู้ชมสะท้อนคือ โรงภาพยนตร์เชิงพาณิชย์มักเลือกฉายเฉพาะภาพยนตร์กระแสหลักที่การันตีรายได้ ส่งผลให้ภาพยนตร์ไทยที่มีคุณค่าทางศิลปะหรือเนื้อหาทางเลือกไม่มีพื้นที่ในการเผยแพร่

“หนังไทยที่เราคิดว่ามันมีคุณภาพ มันก็ไม่มีที่ทางในการขาย ไม่มีคนรู้จัก ไม่มีคนดู โรงหนังเขาไม่ได้สนใจ ไม่ใช่เพราะหนังไม่ดี แต่เพราะหนังมันไม่ตอบโจทย์เรื่องรายได้ของเขา หนังไทยส่วนใหญ่ที่เราเห็นในโรงภาพยนตร์เลยกลายเป็นหนังตลาด เพราะมันเสี่ยงน้อยกว่าในการขาดทุน” – (ผู้แทนจากเพจรีวิวภาพยนตร์ A)

ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการผูกขาดพื้นที่ของโรงภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ ที่ยังไม่เปิดโอกาสให้หนังทางเลือก หนังทดลอง หรือหนังที่เล่าเรื่องท้องถิ่นได้เข้าฉายอย่างเสมอภาค

ผู้ชมบางกลุ่มเสนอว่ารัฐควรสร้างช่องทางใหม่ในการเข้าถึง เช่น ห้องสมุดภาพยนตร์ หรือการจัดฉายในโรงเรียนและศูนย์ชุมชน

“ถ้ามีห้องสมุดภาพยนตร์ในจังหวัดหรือในพื้นที่ชุมชน มันน่าจะช่วยให้คนได้เข้าถึงหนังไทยที่ดี ๆ มากขึ้น หรืออย่างน้อยก็มีฉายหนังในโรงเรียนบ้าง คนจะได้รู้ว่าภาพยนตร์คืออะไร ไม่ใช่ดูแค่เอาสนุกหรือแค่ตามกระแส” – (ผู้แทนจากเพจรีวิวภาพยนตร์ B)

ข้อเสนอที่สำคัญจากผู้ชมกลุ่มนี้ คือการ “สร้างวัฒนธรรมการดูหนัง” ในระดับชุมชน และสาธารณะ โดยไม่ต้องอิงอยู่กับระบบการค้าเท่านั้น ถ้ามีการจัดฉายหนังในพื้นที่ชุมชน หรือมีห้องสมุดภาพยนตร์ประจำท้องถิ่น มันจะทำให้คนไทยเข้าถึงหนังไทยมากขึ้น และเข้าใจหนังไทยหลายแบบ ไม่ใช่แค่ที่ได้ดูใน Netflix หรือในโรงเท่านั้น ความคิดนี้ชี้ถึงแนวทางการพัฒนาผู้ชม (audience development) ที่รัฐควรส่งเสริม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมักเข้าไม่ถึงหนังไทยที่มีคุณค่าเชิงศิลปะและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ผู้สร้างและผู้ชมยังเสนอว่ารัฐควรลงทุนใน Big Data หรือระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและ real-time เพื่อรองรับการวิเคราะห์ตลาดและพฤติกรรมผู้ชม

“อยากจะทำให้รัฐลงทุนในเรื่องของ Big Data โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบฐานข้อมูล ในลักษณะที่มันมีลักษณะของความ real-time ทันเวลา ร่วมสมัย แล้วก็ทันกับเทรนด์ที่มันเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เพราะว่าส่วนนี้มันเป็นส่วนสำคัญ เพราะว่าตอนนี้เราอยู่ในยุคที่มันเกิดการ disruption ใน ในหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมคนดูอะคร้บ มันเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ถ้าเราไม่มีเครื่องมือมาวิเคราะห์ หรือว่ามันมีเครื่องมือมาทำวิจัยที่ค่อนข้างตรง ได้ผลเนี่ยโอกาสที่

ทำหนังภาพยนตร์ออกมาแล้วประสบความสำเร็จล้มเหลว มันก็จะมีสูงมากครับ” (ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

“บางทีอยากดูหนังไทยเก่า ๆ หรือหนังที่ไม่เข้าโรง ก็หาไม่เจอเลย ไม่มีแหล่งกลางที่ดูได้อย่างถูกต้องกฎหมาย ถ้ามี database ที่รวบรวมหนังไทยทุกยุคทุกแนว ให้คนได้เรียนรู้ ก็น่าจะดี” – (ผู้แทนจากเพจรีวิวภาพยนตร์ A)

สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่า “ความยั่งยืน” ของอุตสาหกรรมไม่ได้อยู่แค่การผลิตเพิ่ม แต่ยังรวมถึงการเก็บรักษาและกระจายองค์ความรู้ด้วย

อีกประเด็นหนึ่งคือการเข้าร่วมเวทีนานาชาติ ปัจจุบันผู้สร้างต้องพึ่งพา private connection หรือทุนส่วนตัวเป็นหลัก นักแสดงคนหนึ่งกล่าวว่า

“จริง ๆ ศักยภาพของไทยเราถ้าเกิดจะไปสู่อินเตอร์ นักแสดงที่พูดภาษาอังกฤษได้แบบ 100% ก็มีเยอะมากซึ่งมีมานานแล้ว แต่เราอาจจะไม่เคยได้ถูกรับการผลักดันจากรัฐบาล ก็ต้องอ้างอิงไปถึงเนาะ อย่างเป็นเรื่องเป็นราวที่มีองค์กรที่จะมาซัพพอร์ตตรงนี้ ที่จะมาช่วยกันหาแหล่งสนับสนุนต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นเอกชนต้องทำกันเอง ไม่ได้มีการซัพพอร์ตแบบจริง ๆ ที่ดันให้จริง ๆ จากภาครัฐ ส่วนใหญ่ทุกอย่างมันเหมือนจะต้องเริ่มกันเองก่อนพอมันเริ่มมีแนวโน้มว่าเป็นบวกแล้วก็จะ เฮ้ย ไปได้นี้ มันถึงจะค่อยมีผู้ใหญ่หรือใครที่แบบใจดียื่นมือเข้ามาช่วยแต่มันไม่เคยมีทางที่ปูเอาไว้ให้ ทำให้มันง่ายมากขึ้น ส่วนใหญ่มันก็คงเป็นเรื่องของการแบบเป็น Private Connection จริง ๆ ที่ทำให้มันเกิดได้ในหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมา” --- (นักแสดง)

นักแสดงยังได้สะท้อนถึงความไม่ชัดเจนของบทบาทรัฐในการสนับสนุนทุนและการสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ แม้ว่าจะมีโครงการบางส่วน แต่กลับไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนต่อการผลักดันภาพยนตร์ไทยสู่ตลาดโลก

“อย่างชัดเจนที่สามารถร่วมมือกัน ผมก็เข้าใจว่ามันก็มีนะ แต่ว่าที่มันมีตรงนั้นมันอาจจะยังไม่ชัดเจน หรือว่าแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่มันเป็นประโยชน์ที่สุดในการผลักดันให้ภาพยนตร์ไทยไปสู่ตลาดโลก มันอาจเป็นประโยชน์ในแง่ของการส่งเสริมวัฒนธรรม กระทั่งวัฒนธรรมทำหนังอะไรสักอย่างหนึ่ง แต่มันไม่ได้มีอะไรที่มันจะไปเล่าสู่ตลาดโลกได้ มันไม่ใช่เป็นคุณภาพที่คุณจะ

ผลักออกไปแล้วมันไปฉายอยู่ ส่วนใหญ่ทุกวันนี้ก็ยังเป็นภาพยนตร์อิสระ (Independent Film) ทั้งนั้นเลย ที่ต้องทำกันเองหรืออะไรที่ไปคานสได้ ที่จะไปเข้าชิงออสการ์อะไรอย่างเงี้ย ซึ่งมีน้อยมาก แต่ปัจจุบันพอโอกาสมันเปิดมากขึ้น เพราะด้วยโลกของโซเชียลมีเดีย มันเลยทำให้หลาย ๆ อย่างที่คนทำกันเองเนี่ย มันสามารถไปถึงได้ง่ายขึ้น แต่จริง ๆ มันก็ยังขาดในเรื่องของการซัพพอร์ตในภาพรวมภาพใหญ่ตรงนั้น”---(นักแสดง)

ข้อความนี้สะท้อนว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เรียกร้องเพียงการสนับสนุนรายบุคคล แต่ต้องการกลไกเชิงระบบที่ภาครัฐสร้างขึ้นมาอย่างมั่นคง เพื่อให้ผลงานไทยสามารถก้าวเข้าสู่ตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด ผู้ให้สัมภาษณ์ยังได้ยกตัวอย่างประเทศเกาหลีใต้ เพื่อชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของเกาหลีเกิดจากการสนับสนุนเชิงนโยบายที่ต่อเนื่องและจริงจังจากภาครัฐ

“เกาหลีเค้าจริง ๆ เค้าทำภาพยนตร์หลังเราไม่รู้กี่สิบปี แต่ทำไมตอนนี้เค้าแซงหน้าเราไปเป็นร้อยปีแล้ว ... เพราะว่าด้วยรัฐเค้าสนับสนุนอย่างจริงจัง มันเป็นอุตสาหกรรมมันเป็นเศรษฐกิจของเขาแล้วเขาอ่านเกมแตก เขาอ่านโจทย์แตก ทั้งๆ ที่คนไทยมีภาษีกว่าสมควรที่จะทำมาได้ตั้งนานแล้ว”---(นักแสดง)

คำกล่าวนี้ตอกย้ำความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า รัฐไทยควรเข้ามาสนับสนุนเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและต่อเนื่องเช่นเดียวกับเกาหลีใต้ มองภาพยนตร์ในฐานะทั้งอุตสาหกรรมเศรษฐกิจและเครื่องมือทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีโอกาสเติบโตได้อย่างแท้จริงในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป ความต้องการในด้านตลาดและการเข้าถึงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการจัดจําหน่ายที่ผูกขาดกับโรงภาพยนตร์เชิงพาณิชย์ทำให้ภาพยนตร์ทางเลือกหรือผลงานที่มีคุณค่าเชิงศิลปะไม่มีพื้นที่ในการเผยแพร่ ผู้ชมและนักวิจารณ์จึงเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมการดูหนังในระดับชุมชนและสาธารณะ ควบคู่กับการพัฒนากลไกเพื่อกระจายโอกาสในการเข้าถึงผลงานอย่างเท่าเทียม อีกทั้งผู้กำกับและผู้ผลิตยังเน้นย้ำความจำเป็นของการมีฐานข้อมูลและ Big Data กลาง เพื่อใช้วิเคราะห์ตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างแม่นยำ ในขณะที่นักแสดงสะท้อนถึงการขาดกลไกสนับสนุนทุนและความร่วมมือกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ไทยไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีเกาหลีใต้ที่รัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง จึงตอกย้ำความคาดหวังว่ารัฐไทยควรดำเนิน

บทบาทเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อผลักดันภาพยนตร์ไทยให้เติบโตทั้งในประเทศและก้าวสู่เวทีสากลได้อย่างยั่งยืน

ข้อสะท้อนเหล่านี้ชี้ว่าการสนับสนุนของรัฐยังไม่เป็นระบบและไม่เพียงพอที่จะสร้างโอกาสให้บุคลากรไทยเข้าสู่เวทีสากล

ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้รัฐมีบทบาทในสามด้านหลัก คือ

1. การกระจายช่องทางการเข้าถึง เช่น ห้องสมุดภาพยนตร์ การฉายในโรงเรียนและชุมชน
2. การพัฒนาฐานข้อมูลและ Big Data กลางที่เชื่อมโยงกับการผลิต การตลาด และผู้บริโภค
3. การสนับสนุนเชิงรุกในตลาดนานาชาติ เช่น การจัดบูธถาวรในเทศกาล การสนับสนุนค่าใช้จ่าย และการผลักดันความร่วมมือกับต่างประเทศ

4.3 วิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

การศึกษาความสอดคล้องระหว่างนโยบายของภาครัฐกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบันนั้น สามารถดำเนินการได้ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากทั้งสองภาคส่วนอย่างเป็นระบบ โดยในฝั่งของนโยบายภาครัฐ อ้างอิงจากแผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560–2564) รวมถึงรายงานผลการดำเนินงานครึ่งระยะ ซึ่งสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของรัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ขณะที่ในอีกด้านหนึ่ง การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนสมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้กำกับ ผู้ผลิต และบุคลากรในวงการ ได้ช่วยชี้ให้เห็นมุมมองจากภาคปฏิบัติที่เผชิญกับข้อจำกัดและปัญหาอย่างแท้จริง จากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ พบว่ามีช่องว่างบางประการที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในมิติของโครงสร้างพื้นฐานเชิงข้อมูล กลไกสนับสนุนที่ชัดเจน และบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่ยังขาดความเป็นเอกภาพ แม้ภาครัฐจะมีความตั้งใจในเชิงนโยบาย แต่เมื่อมาพิจารณาการปฏิบัติจริงแล้ว กลับพบว่ายังมีความคลาดเคลื่อนระหว่างเป้าหมายกับผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างยั่งยืน

กล่าวได้ว่า ความไม่สอดคล้องนี้เกิดจากการขาดกลไกเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพระหว่าง “นโยบายที่ตั้งใจ” กับ “เสียงสะท้อน” ส่งผลให้การผลักดันเชิงนโยบายยังไม่สามารถสร้างระบบ

นิเวศทางความคิดสร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

4.3.1. บทบาทของรัฐในฐานะผู้สนับสนุนมากกว่าผู้ควบคุม หนึ่งในประเด็นที่สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนจากการสัมภาษณ์คือ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต้องการให้ภาครัฐทำหน้าที่เป็น “ผู้สนับสนุน” มากกว่าจะเป็น “ผู้ควบคุม” อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในทุกมิติ โดยเฉพาะในเรื่องของการให้เสรีภาพทางความคิด การแสดงออก และการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ การควบคุมที่ยังคงเข้มงวด ไม่ว่าจะเป็นระบบการจัดเรตติ้งหรือการมี “เรตแบนด์” ส่งผลให้เนื้อหาบางประเภทไม่สามารถเผยแพร่ได้อย่างอิสระ จึงกลายเป็นข้อจำกัดที่อุดร้งการเติบโตของวงการภาพยนตร์ไทย

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการควบคุม โดยมีความคิดเห็นดังนี้

“ส่วนหนึ่งหน้าที่ของผมเนี่ยก็เป็นคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ด้วยเหมือนกัน หมายถึงว่าอยู่ในส่วนของการตรวจหนัง คือจริงๆ ถ้าถามว่าจะอยากจะมีส่วนเพิ่มอีกเนี่ยก็คืออยากจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายในการควบคุมอะครับ จริงๆ มันก็มีข่าวอยู่แล้วแหละว่ารัฐบาลพยายามที่จะเปลี่ยนเรื่องการควบคุมจาก มีคณะกรรมการที่ประกอบด้วย ด้วยเจ้าหน้าที่รัฐแล้วก็เอกชนเนี่ย ไปเป็นให้การควบคุมกันเองอะไรอย่างเงี้ยก็อยากให้มีมันมีการเร่งรัดไอ้กฎหมายนี้ให้มันมีลักษณะที่จริงจัง แล้วก็อีกส่วนหนึ่งที่อยากให้ปรับเปลี่ยนและแก้ไขก็คือเรื่องของระบบการพิจารณาด้วยแหละครับ คือต่อให้มีการควบคุมกันเองเนี่ย แต่ว่าถ้าระบบการพิจารณายังเหมือนเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเรตแบนด์ เรตห้ามฉายอยู่ในเกณฑ์การพิจารณาเนี่ย มันก็ไม่ได้ ไม่น่าจะส่งผล สักเท่าไรหรอก อะไรอย่างเงี้ยครับ ก็เลยคิดว่าถ้าจะเรียกร้องก็อยากให้เรียกร้องส่วนนี้” --- (ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

ความเห็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในระบบการจัดเรตภาพยนตร์ของไทยที่อาจเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพในการสร้างสรรค์ เนื่องจากการใช้เรต “แบน” และ “ห้ามฉาย” ไม่เพียงแต่ปิดกั้นการนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนความจริงของสังคม แต่ยังลดโอกาสทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภาพยนตร์ไทยในเวทีนานาชาติ ประเด็นนี้ไม่ได้เป็นเพียงมุมมองส่วนบุคคล แต่ยังได้รับการสนับสนุนจากผู้ให้สัมภาษณ์รายอื่นที่เป็นผู้กำกับภาพยนตร์เช่นกัน ซึ่งต่างสะท้อนความสำคัญของการมีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยเห็นว่าการควบคุมเนื้อหาที่ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน อาจกลายเป็นเครื่องมือจำกัดความหลากหลายทางความคิด และลดพื้นที่ของการนำเสนอเรื่องราวที่มีคุณค่าทางสังคม การปรับปรุงระบบพิจารณาจึงควรมุ่งไปที่การสร้างหลักการกำกับดูแลกันเอง

(self-regulation) หรือการกำหนดเรตโดยชุมชนผู้สร้างและผู้ชม เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างการปกป้องสังคมกับการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ผลงานไทยสามารถแข่งขันและเติบโตในระดับสากลได้

“คืออิสระในการนำเสนอเรื่องราวของความเป็นจริงกับการถูกเซ็นเซอร์ การถูกตัดตอน เพราะว่ามันไม่มีค่านิยมที่ชัดเจนว่า เนี่ยถ้าหนังแบบเนี่ย พุดแบบเนี่ย ด่าแบบเนี่ย ทำไมต่างชาติอะ คำด่าประธานาธิบดีเค้ายังด่าได้เลย แต่ของเราไม่ได้อยู่แล้ว ยังบังคับในเรื่องของแบบอิสระ คุณธรรม จริยธรรมของเขาที่เขาคิดว่าไม่ควร อย่างเงี้ยยังมีบังคับแน่นอน เช่นแบบพระห้ามร้องให้ พระห้ามสูบบุหรี่ พระไปร้องให้ไม่ได้ข้างโรงศพต้องตัดออก” --- (ผู้กำกับภาพยนตร์)

ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านได้ยกตัวอย่างเชิงเปรียบเทียบที่สะท้อนทัศนคติของรัฐต่อเสรีภาพของเนื้อหาภาพยนตร์ว่า

“จริงๆ รัฐอะควรจะมองว่าทุกอย่างมันเป็นการมองกระจก ถ้าวันนี้เรานั่งร้องไห้ในกระจกแน่นอนกระจกทำไง ร้องไห้หาเรา ถ้าวันนี้เรายิ้มใส่กระจก กระจกก็ยิ้มให้เรา ไม่ดีหรอก มันช่วยกันสะท้อนสังคมว่าบนโลกใบนี้มีทุกสังคมที่มันมีความเร็ว ความช้า แล้วเราสะท้อนออกมา มีด้วยเหตุและด้วยผลเรายอมรับกันไม่ได้เอง แค่อยากได้อิสระในการทำหนัง เราเป็นผู้นำเสนอมุมมองจริงๆ ตรงเนี่ย มันก็สอนคนได้” --- (ผู้กำกับภาพยนตร์)

ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์ยังเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า รัฐควรไม่เพียงลดบทบาทด้านการควบคุม แต่ควรเพิ่มบทบาทในด้าน “การสนับสนุนเชิงระบบ” ด้วย โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านภาพยนตร์ที่สามารถบริหารข้อมูลและทิศทางเนื้อหาได้อย่างชัดเจน

“ภาครัฐยังไม่ได้มีการส่งเสริมแบบเต็มๆ ในด้านเนื้อหาหรือ content creation มันควรมีการตั้งหน่วยงานกลางที่จะเป็นคนรวบรวม ข้อมูลด้านภาพยนตร์ทั้งหมด รวมถึงด้านเนื้อหา และด้านการตลาด ซึ่งทั้งสองอย่างต้องทำควบคู่กัน” --- (ผู้กำกับภาพยนตร์)

สิ่งที่สะท้อนออกมาจากการสัมภาษณ์นี้คือ แม้ภาครัฐจะมีความตั้งใจในการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย แต่ยังไม่มีการจัดตั้ง “กลไกกลาง” ที่มีอำนาจและทรัพยากรเพียงพอ

ในการผลักดันนโยบายอย่างจริงจัง ทำให้บทบาทของรัฐยังคงกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และ BOI

การไม่มีทิศทางนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ส่งผลให้การสนับสนุนภาคภาพยนตร์ไทยในระยะยาวเกิดความสะดุดไม่ต่อเนื่อง และไม่สามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนได้จริง

สุดท้าย ช่องว่างสำคัญที่ปรากฏอย่างเด่นชัดคือ ความไม่เชื่อมั่นของผู้ผลิตต่อระบบควบคุมเนื้อหาที่ไม่มีมาตรฐานกลาง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า

“ในมุมมองของคนทำหนัง เราไม่ได้กลัวการควบคุม เราเข้าใจว่ามันต้องมี แต่สิ่งที่เรากังวลคือกระบวนการควบคุมที่ไม่เป็นธรรม และไม่ชัดเจนว่ามาตรฐานอยู่ตรงไหน บางเรื่องผ่าน บางเรื่องไม่ผ่านโดยไม่มีเกณฑ์ชัดเจน” —(ผู้กำกับภาพยนตร์)

คำพูดนี้สะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางนโยบายและการขาดมาตรฐานที่ชัดเจนในกระบวนการควบคุม ซึ่งทำให้ผู้สร้างไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าผลงานของตนจะถูกพิจารณาอย่างไร ส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจและไม่กล้าเสี่ยงกับการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ การแก้ไขจึงควรเน้นการสร้างหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักสิทธิเสรีภาพทางการสื่อสาร เพื่อลดความเสี่ยงของการใช้อำนาจโดยพลการและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สร้างสรรค์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนว่าความไม่มั่นคงและความไม่โปร่งใสของกระบวนการควบคุมเนื้อหาเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ภาครัฐยังไม่สามารถอธิบายหรือกำหนดกรอบการควบคุมได้อย่างเป็นธรรมและสม่ำเสมอ สิ่งนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงข้อจำกัดเชิงเทคนิคของการเซ็นเซอร์ แต่ยังเป็นการตั้งคำถามต่อบทบาทของรัฐในฐานะผู้ควบคุมและผู้สนับสนุนไปพร้อมกัน ซึ่งความไม่ชัดเจนของกลไกดังกล่าวไม่เพียงทำให้ผู้ผลิตขาดความมั่นใจ แต่ยังจำกัดโอกาสในการพัฒนาเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นจริง ความหลากหลาย และสร้างพื้นที่บทสนทนาใหม่ในสังคมไทย อันเป็นหัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรมและ Soft Power ของประเทศ

จากกรณีดังกล่าว จึงเห็นชัดว่ากรณี ‘กลไกกลาง’ ที่มีอำนาจและทรัพยากรเพียงพอเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเปลี่ยนบทบาทรัฐจากผู้ควบคุมไปสู่ผู้สนับสนุนเชิงระบบ ทั้งนี้จากการ

วิเคราะห์และทำให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าช่องว่างสำคัญของนโยบายภาครัฐอยู่ที่ การขาดบทบาทในฐานะ ‘ผู้สนับสนุนที่แท้จริง’ หากรัฐยังคงจำกัดตัวเองอยู่ในกรอบของการกำกับ หรือการสนับสนุนเชิงวัฒนธรรมเพียงบางส่วน อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยก็จะไม่สามารถก้าวไปสู่ การแข่งขันในระดับสากลได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นรัฐควรมีบทบาทในการจัดสรรทุนสนับสนุนที่เป็น รูปธรรม สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ และวางยุทธศาสตร์ระยะยาวด้านอุตสาหกรรม ภาพยนตร์ ที่มุ่งเน้นมิติทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เพื่อให้ อุตสาหกรรมภาพยนตร์สามารถเป็นทั้งพลังทางเศรษฐกิจและเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สร้าง อิทธิพลในระดับนานาชาติได้อย่างแท้จริง

4.3.2. ความต้องการด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และฐานข้อมูล เนื่องจากการขาด ระบบฐานข้อมูลเชิง real-time ที่ใช้ในการติดตามแนวโน้มผู้ชมและตลาดภาพยนตร์ ซึ่งเป็นข้อ เรียกร้องสำคัญจากผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์ในยุคดิจิทัล อีกทั้งระบบทุนของภาครัฐยังไม่ ครอบคลุมทุกกระบวนการผลิต โดยเฉพาะทุนสำหรับ post-production (กระบวนการหลังจาก ถ่ายทำเสร็จแล้ว) และการจัดจำหน่าย ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ผู้ประกอบการสะท้อนว่าทำให้ไม่สามารถ แข่งขันได้อย่างเท่าเทียม

“การสนับสนุนในเรื่องของ Big Data เพราะว่าตรงเนี่ย มันเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยมีใครคิด เท่าไหร่ เพราะว่าตอนนี้เราคิดแค่ว่าจะได้เงินสนับสนุนจากรัฐเราคิดเรื่องการแก้กฎหมายแต่ว่าสิ่งที่ น่ากลัวกว่านั้นคือเราอยู่ในยุคดิจิทัลที่มันมีความเปลี่ยนแปลงเร็วมากครับ แล้วอย่างที่บอก คือถ้า เป็นเมื่อ 10 ปี 15 ปีที่แล้วเนี่ย เทรนด์ของภาพยนตร์หรือว่าเทรนด์ของความนิยมของคนดูเนี่ย อาจจะใช้เวลาประมาณสักปีหรือสองปีในการที่จะเปลี่ยนใช้ใหม่ครับเรายังสามารถมั่นใจได้ว่า ทำหนังประเภทนี้ นักแสดงคนเนี่ย ยังไง คนดูก็น่าจะยังดู แต่ว่าในปัจจุบันมันมันเปลี่ยนไปเร็วมาก พฤติกรรมคนดูแบบจากเดิมที่อาจจะใช้เวลาสองปีในการเปลี่ยน เพราะว่าการพัฒนาเรื่อง Big Data มันต้องลงทุน ซึ่งถ้ารัฐใช้เทคโนโลยีที่มันล้ำสมัยที่สุด AI ที่สุดบางที่เราอาจจะได้ข้อมูลที่เป็น real time แล้วเปิดโอกาสให้คนที่ป็นทั้งเอกชน ทั้งนักศึกษา ทั้งคนทั่วไปได้เข้าถึงข้อมูลเหล่านี้แล้ว ทุกคนก็ไปทำรีเสิร์ช ไปวิเคราะห์ของตัวเอง มันก็อาจจะทำให้ความผิดพลาดในการคาดหวังเรื่อง กำไรมันอาจจะน้อยลง” (ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

จากคำกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนด พฤติกรรมของผู้บริโภค การวางนโยบายหรือการผลิตภาพยนตร์โดยอาศัยเพียงสัญชาตญาณหรือ ความเคยชินแบบเดิม ไม่สามารถตอบโจทย์ตลาดได้อีกต่อไป การมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่

สามารถเข้าถึงได้ เป็นเรื่องที่ไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงทางเลือก แต่ควรเป็น “โครงสร้างพื้นฐาน” ที่รัฐต้องเร่งสร้างให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ผู้ผลิตภาพยนตร์ยังสะท้อนถึงระบบทุนที่รัฐสนับสนุนในปัจจุบันว่า ยังไม่ครอบคลุมทุกกระบวนการผลิต โดยเฉพาะในช่วง post-production และการจัดจำหน่าย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่มีต้นทุนสูง และมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันในตลาดภาพยนตร์ที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในระดับประเทศและระดับสากล หากรัฐยังจำกัดการสนับสนุนไว้แคในช่วงก่อนหรือระหว่างการผลิต จะทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้อย่างเท่าเทียมประเด็นเรื่อง “ระบบข้อมูลที่ทันสมัย ครอบคลุม และเข้าถึงได้” ยังเกี่ยวข้องกับศักยภาพของรัฐในการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ไม่ใช่เพียงสำหรับการกำหนดนโยบายภาพยนตร์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการออกแบบระบบสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั้งหมด ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลที่แม่นยำและเป็นปัจจุบัน

“ผมเชื่อว่าเราต้องมี data ต้องมีหน่วยงานที่เก็บข้อมูลจริงจัง ไม่ใช่แค่จำนวนคนดูหนัง แต่รวมถึงพฤติกรรมการเสฟสื่อ ความชอบ ความไม่ชอบ มันจะช่วยให้เราทำหนังได้ตรงจริตคนมากขึ้น” –(ผู้กำกับภาพยนตร์)

ซึ่งจากการให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการวางแผนบนฐานของข้อมูล ซึ่งหากไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน ก็ยากที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะสามารถวางแผนยุทธศาสตร์ได้อย่างแม่นยำและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ความต้องการด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูล ไม่ใช่เพียงส่วนสนับสนุนในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ แต่ถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบนิเวศภาพยนตร์ในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่ภาครัฐยังไม่มีระบบฐานข้อมูลที่สามารถติดตามพฤติกรรมผู้ชม แนวโน้มตลาด และประเภทคอนเทนต์ยอดนิยมแบบ real-time ได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้ผู้ผลิตภาพยนตร์ไม่สามารถวางแผนได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานโยบายเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐเองด้วย หากรัฐยังเพิกเฉยต่อประเด็นนี้ ย่อมทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยเสี่ยงต่อการล่าช้า ไม่สามารถแข่งขันในระดับสากลได้ และอาจพลาดโอกาสในการเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.3.3. ข้อเสนอในการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อประสานนโยบาย เนื่องจากปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับภาพยนตร์แต่ขาดการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์จึงมีข้อเสนอที่สะท้อนออกมาชัดเจนคือ

ให้มี “หน่วยงานกลาง” ที่ทำหน้าที่ประสานนโยบายและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์โดยตรง ทั้งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และอื่น ๆ ซึ่งในปัจจุบันต่างดำเนินภารกิจของตนเองแยกจากกัน โดยไม่มีทิศทางร่วมที่ชัดเจน ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายภาพยนตร์ในระดับประเทศเกิดความซ้ำซ้อน ขาดความต่อเนื่อง และไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ในประเด็นนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองว่า หน่วยงานกลางควรมีสถานะเป็น “องค์กรอิสระ” ที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบราชการโดยตรง เพื่อเปิดพื้นที่ให้บุคลากรที่มีความเข้าใจอุตสาหกรรมอย่างลึกซึ้ง เช่น ผู้กำกับ ผู้ผลิต นักวิชาการ และผู้ประกอบการมืออาชีพ ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางนโยบายอย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน ภาครัฐอาจมีบทบาทในฐานะผู้กำกับเชิงนโยบายภาพรวม เช่น การเสนอกรอบงบประมาณหรือกำกับตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยไม่แทรกแซงการดำเนินงานในเชิงบริหาร โดยโมเดลขององค์กรลักษณะนี้สามารถเทียบเคียงได้กับ KOFIC หรือ Korean Film Council ของประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งประสบความสำเร็จในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของตนให้เติบโตในระดับโลกได้อย่างยั่งยืน

ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นทั้งผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์ ได้กล่าวถึงปัญหาเชิงนโยบายที่ไม่มีความต่อเนื่องไว้ว่า

“ผมว่าในแง่ของ...หนึ่งคือผมอยากได้ความชัดเจนและต่อเนื่อง คือปัญหาหนึ่งสำหรับวงการภาพยนตร์หรือคอนเทนต์ทั้งหลายแหล่คือ นโยบายในการสนับสนุนเนี่ยมันขึ้นอยู่กับใครเป็นรัฐบาลเหมือนกันคือ มันจะไม่มีอย่างต่อเนื่องเพราะว่าพอหมดจากรัฐบาลนี้ อาจจะได้ไม่ให้ความสำคัญอย่างการสนับสนุนของรัฐบาลนี้อาจจะให้ความสำคัญกับซอฟต์แวร์ไอทีใหม่ มันก็เลยทำให้ภาพยนตร์ก็ได้รับผลพวงไปด้วยแต่เราไม่รู้ว่ถ้าหลังจากนี้แล้วเนี่ย มันจะเกิดอะไรขึ้น อะไรอย่างเงี้ย เกิดรัฐบาลใหม่อาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญแล้วเนี่ย ใ่อสิ่งๆที่ดำเนินมา มันจะทำต่อใหม่อะไรอย่างเงี้ย หนึ่งก็เลยมองว่าหนึ่งคืออยากได้ความต่อเนื่องของนโยบาย” ----(ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

ต่อเนื่องจากประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังเสนอแนวทางในการจัดตั้งองค์กรกลางว่า

“ถ้าเป็นไปได้เนี่ยอยากให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาซึ่งมันก็มีตัวอย่างจากกรณีเกาหลีกับ KOFIC ใช้ใหม่ ซึ่งเหมือนเป็นหน่วยงานที่ดูแลเรื่องภาพยนตร์โดยเฉพาะแล้วก็มีกา

คัดเลือกบุคคลที่มีความเข้าใจในอุตสาหกรรมภาพยนตร์เข้ามาบริหารอะไรอย่างเงี้ย โอเคภาครัฐอาจจะบีบบทบาทในแง่ของการส่งตัวแทนเข้ามาเป็นบอร์ดบริหารอะไรอย่างแต่ว่าลักษณะของการบริหารน่าจะต้องบริหารด้วยมืออาชีพ แล้วก็ป็นองค์กฤษระที่มันก็จะสอดคล้องกับข้อแรกอะ อยู่ภายใต้นโยบายที่มีความต่อเนื่องนั้นก็หมายความว่าต่อให้รัฐบาลชุดนี้ หมดบทบาทลงรัฐบาลชุดใหม่เข้ามาแต่องค์กรนี้ก็ยังทำงานต่อเนื่อง แล้วก็อันที่สามนั่นก็คือการลด คือนโยบายดังในเชิงกฎหมายอาจจะต้องลดเรื่องการควบคุมลง แต่เพิ่มเรื่องการสนับสนุนและส่งเสริมให้มากขึ้น” ---- (ผู้กำกับและผู้ผลิตภาพยนตร์)

จากการวิเคราะห์พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีประเด็นความคิดเห็นเชิงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในหลายมิติที่ควรได้รับการปรับปรุงให้เท่าทันบริบทของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการขาดระบบข้อมูลแบบ real-time รวมถึงปัญหาเชิงนโยบายและการควบคุมที่ยังจำกัดเสรีภาพทางศิลปะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเสนอให้ภาครัฐปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” มาเป็น “ผู้สนับสนุน” พร้อมทั้งผลักดันการจัดตั้ง “องค์กรกลางหรือองค์กรอิสระ” ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการนโยบายภาพยนตร์อย่างมีเอกภาพ ยั่งยืน และต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากลอย่างแท้จริง

4.3.4. ช่องว่างด้านการเข้าถึงและตลาดนานาชาติ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สะท้อนความไม่สอดคล้อง คือ เสี่ยงจากผู้ชม ซึ่งถึงแม้จะเป็น “ปลายทางของระบบ” แต่กลับไม่ได้รับการรับฟังอย่างจริงจัง ผู้ชมจำนวนหนึ่งเรียกร้องให้นโยบายรัฐไม่เพียงสนับสนุน “การผลิต” เท่านั้น แต่ควรส่งเสริมให้เกิด “การเข้าถึง” โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่โรงภาพยนตร์เอกชนไม่ให้ความสำคัญ รวมถึงการสร้างพื้นที่แสดงออก เช่น งานเทศกาลภาพยนตร์ระดับท้องถิ่น หรือชุมชนที่เปิดให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับคนทำหนังอย่างใกล้ชิดเมื่อพิจารณาเชิงโครงสร้างแล้ว จะพบว่านโยบายปัจจุบันของรัฐมีลักษณะ “บนลงล่าง” (Top-down) ซึ่งไม่ได้เปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะภาคผู้สร้างสรรค์และภาคประชาชน ในขณะที่ทิศทางของอุตสาหกรรมภาพยนตร์โลกกลับก้าวสู่แนวคิด “ประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม” ที่ผู้คนทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางของวัฒนธรรมร่วมสมัยอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ช่องว่างของนโยบายภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน ไม่ได้เป็นเพียงข้อบกพร่องทางเทคนิคของการบริหารจัดการเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของ “วิถีคิด” และ “วิถีฟัง” ที่ยังไม่เปิดกว้างเพียงพอ ทั้งในเชิงอำนาจ การมีส่วนร่วม และความเข้าใจในธรรมชาติของ

งานสร้างสรรค์ ความคาดหวังของผู้กำกับ ผู้ผลิต ผู้ชม และประชาชนทั่วไปต่างสะท้อนเสียงเดียวกันว่า ต้องการให้ภาครัฐ “เปลี่ยนจากผู้ควบคุม มาเป็นผู้ระดับประคอง” และ “เปลี่ยนจากผู้ออกคำสั่ง มาเป็นผู้ฟังอย่างเข้าใจ” หากรัฐสามารถฟังเสียงเหล่านี้อย่างจริงจัง ช่องว่างที่เคยมองว่าเป็นอุปสรรคอาจกลายเป็น “โอกาส” สำคัญในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้กลายเป็นกลไกวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เข้มแข็งอย่างแท้จริง

4.3.5 บทสรุปภาพรวมช่องว่างเชิงนโยบายและแนวทางเชื่อมโยง จากการวิเคราะห์พบว่าภาครัฐไทยยังคงมีบทบาทจำกัดในฐานะ “ผู้สนับสนุน” อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ส่วนใหญ่บทบาทที่ปรากฏกลับเป็นลักษณะของการกำกับดูแลหรือสนับสนุนในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการจัดวางกลไกเชิงระบบที่ช่วยผลักดันอุตสาหกรรมให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ในมุมมองของนักแสดงผู้มีประสบการณ์กว่า 28 ปีในวงการ ได้สะท้อนมุมมองนี้ไว้อย่างชัดเจนว่า

“ทุกวันนี้ก็ยังไม่ได้มีแบบสนับสนุนหรือว่าแบบช่วยเหลือแหล่งสนับสนุนอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่พวกไปคานส์ไปอะไรก็ น่าจะเป็นเหมือนเป็นสมาชิกอยู่ในฟิล์มมาร์เก็ตที่เค้าก็ต้องไปกันเอง เสียค่าบูธเท่าไรที่เขาต้องไป มันมีค่าเช่า ค่าอะไรอย่างเงี้ย คือมันไม่ได้แบบเหมือนเหมือนมี ไทยคอร์เนอร์ ยุคหนึ่งเคยมีอย่างที่ว่าบอก ตอนที่ยุคสมัยแบบว่าพวกพวกฟิล์มเฟสตีวัลแบบว่าจำ ๆ กันช่วงนั้น เมื่อก่อนนี่เหมือนจะมีแต่เดี๋ยวนีเหมือนบทบาทตรงนั้นมันหายไป”--- (นักแสดง)

คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของรัฐในฐานะผู้สนับสนุนยังไม่ปรากฏอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในการสร้างเวทีระดับนานาชาติให้แก่ผู้สร้างภาพยนตร์ไทย ส่งผลให้ผู้ประกอบการยังต้องพึ่งพาทุนและเครือข่ายส่วนบุคคลเป็นหลัก

นอกจากนี้ยังสะท้อนปัญหาในเชิงคุณภาพและทุนสร้างของภาพยนตร์ไทยที่ยังไม่ได้รับการผลักดันเชิงระบบ โดยกล่าวว่า

“มันไม่ใช่เป็นคุณภาพที่คุณจะผลักดันออกไปแล้วมันไปฉายอยู่ ... ส่วนใหญ่ทุกวันนี้ก็ *Independent Film* ทั้งนั้นเลย ที่ต้องทำกันเองหรืออะไรที่ไปคานส์ได้ ที่จะไปเข้าชิงออสการ์อะไรอย่างเงี้ย ซึ่งมันน้อยมาก” --- (นักแสดง)

จากคำกล่าวดังกล่าวทำให้เห็นว่าภาพยนตร์ไทยจำนวนมากยังไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ เนื่องจากขาดทั้งทุนสนับสนุนและกลไกในการยกระดับมาตรฐาน ซึ่งควรเป็นบทบาทสำคัญที่รัฐต้องเข้ามาสนับสนุน

อีกด้านหนึ่ง การสนับสนุนจากภาครัฐยังคงมุ่งไปที่มิติทางวัฒนธรรมมากกว่าการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้สะท้อนว่า

“มันอาจจะเป็นประโยชน์ในเรื่องของวัฒนธรรม แต่จริง ๆ แล้วมันไม่ได้สร้างภาพรวมให้มันแข็งแรงพอที่จะผลักดันไปสู่ระดับโลก ... มันยังไม่แสดงให้เห็นถึงผลที่มันเป็นประโยชน์สุดในการผลักดันให้ภาพยนตร์ไทยไปสู่ตลาดโลก”---(นักแสดง)

ข้อสังเกตนี้ชี้ว่ารัฐยังคงมองอุตสาหกรรมภาพยนตร์เพียงในฐานะเครื่องมือทางวัฒนธรรม แต่ยังไม่สามารถวางนโยบายเชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบภาพยนตร์โดยรวมได้

ท้ายที่สุด การเปรียบเทียบกับประเทศเกาหลีได้ช่วยย้ำให้เห็นช่องว่างของนโยบายไทยได้อย่างเด่นชัด โดยกล่าวว่า

“ทำไมเกาหลีเค้าจริงๆ เค้าทำภาพยนตร์หลังเราไม่รู้กี่สิบปี แต่ทำไมตอนนี้เค้าแซงหน้าเราไปเป็นร้อยปีแล้ว ... เพราะว่าด้วยรัฐเค้าสนับสนุนอย่างจริงจัง มันเป็นอุตสาหกรรม มันเป็นเศรษฐกิจของเค้าแล้วเค้าอ่านเกมแตก เค้าอ่านโจทย์แตก ... ทั้งๆ ที่คนไทยมีภาษีว่าสมควรที่จะทำมาได้ตั้งนานแล้ว”---(นักแสดง)

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดบทบาทของรัฐในฐานะ “ผู้สนับสนุนที่แท้จริง” ซึ่งต่างจากเกาหลีใต้ที่รัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนสามารถเปลี่ยนภาพยนตร์ให้กลายเป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระดับโลกได้สำเร็จจากการวิเคราะห์และทำให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าช่องว่างสำคัญของนโยบายภาครัฐอยู่ที่การขาดบทบาทในฐานะ “ผู้สนับสนุนที่แท้จริง” หากรัฐยังคงจำกัดตัวเองอยู่ในกรอบของการกำกับหรือการสนับสนุนเชิงวัฒนธรรมเพียงบางส่วน อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยก็ จะไม่สามารถก้าวไปสู่การแข่งขันในระดับสากลได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นรัฐควรมีบทบาทในการ

จัดสรรทุนสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม สร้าง กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ และวาง ยุทธศาสตร์ ระยะยาวด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ที่มุ่งเน้นมิติทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และ เผยแพร่วัฒนธรรมไทย เพื่อให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์สามารถเป็นทั้งพลังทางเศรษฐกิจและ เครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สร้างอิทธิพลในระดับนานาชาติได้อย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย” ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยโดยเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมและผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างยั่งยืน

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 บทบาทของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ภาครัฐมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมการตลาด การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดทำกฎหมายที่เอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยการดำเนินงานเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับภาพยนตร์ไทยให้เป็นทั้งเครื่องมือทางวัฒนธรรมและกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ในด้าน **นโยบายและยุทธศาสตร์** ภาครัฐได้จัดทำ แผนยุทธศาสตร์ภาพยนตร์และวิดิทัศน์ ระยะที่ 3 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาในระยะยาว โดยมีเป้าหมายชัดเจนในการเพิ่มศักยภาพของอุตสาหกรรมให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก แผนดังกล่าวเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ครอบคลุมการส่งเสริมการผลิต การเผยแพร่ และการพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ในระดับสากล อย่างไรก็ตาม จากข้อค้นพบในผลการศึกษาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสนอว่าการมียุทธศาสตร์เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ต่อเนื่องและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ที่อธิบายว่าบทบาทขององค์กรหรือหน่วยงานสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้อง และการตีความบทบาทใหม่นั้นจะช่วยให้ภาครัฐปรับจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้าน **การสนับสนุนทางการเงิน** ภาครัฐได้จัดสรรงบประมาณและโครงการสนับสนุนทุนแก่ผู้ผลิตและผู้ประกอบการภาพยนตร์ เพื่อช่วยให้สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพและมีศักยภาพทางการตลาด ทั้งในรูปแบบการสนับสนุนโดยตรงและการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งทุนจากภายนอก ข้อมูลจากผลการวิจัยสะท้อนว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นความสำคัญ

ของการสนับสนุนที่ต่อเนื่อง โปร่งใส และเข้าถึงได้จริง เพราะจะช่วยให้ผู้สร้างสามารถวางแผนโครงการได้ระยะยาวและลดความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

ในด้าน **การพัฒนาทุนมนุษย์** ภาครัฐได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อยกระดับทักษะและความสามารถของบุคลากรในทุกระดับ เช่น การมอบรางวัลสุพรรณหงษ์และรางวัลโทรทัศน์ทองคำ เพื่อยกย่องบุคคลที่มีผลงานโดดเด่น การจัดโครงการ “รถโรยหนัง” โดยหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงภาพยนตร์ไปยังพื้นที่ต่างจังหวัด รวมถึงการจัดเทศกาลภาพยนตร์ทั้งในและต่างประเทศเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านศิลปะภาพยนตร์ ข้อค้นพบจากผลการวิจัยระบุว่า การพัฒนาทักษะควรครอบคลุมทั้งด้านเทคนิคการผลิต การบริหารจัดการ และความเข้าใจในตลาดโลก เพื่อให้บุคลากรสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่มองว่าทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ในด้าน **การตลาดและการจัดจำหน่าย** ภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนผู้ประกอบการให้เข้าร่วมงานเทศกาลและตลาดภาพยนตร์นานาชาติ ตลอดจนจัดสัมมนาและกิจกรรมเชื่อมโยงผู้ผลิตกับพันธมิตรทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังส่งเสริมตลาดภายในประเทศผ่านกิจกรรมสำคัญ เช่น Thailand Game Show เพื่อขยายฐานผู้ชมและเพิ่มโอกาสทางรายได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบทที่ 4 เห็นว่ารัฐควรเสริมบทบาทในฐานะ “ตัวกลาง” ที่ช่วยเปิดตลาดต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ประเด็นนี้สอดคล้องกับ Soft Power Theory ที่มองว่าภาพยนตร์สามารถเป็นเครื่องมือสร้างอิทธิพลและภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีโลก

ในด้าน **โครงสร้างพื้นฐานและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา** ภาครัฐโดยกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมมือกับภาคเอกชนพัฒนาระบบป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น การใช้โปรแกรม “ไอแมงมุม” ตรวจจับการละเมิดออนไลน์ และการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการขออนุญาตเผยแพร่ภาพยนตร์ ข้อค้นพบจากบทที่ 4 ระบุว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและผู้ผลิต ซึ่งเชื่อมโยงกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรง

สุดท้ายในด้าน **กฎหมายและกลไกนโยบาย** ภาครัฐได้ทำงานร่วมกับภาคเอกชนเพื่อกำหนดแนวทางธรรมาภิบาลในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และผลักดันให้มีกฎหมายที่เอื้อต่อการ

เติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบทที่ 4 เน้นว่ากฎหมายเหล่านี้ควรมีความยืดหยุ่นและทันสมัยเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีบทบาท ที่ชี้ว่ากรอบกฎหมายควรปรับตัวได้ตามความต้องการและบริบทที่เปลี่ยนแปลง

กล่าวโดยสรุป บทบาทปัจจุบันของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ การสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างเครือข่ายทางการตลาด การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการจัดทำกฎหมายและกลไกคุ้มครองที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีการดำเนินงานในเชิงรุกและครอบคลุม แต่ยังมีข้อจำกัดกับความท้าทายสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของนโยบาย, ความโปร่งใส, ความยืดหยุ่น และการตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในระยะยาว เมื่อพิจารณาจากกรอบ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ซึ่งอธิบายว่าบทบาทขององค์กรหรือหน่วยงานหนึ่ง ๆ มีใช้สิ่งตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงและตีความใหม่ได้ตามความคาดหวังของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าภาครัฐในฐานะ “ผู้ควบคุม” (Regulator) ในอดีต อาจต้องปรับบทบาทไปสู่ “ผู้สนับสนุน” (Facilitator/Promoter) ในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทใหม่นี้ต้องเน้นความยืดหยุ่นในการกำหนดกติกา เปิดพื้นที่ให้การสร้างสรรค์ทางศิลปะเติบโต และในขณะเดียวกันยังคงรักษาสมดุลกับการคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ

ในอีกมุมหนึ่ง ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ได้เน้นว่าการกำหนดนโยบายและตัดสินใจใด ๆ ควรคำนึงถึงผลประโยชน์และความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินงานของรัฐ ในกรณีนี้คือผู้ผลิต ผู้กำกับ ภาพยนตร์ สมาคมวิชาชีพ และผู้ชม ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าได้สะท้อนอย่างชัดเจนว่าพวกเขาต้องการการสนับสนุนที่ต่อเนื่อง โปร่งใส และเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านทุน ช่องทางการจัดจำหน่าย การพัฒนาทักษะ หรือโครงสร้างพื้นฐาน การที่ภาครัฐตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ได้อย่างตรงจุด จะไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่ยังสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้น ความท้าทายที่ปรากฏในผลการศึกษาค้นคว้าจึงไม่ได้เป็นเพียงข้อสังเกตเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญญาณให้เห็นถึงความจำเป็นในการ “ตีความบทบาทของรัฐใหม่” ให้สอดคล้องกับทฤษฎีและหลักวิชาการ โดยปรับบทบาทการควบคุมไปสู่บทบาทการเอื้ออำนวย

สนับสนุน และเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการสร้างสรรค์ การแข่งขัน และการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว อันจะนำไปสู่การยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้สามารถยืนหยัดในตลาดโลกได้อย่างมั่นคง

5.1.2. วิเคราะห์ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาในบทที่ 4 พบว่าเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์ ผู้กำกับ สมาคมวิชาชีพ หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทของภาครัฐและการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต โดยข้อมูลที่ได้มิใช่เพียงการแสดงความคิดเห็นในเชิงส่วนบุคคล แต่ยังสะท้อนแนวโน้มร่วมที่เกิดขึ้นในหลายภาคส่วน และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในระดับมหภาคได้อย่างมีน้ำหนัก การวิเคราะห์นี้จึงมุ่งเน้นการสกัดสาระสำคัญออกมาเป็นประเด็นเชิงระบบ เพื่อให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เกี่ยวข้อง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของศิลปะ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จากการประมวลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล จึงสามารถสรุปความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยได้อย่างน้อย 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การปรับบทบาทภาครัฐจากผู้ควบคุมเป็นผู้สนับสนุน ผู้ผลิต ผู้กำกับ และสมาคมวิชาชีพส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าภาครัฐควรปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” (Regulator) ที่เน้นการกำหนดข้อจำกัด ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” (Facilitator/Promoter) ที่เข้าใจในธรรมชาติของศิลปะภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสื่อสร้างสรรค์ที่ต้องการพื้นที่เสรีในการแสดงออกทางความคิดและวัฒนธรรม ความคาดหวังนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ซึ่งอธิบายว่าบทบาทขององค์กรไม่ตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนได้ตามความคาดหวังของสังคมและพลวัตของบริบท (Biddle, 1986) การปรับบทบาทเช่นนี้จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติ

2. การสนับสนุนทุนอย่างต่อเนื่อง โปร่งใส และเข้าถึงได้ ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายย้ำว่าการขาดทุนระยะยาวที่มั่นคงเป็นอุปสรรคต่อการผลิตภาพยนตร์คุณภาพสูง การมีทุนที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ จะช่วยให้ผู้สร้างวางแผนโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงจากการขาดสภาพคล่อง และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดทั้งในและต่างประเทศ ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Freeman, 1984)

3. การส่งเสริมช่องทางจัดจำหน่ายและการตลาด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้รัฐมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มฐานผู้ชมและโอกาสทางรายได้ การส่งเสริมนี้สอดคล้องกับ แนวคิด Soft Power (Nye, 2004) ที่ชี้ว่าภาพยนตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และอิทธิพลทางวัฒนธรรมของประเทศ การตลาดที่แข็งแกร่งจะช่วยให้ภาพยนตร์ไทยเข้าถึงตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน

4. การพัฒนาทักษะบุคลากรในทุกระดับ ทั้งด้านเทคนิคการผลิต การบริหารจัดการ และความเข้าใจตลาดโลก เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถแข่งขันในบริบทสากลได้ การสนับสนุนนี้สอดคล้องกับบทบาทของรัฐในฐานะ “ผู้เสริมสร้างศักยภาพ” (Capacity Builder) ตาม ทฤษฎี บทบาท และยังเชื่อมโยงกับ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่เน้นว่าทุนมนุษย์คือปัจจัยหลักของการเติบโตในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Howkins, 2001)

5. การสร้างระบบนิเวศการลงทุนระยะยาว (Long-term Ecosystem) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุนในอุตสาหกรรม เช่น การจัดสรรพื้นที่ถ่ายทำ การจัดหาอุปกรณ์คุณภาพสูง การจัดตั้งสตูดิโอที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนการผลักดันกฎหมายเฉพาะด้านภาพยนตร์ที่ยืดหยุ่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เน้นการกำหนดกติกาจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความยั่งยืนในระยะยาว

กล่าวโดยสรุป ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ได้เป็นเพียงข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับโครงสร้างบทบาทของภาครัฐจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” ที่มีวิสัยทัศน์และความเข้าใจในธรรมชาติของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อย่างลึกซึ้ง บทบาทใหม่นี้ควรเน้นการเอื้อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างต่อการสร้างสรรค์ ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นฐานสำคัญในการยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่มาตรฐานสากลได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังเน้นถึงความจำเป็นในการสร้างระบบนิเวศการลงทุนระยะยาวที่มั่นคงและยืดหยุ่น ครอบคลุมการจัดสรรพื้นที่ถ่ายทำ การจัดหาอุปกรณ์คุณภาพสูง การก่อตั้งสตูดิโอผลิตภาพยนตร์ที่ได้มาตรฐานสากล รวมถึงการผลักดันให้มีกฎหมายเฉพาะด้านภาพยนตร์ที่สะท้อนธรรมชาติของการผลิตงานสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในอนาคต ความต้องการเหล่านี้เมื่อพิจารณาร่วมกับกรอบทฤษฎี เช่น ทฤษฎีบทบาทและทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยิ่งตอกย้ำว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไม่สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพ หากขาดความร่วมมือและความเข้าใจ

ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน การมุ่งสู่บทบาท “ผู้เอื้อ” ที่ผ่านการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนเชิงโครงสร้าง และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการสร้างสรรค์ จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขัน และสร้างความยั่งยืนให้แก่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในระยะยาว

5.1.3 วิเคราะห์ดำเนินงานของรัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

แม้ภาครัฐจะมีบทบาทในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอยู่ในระดับหนึ่ง ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนทางการเงิน การสร้างโอกาสทางการตลาด และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร แต่จากการศึกษาและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้วิเคราะห์ไว้ก่อนหน้านี้ พบว่ายังคงมี “ช่องว่าง” สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐในปัจจุบันไม่สอดคล้องอย่างเต็มที่กับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคอุตสาหกรรม ช่องว่างเหล่านี้ไม่เพียงเป็นข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการ แต่ยังรวมถึงวิถีคิดเชิงนโยบายที่ยังขาดความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับพลวัตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่สื่อ เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้ชมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การกำหนดบทบาทของรัฐจำเป็นต้องพิจารณาใหม่อย่างรอบด้าน ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้ภาครัฐปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” ที่เปิดพื้นที่ให้ผู้สร้างสรรค์มีอิสระในการถ่ายทอดเรื่องราวและวัฒนธรรม โดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อบังคับที่ตึงเกินไป พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นว่าการสนับสนุนจากภาครัฐจะช่วยยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของประเด็นเหล่านี้แล้ว สามารถจำแนกช่องว่างสำคัญออกเป็นสี่ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นแรก: ความคาดหวังให้รัฐปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” อย่างแท้จริง แม้รัฐจะมีบทบาทในเชิงสนับสนุนอยู่บ้าง แต่ภาพรวมของการดำเนินงานยังคงมีลักษณะของ “ผู้ควบคุม” ผ่านการออกกฎหมาย ระเบียบ และกระบวนการตรวจพิจารณาเนื้อหาที่เข้มงวด ซึ่งมักเน้นไปที่การป้องกันผลกระทบทางศีลธรรมและความมั่นคงมากกว่าการเอื้อให้เกิดความหลากหลายทางความคิดสร้างสรรค์ ในมุมมองของผู้สร้างสรรค์ ภาพยนตร์ไม่ใช่เพียงสินค้าเชิงพาณิชย์ แต่เป็นพื้นที่สื่อสารความคิด ความเชื่อ และคุณค่าทางวัฒนธรรม จึงต้องการเสรีภาพและความไว้วางใจจากรัฐให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้เต็มศักยภาพ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องโดยตรงกับทฤษฎีบทบาท ของ สพุตธา สฎาพ (2530) และ จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2532) ซึ่งชี้ว่าบทบาทขององค์กรสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องและบริบทของสังคม หากบทบาทที่รัฐปฏิบัติจริง (Role in Practice) แตกต่างจากบทบาทที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวัง (Expected Role) จะนำไปสู่ความตึงเครียดและการตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของการ

ดำเนินงาน ซึ่งให้เห็นว่าผู้กำกับและผู้ผลิตหลายรายต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านเนื้อหาที่ทำให้สูญเสียโอกาสในการเผยแพร่ผลงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการตีความและปรับบทบาทรัฐใหม่ให้เอื้อต่อการเป็น “ผู้สนับสนุน” (Facilitator) มากกว่า “ผู้ควบคุม” (Regulator)

ประเด็นที่สอง: การจัดสรรและบริหารทุนสนับสนุน แม้ภาครัฐจะมีโครงการให้ทุนสนับสนุนผู้ผลิตภาพยนตร์ แต่จากเสียงสะท้อนจากผลการศึกษพบว่ากระบวนการจัดสรรยังมีข้อจำกัด ทั้งในแง่ความต่อเนื่อง ความโปร่งใส และการเข้าถึงของผู้ประกอบการทุกกลุ่ม ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายระบุว่ากรอบเกณฑ์การพิจารณาที่มีความซับซ้อนและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของการผลิตภาพยนตร์ ข้อจำกัดนี้สามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ของ Freeman ซึ่งชี้ว่าการบริหารจัดการที่ดีต้องคำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตรายใหญ่หรือรายย่อย อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศกุเจตน์ จันทรสาสน์ และคณะ (2558) ที่เสนอว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนทางการเงินที่มีความต่อเนื่อง โปร่งใส และเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุนและการผลิตผลงานคุณภาพสูง ซึ่งจะสามารถแข่งขันได้ในตลาดภายในประเทศและระดับสากล

ประเด็นที่สาม: ความพร้อมของทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบข้อมูล อุตสาหกรรมภาพยนตร์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของพฤติกรรมผู้ชม ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล แพลตฟอร์มสตรีมมิ่ง และกระแสสังคมโลก ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ชี้ว่า การดำเนินงานของภาครัฐในปัจจุบันยังขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลที่เพียงพอ โดยเฉพาะฐานข้อมูลอุตสาหกรรมและระบบ Big Data ที่สามารถใช้ติดตามวิเคราะห์ และคาดการณ์แนวโน้มผู้ชมและทิศทางการตลาดได้อย่างแม่นยำ ข้อจำกัดนี้สะท้อนถึงบทบาท “ผู้เอื้ออำนวย” ตาม ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ซึ่งชี้ว่าภาครัฐควรจัดเตรียมทรัพยากรและเครื่องมือสนับสนุนเพื่อเสริมศักยภาพให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนผลิตภาพยนตร์ ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานของ กิตติศักดิ์ วัฒนะกุล (2562) ที่ระบุว่า การมีฐานข้อมูลที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับตลาด และเพิ่มโอกาสความสำเร็จของผลงานในระดับนานาชาติ

ประเด็นที่สี่: การขาดกลไกประสานงานแบบรวมศูนย์ ปัจจุบัน การดำเนินงานด้านภาพยนตร์ของไทยกระจายอยู่ในหลายกระทรวงและหน่วยงาน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวง

พาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แม้การทำงานแบบหลายหน่วยงานจะเปิดโอกาสให้เกิดการสนับสนุนในหลายด้าน แต่การขาด “หน่วยงานกลาง” ที่มีอำนาจกำหนดทิศทางเชิงนโยบายและบูรณาการการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดเอกภาพ ความต่อเนื่อง และความรวดเร็วในการตอบสนองต่อสถานการณ์ข้อจำกัดนี้ยังซ้ำเติมด้วยกฎหมายและระเบียบที่ล้าสมัย เช่น กระบวนการอนุมัติเนื้อหาภาพยนตร์ที่ใช้เวลานาน หรือการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ยังไม่สอดคล้องกับความซับซ้อนของตลาดโลก ประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ (2562) ซึ่งระบุว่า การจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านภาพยนตร์จะช่วยสร้างเอกภาพเชิงนโยบาย ลดความซ้ำซ้อนของการทำงานระหว่างหน่วยงาน และตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ที่มองว่าการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องมาจากการมีส่วนร่วมและการประสานงานของทุกฝ่ายในระบบอย่างแท้จริง

โดยสรุป แม้ภาครัฐจะมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างเวทีสู่ตลาดต่างประเทศ แต่จากข้อค้นพบและการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ยังสะท้อนให้เห็นช่องว่างสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาว ช่องว่างเหล่านี้ประกอบด้วย ความคลาดเคลื่อนระหว่างบทบาทที่ภาครัฐปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังตามที่อธิบายไว้ใน ทฤษฎีบทบาท ซึ่งชี้ว่าหากบทบาทจริงไม่สอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวัง ย่อมนำไปสู่ความตึงเครียดและการตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังพบการขาดการตอบสนองตามหลักการของ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเน้นการคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ การปรับปรุงบทบาท โครงสร้าง และวิถีคิดเชิงนโยบายของรัฐจึงควรมุ่งให้ความสำคัญกับความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และความโปร่งใสเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และการแข่งขันได้อย่างแท้จริง การเปิดพื้นที่ให้ภาคเอกชนมีบทบาทร่วมตั้งแต่ระดับแนวคิด การกำหนดทิศทาง ไปจนถึงการปฏิบัติในเชิงปฏิบัติการ จะช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสามารถตอบสนองต่อพลวัตของตลาดโลกและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไปพร้อมกัน ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและการปรับโครงสร้างอย่างเป็นรูปธรรม

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้ผลิต หรือสมาคมวิชาชีพ พบว่า แม้ภาครัฐจะมีบทบาทสนับสนุนในหลายด้าน ทั้งการกำหนดนโยบาย การให้ทุนสนับสนุน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการผลักดันผลงานสู่ตลาดต่างประเทศ แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว บทบาทเหล่านี้ยังคงไม่ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความยืดหยุ่น ความต่อเนื่อง และความสอดคล้องกับทิศทางของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งที่มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังคือ การสนับสนุนที่มีลักษณะต่อเนื่อง โปร่งใส และเอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่ในมิติของการจัดสรรงบประมาณหรือการออกนโยบายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปรับวิถีคิดและกลไกการบริหารให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยีได้อย่างทันที่ การสัมภาษณ์สะท้อนว่า ภาครัฐยังคงมุ่งเน้นบทบาทในลักษณะ “ผู้ควบคุม” มากกว่าการเป็น “ผู้เอื้ออำนวย” ซึ่งอาจจำกัดพื้นที่ทางความคิดสร้างสรรค์ และลดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว

นอกจากนี้ การทำงานของรัฐยังประสบปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การกระจายหน้าที่รับผิดชอบไปยังหลายหน่วยงานโดยขาดการประสานงานที่เป็นระบบ และข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของงานสร้างสรรค์ เช่น การอนุมัติเนื้อหา การเซ็นเซอร์ หรือการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความเสี่ยงสูงในการผลิตและจำหน่ายผลงาน

ดังนั้น ช่องว่างระหว่างการดำเนินงานของภาครัฐกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องวิเคราะห์อย่างละเอียด เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหาและแนวทางการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม โดยจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สามารถจัดกลุ่มข้อค้นพบออกเป็นสี่ประเด็นหลักที่สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้าง วิถีคิดเชิงนโยบาย และกลไกการสนับสนุน

ประเด็นแรก: การปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” สู่ “ผู้สนับสนุน” แม้รัฐจะมีนโยบายส่งเสริมภาพยนตร์และวัฒนธรรม แต่จากมุมมองของผู้สร้างสรรค์ ภาครัฐยังคงเน้นการควบคุมและกำกับเนื้อหาเป็นหลัก เช่น การจัดเรตภาพยนตร์ การพิจารณาเนื้อหาก่อนเผยแพร่ หรือการตัดทอนฉากที่มีเนื้อหาอ่อนไหว การกำกับควบคุมในลักษณะนี้ แม้มีเหตุผลเพื่อความเหมาะสมทางสังคม แต่กลับกลายเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้สร้างไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนความจริงของสังคมได้เต็มที่ ส่งผลให้คุณค่าทางศิลปะและความเป็นเอกลักษณ์ของผลงานลดลง

การปรับบทบาทจาก “Regulator” ไปสู่ “Facilitator” จึงเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการอย่างชัดเจน เพราะบทบาทผู้สนับสนุนจะเน้นการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการผลิตมากกว่า การควบคุม เช่น การจัดหาทุน การอำนวยความสะดวกด้านกฎหมาย และการเปิดตลาดใหม่ๆ สอดคล้องกับ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ที่ชี้ว่าบทบาทขององค์กรต้องยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนตามบริบทและความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้อง ในงานวิจัยของ สิริชัย อรุณแสงสุริยา (2559) ได้เสนอไว้อย่างชัดเจนว่าภาครัฐควรลดการควบคุมและเพิ่มการสนับสนุน เช่น การให้ทุนต่อเนื่อง การยกเว้นภาษี และการสนับสนุนการเผยแพร่สู่ตลาดต่างประเทศ แนวทางนี้ตรงกับประสบการณ์ของหลายประเทศ เช่น เกาหลีใต้ ที่การลดบทบาทควบคุมและเพิ่มการสนับสนุนผ่านหน่วยงานเฉพาะทำให้เกิดผลงานคุณภาพที่สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก

ประเด็นที่สอง : ความต่อเนื่องและความโปร่งใสของนโยบาย นโยบายด้านภาพยนตร์ในประเทศไทยยังมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้บริหารระดับสูง ส่งผลให้โครงการสำคัญหลายโครงการไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ในระยะยาว ตัวอย่างเช่น โครงการส่งเสริมการทำภาพยนตร์ต่างประเทศในไทยที่บางปีได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่ปีถัดมากลับถูกตัดงบ หรือหยุดดำเนินการโดยไม่มีคำอธิบายชัดเจน ปัญหานี้ทำให้ผู้ประกอบการและนักลงทุนขาดความมั่นใจ ไม่สามารถวางแผนการลงทุนและการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

ความโปร่งใสก็เป็นอีกประเด็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนว่าเป็นปัญหา การจัดสรรงบประมาณและทุนสนับสนุนบางครั้งขาดความชัดเจนในเกณฑ์การพิจารณา ทำให้เกิดข้อสงสัยในความเป็นธรรมของระบบ ทั้งสองปัจจัยนี้สะท้อนถึงข้อจำกัดของรัฐในการทำหน้าที่ตาม ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมต้องคำนึงถึงความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในงานวิจัยของ ระดม อร่ามวิทย์ และมนฤดี ธาดาอำนาจชัย (2558) ได้ชี้ว่าการแก้ไขปัญหานี้จำเป็นต้องกำหนดกลไกการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ มีความโปร่งใส และต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นคงเชิงนโยบาย และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรม

ประเด็นที่สาม : ความพร้อมของทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบข้อมูล ในยุคที่พฤติกรรมผู้ชมเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผู้ชมและแนวโน้มตลาดกลายเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการวางแผนผลิตและการตลาดภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าภาครัฐไทยยังไม่มีระบบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่ครอบคลุม ทั้งในด้านยอดผู้ชม รายได้ แนวโน้มเนื้อหาที่ได้รับความนิยมหรือข้อมูลประชากรผู้ชม การขาดระบบข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้ผลิตและผู้ลงทุนต้องอาศัยการคาด

เดา หรือข้อมูลที่ไม่ทันสมัย ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการตัดสินใจลงทุนและการวางกลยุทธ์ การสร้างระบบ Big Data และการวิเคราะห์ข้อมูลตลาดอย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทนี้สอดคล้องกับ บทบาทผู้เอื้ออำนวย (Facilitator) ตามทฤษฎีบทบาท ที่มุ่งให้รัฐสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของภาคเอกชน ในงานวิจัยของ ศุภเจตน์ จันทร์สาสน์ และคณะ (2558) ได้ชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของเกาหลีใต้ส่วนหนึ่งมาจากการมีหน่วยงานกลางอย่าง KOFIC ที่ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่ข้อมูลอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้การผลิตและการตลาดมีความแม่นยำและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมได้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นที่สี่ : การขาดกลไกประสานงานแบบรวมศูนย์ โครงสร้างการบริหารงานด้านภาพยนตร์ของไทยในปัจจุบันกระจายอยู่ในหลายกระทรวงและหน่วยงาน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม แม้แต่ละหน่วยงานจะมีบทบาทเสริมกันในบางมิติ แต่การขาด “หน่วยงานกลาง” ที่มีอำนาจกำหนดทิศทางและบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ขาดเอกภาพ และตอบสนองต่อสถานการณ์ได้ล่าช้า ข้อจำกัดนี้ยังเชื่อมโยงกับกฎหมายและระเบียบที่ล้าสมัย เช่น กระบวนการอนุมัติเนื้อหาและการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ ที่ไม่สอดคล้องกับความเร็วของตลาดโลก การมีหน่วยงานกลางที่ไม่ขึ้นกับการเมืองจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยสามารถทำหน้าที่ทั้งกำหนดนโยบาย บริหารงบประมาณ และประสานงานกับทุกภาคส่วน งานวิจัยของ ศุภเจตน์ จันทร์สาสน์ และคณะ (2558) แสดงให้เห็นว่าการมีหน่วยงานกลางอย่าง KOFIC ในเกาหลีใต้ทำให้เกิดเอกภาพเชิงนโยบาย ลดความซ้ำซ้อน และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ของเกาหลีใต้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ทั้งสี่ประเด็นได้สะท้อนให้เห็นภาพรวมของ “ช่องว่าง” ระหว่างการดำเนินงานของภาครัฐกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างชัดเจน แม้รัฐจะมีบทบาทในเชิงสนับสนุนอยู่บ้าง ทั้งด้านนโยบาย งบประมาณ การส่งเสริมบุคลากร และการผลักดันสู่ตลาดต่างประเทศ แต่ลักษณะการดำเนินงานยังคงกระจายตัว ขาดเอกภาพ และมีความล่าช้าในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล ประเด็นที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ความจำเป็นในการปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” การสร้างระบบสนับสนุนที่ต่อเนื่องและโปร่งใส การพัฒนาทรัพยากรและเทคโนโลยีให้ทันสมัย ไปจนถึงการมีกลไกประสานงานแบบรวมศูนย์ ต่างเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และล้วนเป็นปัจจัยกำหนดศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรม

ภาพยนตร์ในระยะยาวประเด็นเหล่านี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงทฤษฎี ทั้งทฤษฎีบทบาทซึ่งชี้ให้เห็นว่าบทบาทของรัฐสามารถและควรปรับเปลี่ยนได้ตามพลวัตของบริบท และทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เน้นการตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอดคล้องกับข้อเสนอในงานวิจัยของ ระดม อร่ามวิทย์ และมนฤดี ธาดาอำนวยชัย (2558) ที่ยืนยันว่ารัฐต้องกำหนดเกณฑ์การช่วยเหลืออุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นคงในเชิงนโยบาย พร้อมทั้งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ศุภเจตน์ จันทรสาสน์ และคณะ (2558) ที่ชี้ให้เห็นความสำเร็จของเกาหลีใต้ซึ่งเกิดจากการมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานนโยบายอย่างเป็นเอกภาพและไม่ขึ้นกับการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอของ สิริชัย อรุณแสงสุริยา (2559) ที่เสนอให้ภาครัฐไทยปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” ด้วยการลดการแทรกแซงเชิงเซ็นเซอร์ และเพิ่มการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างระบบฐานข้อมูล Big Data และการออกกฎหมายที่สะท้อนธรรมชาติของงานสร้างสรรค์อย่างแท้จริง เพื่อเอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์โดยรวม การเชื่อมโยงข้อค้นพบในครั้งนี้กับทั้งทฤษฎีบทบาท (Role Theory) และทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) จึงตอกย้ำว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอยู่บนรากฐานของนโยบายที่เปิดกว้าง โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายอย่างสมดุล

เมื่อพิจารณาภาพรวม จะเห็นได้ว่า “ช่องว่าง” เหล่านี้ไม่ใช่เพียงข้อบกพร่องในเชิงปฏิบัติ แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและยุทธศาสตร์ที่ต้องการการปรับเปลี่ยนอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง การปิดช่องว่างดังกล่าวจึงไม่เพียงทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก แต่ยังสามารถใช้ศักยภาพของภาพยนตร์เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ พบว่าการดำเนินงานของภาครัฐต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย แม้จะมีความพยายามสนับสนุนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทุน การผลักดันสู่ตลาดต่างประเทศ และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม แต่ยังมีช่องว่างสำคัญที่ขัดขวางการเติบโตอย่างเต็มศักยภาพของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในด้านความต่อเนื่องของนโยบาย ความยืดหยุ่นในการสนับสนุน ความพร้อมของข้อมูลและเทคโนโลยี ตลอดจนการประสานงานแบบรวมศูนย์ ข้อเสนอแนะต่อไปนี้จะมุ่งเน้นให้เกิดการปรับบทบาท โครงสร้าง และแนวทางการดำเนินงานของรัฐ ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของงานสร้างสรรค์และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรม

1. บทบาทของรัฐจาก “ผู้ควบคุม” สู่ “ผู้สนับสนุน” ภาครัฐควรเปลี่ยนวิธีคิดและแนวทางการทำงานจากการเป็นผู้ควบคุมที่มุ่งเน้นการกำกับดูแลอย่างเข้มงวด ไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนที่มอบโอกาสและสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานอย่างแท้จริง การลดข้อจำกัดด้านเนื้อหาและการอนุญาตเผยแพร่ ควบคู่กับการเปิดพื้นที่ให้ผู้สร้างผลงานได้แสดงออกถึงความคิด และวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย จะช่วยปลดล็อกศักยภาพของบุคลากรในวงการ และเพิ่มโอกาสให้ผลงานภาพยนตร์ไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้มากขึ้น นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับการเคารพเสรีภาพในการสร้างสรรค์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้สร้างเกิดความไว้วางใจและพร้อมร่วมมือกับภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

2. จัดตั้งหน่วยงานกลางด้านภาพยนตร์ ปัญหาการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบในหลายหน่วยงานเป็นหนึ่งในอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาวงการภาพยนตร์ไทย ดังนั้น ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ประสานงาน และสนับสนุนทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างครบวงจร หน่วยงานนี้ควรมีความเป็นอิสระและคล่องตัวเพียงพอที่จะตัดสินใจและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมได้ทันเวลา อีกทั้งยังสามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสร้างทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน และสร้างเอกภาพในการขับเคลื่อนนโยบายภาพยนตร์ไทยในระยะยาว

3. พัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อรองรับการวางแผน ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของทุกอุตสาหกรรม ภาครัฐควรลงทุนสร้างระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและทันสมัยเกี่ยวกับตลาดภาพยนตร์ พฤติกรรมผู้ชม และแนวโน้มอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศ ระบบดังกล่าวควรออกแบบให้เข้าถึงได้ง่ายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งในเชิงการผลิต การทำการตลาด และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมีข้อมูลที่แม่นยำและเป็นปัจจุบันจะช่วยให้ผู้สร้างผลงานสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ลดความเสี่ยงจากการลงทุน และเพิ่มโอกาสความสำเร็จของโครงการภาพยนตร์ในทุกระดับ

4. การพัฒนาทักษะบุคลากรในทุกระดับ บุคลากรเป็นหัวใจสำคัญของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และคุณภาพของผลงานย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ที่อยู่เบื้องหน้าและเบื้องหลังการผลิต ภาครัฐควรมีนโยบายและโครงการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคนิคการผลิต การเขียนบท การใช้เทคโนโลยีการถ่ายทำและตัดต่อสมัยใหม่ ตลอดจนทักษะการบริหารจัดการและการตลาดในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และ

ประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เพื่อยกระดับมาตรฐานการทำงานของบุคลากรไทย ให้ทัดเทียมระดับสากล และพร้อมแข่งขันในตลาดโลกอย่างแท้จริง

5. การสร้างระบบนิเวศการลงทุนระยะยาว การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เติบโตอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีระบบนิเวศการลงทุนที่มั่นคงและต่อเนื่อง รัฐควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการลงทุนทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างสตูดิโอถ่ายทำมาตรฐานสากล การจัดหาอุปกรณ์คุณภาพสูง และการจัดสรรพื้นที่ถ่ายทำที่เหมาะสม รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและมาตรการจูงใจนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ การมีระบบนิเวศที่เอื้อต่อการลงทุนเช่นนี้ จะช่วยดึงดูดเม็ดเงินและเทคโนโลยีเข้าสู่อุตสาหกรรม เพิ่มขีดความสามารถในการผลิต และสร้างโอกาสให้ภาพยนตร์ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาภาพรวมของข้อเสนอแนะจะเห็นได้ว่าการยกระดับบทบาทของภาครัฐในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงโครงสร้าง วิถีคิด และการดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบ การเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” ไม่เพียงแต่จะช่วยปลดล็อกข้อจำกัดเดิม ๆ แต่ยังเปิดโอกาสให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และนวัตกรรม การมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำหนดทิศทางและบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเอกภาพ ขณะเดียวกัน การพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยี ตลอดจนการยกระดับทักษะบุคลากร จะทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกอย่างทันทั่วทั้งที่ การสร้างระบบนิเวศการลงทุนระยะยาว จะช่วยเสริมรากฐานให้แข็งแกร่งและดึงดูดทรัพยากรใหม่เข้าสู่วงการอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอเหล่านี้จึงไม่เพียงมุ่งพัฒนาในมิติใดมิติหนึ่ง แต่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำของห่วงโซ่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ตลอดจนเป็นแนวทางให้การวิจัยในอนาคตสามารถต่อยอดเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของมาตรการและปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงต่อไป

5.4 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย สามารถสรุปเป็นแนวนโยบายที่ภาครัฐควรพิจารณาผลักดันเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และตอบสนองต่อบริบทการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ได้ ดังนี้

1. จัดตั้งหน่วยงานกลางด้านภาพยนตร์ รัฐควรจัดตั้งหน่วยงานกลางหรือองค์การอิสระที่มีภารกิจเฉพาะด้านภาพยนตร์ ทำหน้าที่กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ระดับชาติ ควบคู่กับการประสานงานระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความซ้ำซ้อนและความกระจัด

กระจายของการดำเนินงานที่ปรากฏชัดในบทที่ 4 และ 5 การมีหน่วยงานกลางจะช่วยสร้างเอกภาพทางนโยบาย ความต่อเนื่องในระยะยาว และทำให้การสนับสนุนทั้งด้านทุน การตลาด และกฎหมายมีทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็นระบบ

2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลและ Big Data อุตสาหกรรมภาพยนตร์ รัฐควรลงทุนสร้างระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมตั้งแต่ข้อมูลการผลิต การจัดจำหน่าย ไปจนถึงพฤติกรรมผู้ชมและแนวโน้มตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนเชิงนโยบายและการผลิตผลงาน ช่องว่างด้านข้อมูลที่พบในบทที่ 4 และ 5 สะท้อนว่าการตัดสินใจในปัจจุบันยังขาดข้อมูลเชิงลึกมารองรับ การมี Big Data จะช่วยให้ภาคธุรกิจวิเคราะห์แนวโน้มได้แม่นยำ และเปิดให้ภาคเอกชนใช้ประโยชน์ร่วมกันได้จริง ซึ่งจะช่วยให้การลงทุนและการสร้างสรรค์ผลงานมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงขึ้น

3. ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายเซ็นเซอร์ กฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายภาษี ควรได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับธรรมชาติของงานสร้างสรรค์ที่ต้องการความยืดหยุ่นและเคารพในสิทธิของผู้สร้าง ข้อจำกัดทางกฎหมายที่ปรากฏในบทที่ 4 และการวิเคราะห์ในบทที่ 5 แสดงให้เห็นว่ากฎหมายบางประเด็นยังล้าสมัย ไม่ทันต่อเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้ชม การปรับปรุงกฎหมายเหล่านี้จะช่วยลดอุปสรรค เปิดพื้นที่ให้ผู้ผลิตสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างเสรีและแข่งขันได้ในระดับสากล

4. พัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะของบุคลากรในทุกระดับ ตั้งแต่กระบวนการผลิต การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารจัดการโครงการ ไปจนถึงการตลาดและการเผยแพร่ผลงานในต่างประเทศ ความต้องการด้านบุคลากรที่มีทักษะสูงถูกระบุอย่างชัดเจนในบทที่ 4 และ 5 ว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขัน การลงทุนด้านทุนมนุษย์จึงเป็นนโยบายระยะยาวที่จะทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีความพร้อมและปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์

5. ส่งเสริมการตลาดและการกระจายผลงานสู่ตลาดโลก ภาครัฐควรมีบทบาทเชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการจัดจำหน่ายและการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายฐานผู้ชมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ข้อค้นพบในบทที่ 4 ชี้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้รัฐสนับสนุนการเข้าถึงตลาดโลกอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการผลักดัน Soft Power ในเชิงนโยบาย

การดำเนินงานในด้านนี้จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ประเทศ ขยายโอกาสทางธุรกิจ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของภาพยนตร์ไทยในเวทีสากล

กล่าวโดยสรุป ข้อเสนอเชิงนโยบายทั้งห้าข้อที่นำเสนอในหัวข้อนี้ ล้วนมีรากฐานมาจากข้อค้นพบเชิงประจักษ์ ซึ่งสะท้อนภาพรวมของ “ช่องว่าง” ระหว่างบทบาทปัจจุบันของภาครัฐกับความต้องการที่แท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย แนวนโยบายที่เสนอไม่เพียงมุ่งแก้ไขข้อจำกัดด้านโครงสร้าง การประสานงาน และกฎหมาย แต่ยังมุ่งสร้างระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และมีความต่อเนื่อง เพื่อให้ภาครัฐสามารถปรับบทบาทจาก “ผู้ควบคุม” ไปสู่ “ผู้สนับสนุน” อย่างแท้จริง ทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทและทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ระบุว่า การกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ข้อเสนอเหล่านี้จึงไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นแนวทางสร้างระบบนิเวศระยะยาวที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ การแข่งขัน และการเติบโตอย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ซึ่งจะเป็นจุดเชื่อมสำคัญเข้าสู่บทสรุปและข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ที่จะขยายการวิเคราะห์ไปสู่มิติใหม่ ๆ ของการพัฒนานโยบายและการเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในอนาคต

5.5 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบและข้อเสนอเชิงนโยบายในงานวิจัยฉบับนี้ สามารถนำไปต่อยอดเป็นโจทย์การศึกษาสำหรับกรวิจัยในอนาคตได้หลายทิศทาง เพื่อขยายความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบการจัดตั้งและการบริหาร “หน่วยงานกลาง” ด้านภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับบริบทไทยเนื่องจากข้อเสนอเชิงนโยบายได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีหน่วยงานกลาง จึงควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และกระบวนการบริหารของหน่วยงานลักษณะนี้ในประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น หรือฝรั่งเศส เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยคำนึงถึงปัจจัยทางกฎหมาย วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศ

2. การพัฒนาและประเมินระบบฐานข้อมูล Big Data สำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ การขาดข้อมูลเชิงลึกและทันสมัยถือเป็นหนึ่งใน “ช่องว่าง” ที่สำคัญ จึงควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านการผลิต การจัดจำหน่าย การบริโภค และพฤติกรรมผู้ชมพร้อมทั้งออกแบบวิธีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และนโยบายในอนาคต

3. การศึกษาผลกระทบของกฎหมายและระเบียบต่อการสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ไทย ควรมีการวิเคราะห์เชิงลึกถึงผลกระทบของกฎหมายปัจจุบัน เช่น กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายเซ็นเซอร์ และข้อกำหนดทางภาษี ต่อการผลิต การเผยแพร่ และความสามารถในการแข่งขันของภาพยนตร์ไทย ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงสำรวจแนวทางการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับธรรมชาติของงานสร้างสรรค์และพลวัตของตลาดโลก

4. การประเมินประสิทธิผลของกลไกสนับสนุนภาครัฐต่อการยกระดับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย เพื่อวัดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมจากโครงการหรือมาตรการที่รัฐใช้สนับสนุนอุตสาหกรรม เช่น การให้ทุน การจัดเทศกาลภาพยนตร์ หรือการส่งเสริมการตลาด ควรมีการวิจัยติดตามประสิทธิผลและผลกระทบในระยะยาว รวมถึงสำรวจความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปสู่การศึกษาเชิงลึกที่ครอบคลุมทั้งมิติของนโยบาย โครงสร้างการบริหาร กฎหมาย และเทคโนโลยี เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยให้ก้าวทันต่อการแข่งขันระดับสากลและการเปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

- पालพิมพ์ลดตา สุสุรเสริมภูมิ. (2563). บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2565). *K Wave* กับเศรษฐกิจเกาหลีใต้ (พิมพ์ครั้งที่ 1.). คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล. (2563). 120 ปีธุรกิจภาพยนตร์ไทย: ข้อเสนอต่อรัฐและสังคมไทย. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 24(1), 103-120.
- สุนันทา ภูธนสาร. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินนโยบายส่งเสริมภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาถ่ายทำในประเทศไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.].
- สิริชัย อรุณแสงสุรีย์. (2559). ปัญหาในการส่งออกผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม: ศึกษา กรณีภาพยนตร์ไทย [วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.].
- สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564).
- เศรษฐกิจ วิเคราะห์มานนท์. (2561). ศักยภาพของประเทศไทยด้านธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย: การวิเคราะห์หวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ที่เกี่ยวเนื่องธุรกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย.
https://elibrary.tsri.or.th/fullIP/RDG60T0087/RDG60T0087_full.pdf
- มนฤดี ธาดาอานวยชัย. (2566). รัฐบาลไทยกับการสนับสนุนภาพยนตร์ไทยในตลาดต่างประเทศ. วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 22(2), 264-272.
- พัชรพงษ์ ทรงสกุล. (2566). การขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรณีศึกษา กองภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม [การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.].
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2023/TU_2023_6503010404_19211_28941.pdf
- ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ. (2564). รายงานผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ครั้งระยะ.
- ผุสดี วัฒนสาคร, แ. ธ. อ. (2558). ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่การเสริมสร้าง

- เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 7(2), 1-18.
- पालพิมพ์ลดา สุสุธรรมภูมิ. (2563). บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของรัฐบาลสาธารณรัฐเกาหลี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ตันเจริญ. (2552). ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ [ดุชนีพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/13742>
- Yecies, B. (2016). The Chinese-Korean co-production pact: collaborative encounters and the accelerating expansion of Chinese cinema. *International Journal of Cultural Policy*, 22(5), 770-786. <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1223643>
- Kawashima, N. (2016). Film policy in Japan: an isolated species on the verge of extinction? *International Journal of Cultural Policy*, 22(5), 787-804. <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1223645>
- Jäckel, A. (2007). The Inter/Nationalism of French Film Policy. *Modern & Contemporary France*, 15(1), 21-36.
- Hill, J. (2016). Living with Hollywood: British film policy and the definition of 'nationality'. *International Journal of Cultural Policy*, 22(5), 706-723. <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1223646>
- Halle, R. (2016). German film policy's new horizons. *International Journal of Cultural Policy*, 22(5), 724-742. <https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1223640>
- Gao, Z. (2009). Serving a stir-fry of market, culture and politics on globalisation and film policy in Greater China. *Policy Studies*, 30(4), 423-438.

ประวัติผู้เขียน

